Ultimele noutăți literare apărute în Editura

«CULTURA ROMÂNEASCĂ» S.A.R.

Upton Sinclair:
IUBIRE 2 volume
METROPOLA

Daphné du Maurier:
N'AȘ MAI VREA SĂ FIU TÂNĂR
REBECCA

Alain Fournier
TARĂ FĂRA NUME

Margareth Kennedy:
SINGURĂTATE ÎN TOVARĂȘIE

Maxence Van Der Meersch:
CASA DEPE DUNĂ

Mihail Arțibașev:
FAMILIA DIKI (SĂLBATICII)

Mihail Șerban:
SANDA – Roman

Damian Stănoiu:
ALEGERE DE STAREȚA
CAMERE MOBILATE

Mircea Streinul:
DRAMA CASEI TIMOTEU

Dan Petrașincu:
OMUL ȘI FIARA

Alexandru Bilciurescu:
PENTRU O FEMEE

Ion Albotă:
S'A NĂSCUT UN COPIL
TARZAN

Victor Eftimiu:
OMUL FĂRĂ NUME
LORA MYRANDY

SUB TIPAR

Louis Bromfield:
24 ORE (Roman)
TOAMNĂ TIMPURIE
FLORI DE LOTUS

Currer bell:
JANE EYRE (roman 2 volume)

Gian Dănil:
DARUL INIMII
CĂRUȚE ÎN NOAPTE

Jack London
REBELIUNE PE ATLANTIC

Franco Ciampitti:
MINUTUL NOUĂZECI

Horst Wolfram Geiszler:
SCUMPUL AUGUSTIN

John Knittel:
VIA MALA

Lei 197+3.

Upton Sinclair

IN CĂUTAREA ADEVĂRULUI

Roman

Versiune românească

de

Constantin Apostol

EDITURA CULTURA ROMÂNEASCĂ

Upton Sinclair

In Căutarea Adevărului

Roman

Versiunea românească de

Constantin Apostol

Editura „Cultura Românească" S. A. R. — Bucureşti, 1

Traducerea de față a volumului **«Samuel, the seeker»**, *editat de autor în Statele Unite, a fost făcută cu autorizația d-lui Upton Sinclair.*

Toate drepturile acestei ediții, inclusiv cele de adaptare teatrală și de înscenare radiofonică sau cinematografică, sunt rezervate în comun editurii „Cultura Românească" și autorului versiunii românești.

899

— Samuel, spunea bătrânul Efraim, caută şi o să afli.

El scrisese cuvintele acestea pe portretul cel mic al mamei lui Samuel agăţat în colţul vechei odăi din pod în care dormia băiatul, şi Samuel crescu cu gândul că şi el făcea parte din secta Căutătorilor. Dar ce anume ar fi trebuit căutat şi cum anume să caute, aceasta rămânea ceva nelămurit şi urma deasemenea să fie căutat. Bătrânul Efraim nu putea să-i spună mare lucru în privinţa aceasta, Căutătorii fiind plecaţi spre Apus înainte ca el să fi luat ferma, iar mama lui Samuel murind foarte tânără, înainte ca să fi putut arăta bărbatului mult mai mult decât principiile elementare ale credinţei lui. Samuel ştia doar că aceşti Căutători erau bărbaţi şi femei plini de înflăcărare mistică, mai ştia că s'au despărţit de bisericile recunoscute pentrucă nu mai voiau să creadă ce se propovăduia acolo, spunând că fiecare trebue să citească pentru sine însuşi Cuvântul Domnului şi să se lase călăuzit de el.

Copilul învăţa deci să privească viaţa nu ca un lucru orânduit de reguli nestrămutate, ci ca ceva plin de primejdii. Trebuia să cauţi neîncetat şi numai căutând într'una dai de calea adevărului. Această căutare ce te

înflăcărează, el o citea pe chipul mamei sale, de-o frumuseţe fină, cu toate cusururile fotografiei. Dar Samuel nu vedea cât de şters e portretul, el ajunsese centrul visurilor sale. Uneori, la căderea nopţii, bătrânul Efraim îi vorbea de ea, şi lacrimi podidiau obrajii moşneagului. Singurul an în care a cunoscut-o, pe când era văduv cu doi copii, a fost deajuns să schimbe mersul vieţii sale de bărbat care îmbătrânea.

Venise în ţinut ca supraveghetor într'o întreprindere de păduri, sus în munţi. Samuel îl socotise totdeauna pe tată-său ca pe un bătrân. Efraim fusese rănit de un cal nărăvaş, ceeace îl îmbătrâni de timpuriu. Părăsi exploatarea forestieră: nu fusese nevoe de prea multă vreme ca să se tae partea aceea de munţi. Acum munţii erau goleşi şi populaţia a trebuit să-şi găsească noui mijloace de trai.

Samuel avusese o copilărie aspră şi grea. In pustietăţile acelea muntoase iarna venea de timpuriu, ghiaţa acoperea lacul, zăpada astupa drumurile şi atunci trăiau cu ceeace culeseră în timpul verii şi ce puteau aduce dela vânătoare Dan şi Adam, fraţii lui vitregi. Dar acuma, toate acestea se schimbaseră şi uitase de ele, căci la capătul lacului se ridicase un hotel şi banii curgeau gârlă în ţinut. Acum nu mai era nevoe să mergi să coseşti fânul păşunilor depe munte, era mai uşor să-ţi urci familia în pod şi să primeşti „pensionari". Unii vecini au orânduit chiar în grabă încăperi de dormit în podurile lor vechi şi au dat anunţuri în gazetele din New-York, şi după scurt timp fu acolo o întreagă

înflorire de tencueli şi de clădiri noui, iar proprietarii erau dornici să aibă şi ei „hoteluri" adevărate.

Bătrânul Efraim nu era atât de şiret ca să izbutească în chipul acesta. Schiopătura îl sâcâia, avea pornire spre îngrăşare şi avea albeaţă la ochi. Samuel ştia foarte bine că pensionarii îşi băteau toţi joc de el, mâncând cu nesaţ şi căutau să folosească depe urma lui. Atunci ştiu întâia oară ce-i ura, pentrucă ştia că bătrânul Efraim avea o inimă de aur. Copilul îl auzise odată vorbind, într'o sală ce se afla dedesubtul mansardei lui, cu una din pensionare, o văduvă a cărei fiică îndrăgise foarte mult pe bătrân: „Uite ce zic eu, d-nă, îi spunea el, sunteţi poate stingherită şi voiam să vă spun că dacă vă vine bine, n'aveţi decât să vă păstraţi banii, pentrucă acum n'am nevoe. N'aveţi decât să mi-i trimiteţi când o să aveţi mai mulţi bani".

Aşa se purta Efraim Prescott cu pensionarii lui, aşa că era mai puţin bogat decât inimos. Soţia lui îl învăţase să citească Biblia. O făcea în toate serile, ca şi Duminica, dar bătrânul nu-şi dădea seama că ceeace citea era o nespusă poezie şi una din capo d'operele literaturii universale. El socotea că tot ce vedea deadreptul avea legătură cu lucruri cum ar fi vânzarea cailor şi să dai de mâncare pensionarilor. Invăţă pe Samuel s'o înţeleagă tot aşa, şi, pe măsură ce băiatul creştea, o nesfârşită durere şi o nespus de mare nedumerire prindeau rădăcini adânci în el, văzând că adevărurile morale pe cari le afla în Cartea Sfântă păreau că înseamnă atât de puţin pentru lumea înconjurătoare.

Afară de Biblie şi de moartă, Efraim vorbea fiului său de alt lucru mare: America. America era ţara lui Samuel, ţara în care muriseră strămoşii lui. Era o ţară deosebită de toate celelalte, însemnată pentru un destin renumit şi grozav. Era ţara libertăţii. Ca să capete această libertate, oşti întregi de eroi şi-au vărsat sângele şi visurile lor s'au înfăptuit în aşezăminte aproape tot atât de sfinte ca şi Biblia. Samuel învăţă imnuri cari slăveau aceste lucruri şi asculta în această privinţă cuvântări mari. In fiecare an, la 4 Iulie, atât pe cât îşi putea aduce aminte, era dus în sala de serbări să asculte una, şi niciodată nu s'a simţit ruşinat că îi veneau lacrimi în ochi. Văzuse lacrimi chiar şi la pensionarii din timpul verii când odată sau de două ori, în liniştea unei seri, se întâmplase ca bătrânelul să deschidă în faţa lor tainiţele sufletului său. Căci Efraim Prescott făcuse tot războiul de Secesiune. Făcuse parte din regimentul 17 Pensylvian dela Bull Run la Cold Harbor, unde fusese de trei ori rănit, iar în mintea lui se întipăriseră fapte mari de arme şi imagini mişcătoare. Amintirile lui erau străbătute de marşuri şi asedii istovitoare, închisoare, boală şi desnădejde; erau clipe de groază şi clipe de slavă, vedenii de sânge şi de spaimă, flăcări şi fum de tunuri. Erau steaguri sfâşiate de mitralieră şi nume faimoase cari te mişcau până în străfunduri. Oamenii aceia şi-au dat viaţa pentru libertate. Au murit ca să le croiască drumul. Au acoperit o prăpastie însângerată ca s'o poată trece, şi moştenirea aceasta o lăsau copiilor ca s'o păstreze cu dragoste. Iată ce înseamnă să fii

american; trebue să fii oricând gata să mergi pe urmele lor şi să ştii să înfrunţi ce-ţi poate trimite soarta.

Viaţa lui Samuel era alcătuită din toate astea. N'avea afară de asta decât ferma cu deprinderea de a face zilnic acelaş lucru şi minunata privelişte a firii sălbatice, a zilelor şi a nopţilor, a iernei şi a verii pe munţi. Samuel n'avea prea multe cărţi, dar avea una, aproape ferfeniţă, pe care o ştia aproape pe dinafară. Povestea minunatele întâmplări ale unui naufragiat pe o insulă pustie şi felul cum, încetul cu încetul, a dezlegat problema traiului său. Din ea învăţase Samuel să privească viaţa ca fiind făcută din muncă cinstită şi să descopere romantism în îndeplinirea lucrurilor folositoare. Mai exista şi povestea creştinului şi a pelerinajului său [1]), adevărată carte a unui Căutător, cu vedenii de glorie puţin nelămurite în care străpungea primejdia unei izbânzi timpuri..

Apoi, cu mult mai târziu, cineva lăsă la ei un volum de *Rime ţărăneşti* de James Whitcomb Riley, iar Samuel citind-o, viaţa îi se păru cu totul altfel. Fusese fericit fără s'o ştie, dar acum îşi dădea deodată seama. Iubise cerul albastru de deasupra lui, codri adânci şi lacul strălucitor, dar acum avea cuvinte cum s'o spună şi muncile obişnuite ale vieţii erau înfrumuseţate de gloria poeziei. Aşa dar puteai să freamăţi de vie admiraţie mulgând o vacă şi păscând vitele pe păşuni în ritmul *Până la genunchi în iarba primăvăratică*...

1) *Călătoria unui pelerin* de Bunyan, carte pe care o găseşti la toţi puritanii anglo-saxoni (N. tr.)

Din toate acestea, aţi putea trage încheerea că Samuel era ceeace se numeşte un entuziast. Era gata să vadă lucrurile în trandafiriu şi să creadă ce i se spunea, mai ales dacă era frumos şi atrăgător. Era pornit să trăiască din ideal şi să primească teoriile gata făcute. Orice principiu nou îl înflăcăra dacă era mare, şi se simţea dator să-l folosească îndată cu râvnă. Dar nu trageţi de aici încheerea că Samuel ar fi fost un prost. Dinpotrivă, când lucrurile mergeau anapoda, îşi dădea foarte bine seama şi, potrivit religiei lui, căuta pricina şi o căuta cu încăpăţânare, din răsputeri. Dacă toţi oamenii ar fi făcut aşa, lumea ar fi fără îndoială foarte curând mult mai altfel decum este.

2.

Aceasta a fost viaţa lui Samuel până la vârsta de şeaptesprezece ani. Tocmai atunci familia Prescott fu pusă la grea încercare.

Vina fu a oamenilor din oraş. Ei aduseseră bogăţia în ţinut, spunea fiecare, dar bătrânului Efraim îi părea rău de venirea lor. Ei nimiciau părerile sănătoase de odinioară şi puneau capăt vechilor deprinderi de trai. La ce bun să te speteşti muncind desrădăcinând butuci într'o păşune când n'aveai decât să vinzi porcuşori cu doi bani unul? Astfel toţi bărbaţii se făceau călăuze şi servitori în „tabere", iar toate fetele slujnice. Purtau haine mai bine croite şi vorbeau mai slobod, dar erau deasemeni mai aprigi la câştig şi mai puţin neatârnaţi. Se deprinseseră de pildă, să primească bacşişuri, şi nu puţine fete au plecat la oraş spre o soartă scârboasă şi groaznică.

Toţi pensionarii aceia de vară aveau bani. Tineri şi bătrâni aveau pungile doldora. Nu mai aveau nevoe să muncească, nici să recolteze, cumpărau tot ce le trebuia şi-şi petreceau timpul jucându-se cu corăbii cu pânză şi scule de pescuit, biciclete şi automobile şi mai ştiu eu ce! De unde făceau rost de toţi banii aceştia? Era greu

de înţeles, dar le venea din oraş, din marea metropolă spre care se îndreptau gândurile localnicilor cu un interes ce creştea mereu.

Intr'o frumoasă zi de August, sosi un om care ridică puţin colţul vălului. Il chema Manning, Percival Manning, tânărul tovarăş al firmei Manning şi Isaacson, bancheri şi agenţi de schimb, şi avea o adresă care făcu vâlvă la Prescott şi stârni respectul lor admirativ: Wall Street!

D-l Percival Manning era rotofei şi voinic. Purta cămăşi cu dungi, iar pantalonii lui erau în faţă ca tăişul unui cuţit, pleznea pur şi simplu de trai prea bun; nu vorbea decât de uluitoare lovituri de bursă prin care s'au făcut averi dela o zi la alta. Casa Manning şi Isaacson era una din cele mai vechi şi mai trainice depe faimoasa stradă, iar tânărul tovarăş cunoştea tainele câtorva din cele mai mari puteri financiare ale ţării. Dar, vai! familia Prescott nu citea ziarele şi nu cunoştea nici măcar cuvântul de samsar de ocazie!

Adam, cel mai vârstnic dintre fraţi, duse pe d. Manning la eleşteul Indian ca să pescuiască, iar Samuel îi însoţi ca să ajute la dusul uneltelor. Tot lungul drumului nu încetară de a vorbi despre minunile vieţei dela oraş. Samuel află că ţinutul lui nu era iarna decât un loc uitat de Dumnezeu, lucru pe care nu-l văzuse niciodată trecut în nici o carte teologică. Manning se mira că Adam nu pleca spre vreun loc oarecare în care un om îşi poate încerca norocul. El asvârli atunci o ţigară pe jumătate fumată, apoi vorbi de teatru şi de music-hall, după care se înapoiă la nesecatul subiect din Wall Street.

Primise tocmai în ziua aceea veşti interesante dela biroul său. Era gata să fie pusă la cale o afacere mare: trustul sticlei. De aproape un an bătrânul Harry Lockman... — Aţi auzit de bună seamă de el? El a înfiinţat marile sticlării din Lockmanville, spuse Manning.

Nu, Adam mărturisi că n'auzise niciodată de Lockman, de acel şiret şi puternic multimilionar, care pornise cu multă hotărîre la cucerirea tuturor fabricilor de sticlă şi acum era pe cale să ţină întreaga ţară sub stăpânirea „Sindicatului său de fabrici de sticlărie", cu un capital de patrusprezece milioane de dolari. Marele public nu ştia încă, dar întreprinderea va fi în curând fapt împlinit. Atunci n'o să lipsească oameni cari să vrea să dea bani bătrânului şacal!, izbucni în râs Manning.

— Poate că n'ar fi un plasament prost, făcu Adam cu băgare de seamă.

— Te cred, răspunse celalt răzând, numai să nu te codeşti.

— D-ta ai putea să ştii cum se pot căpăta valorile astea?

— Firește, spuse Manning. Asta e rostul casei noastre.

In vremea aceasta, printr'o ciudată întâmplare, un orăşean cumpăra vechea fermă Wyckman şi portăreii îl vizitară pe Efraim cu mare ceremonial şi-i întinsese trei bancnote frumoase de câte o mie de dolari nouinouţe, luând ipoteca anulată. Bătrânul rămase tremurând din tot corpul, ţinând în mâini economia vieţii lui întregi şi trebuind să se împotrivească năvalei sălbatice a celor doi fii mai mari.

— Dar Adam, protestă el, asta-i speculă!

— Deloc, exclamă celalt. E tot aşa speculă ca şi atunci când aş cumpăra un cal pentru că ştiu că la primăvară caii se vor scumpi. Nu-i altceva decât negoţ.

— Dar uzinele acelea fabrică sticle de bere şi whisky, exclamă bătrânul. Crezi tu că-i bine să ne câştigăm astfel banii?

— Fac tot felul de sticle, zise Adam. Pot să împiedice cu ceva întrebuinţarea ce li se dă?

— Pe de altă parte, aruncă Dan cu o rară şiretenie, asta o să facă să crească preţul şi să facă lor mai anevoioasă cumpărarea acelor băuturi.

— Au fost înghiţite averi în Wall Street, spuse tatăl. Poţi să ştii ce-o să se întâmple?

— Avem prilejul să căpătăm ştiri confidenţiale. Cu asemenea noroc nu te mai întâlneşti a doua oară, spuse Adam.

— Citeşte doar circulara asta, adause Dan. Dacă lăsăm să ne scape un prilej ca ăsta, suntem buni să ne spetim sămănând porumb tot restul vieţii noastre.

Acesta era un argument puternic. Bătrânul Efraim nu-şi dăduse niciodată seama că-ţi frângi mijlocul sămănând porumb. Avea un ogor de porumb de două hectare pe care îl arase şi-l grăpase în fiecare primăvară, îl sămănase şi răsădise ceeace smulseseră corbii. In tot timpul verii îl prăşise şi-l plivise şi, toamna, îl tăiase tulpină de tulpină, şi-l făcuse snopi, apoi, în Octombrie, stând pe marginea dâmburilor posomorâte, îl bătuse, spic de spic, şi adunase boabele în coşuri,

poate pentru o sută de dolari, când anotimpul era bun. Iată cum se muncea ca să ai o valoare de o sută de dolari, cu cât îşi plătise Manning luxoasa puşcă de vânătoare sprijinită într'un colţ al încăperii! Şi acum venea ca să-i vorbească de puternicul trust al sticlăriei cu un capital de patrusprezece milioane de dolari şi ale cărei întreprinderi erau socotite ca preţuind douăzeci şi cinci de milioane, care controla una din marile industrii ale ţării şi ale cărei titluri puteau foarte lesne să crească la o sută cincizeci de dolari într'o săptămână!

— Băeţi, zise bătrânul cu mâhnire, nu eu am să cheltuesc banii ăştia. Dar nici n'aş vrea să mă împotrivesc. Dacă ţineţi cu tot dinadinsul să faceţi asta...

— Bine înţeles! exclamă Adam.

— Ce zici tu, Samuel? întrebă tatăl.

— Nu prea ştiu ce să spun, făcu Samuel. Eu socotesc că trei mii de dolari sunt bani buni, şi nu văd pentruce am dori mai mult.

— Vrea să zică, te împotriveşti la ceeace vrem să facem, întrebă Adam.

— Nu, faceţi cum vreţi, răspunse Samuel.

Aşa fu deci hotărît. Când se duseră să dea ordine, li se făcu o propunere ciudată: nu era nevoe se pare, să cumpere titlul în întregime, n'aveau decât să cumpere sporul valorii lui [1]). Drept urmare a acestui minunat sistem ei ar câştiga de zece ori mai mult decât

1) Cumpărare „pe marjă", foarte des folosită în America *(Nota tr.)*

socotiseră! Nu mai e nevoe s'o spunem că făcură întocmai.

De atunci luară în toate zilele gazeta şi urmăriră cu îngrijorare bursa ca să vadă „Trustul sticlei" urcându-se dela 63 1/8 la 64 1/4. Apoi, într'o frumoasă seară, pe când se duceau să se culce, bătrânul Hiram Jones, băcanul satului, veni cu trăsura ca s'aducă o telegramă dela Manning şi Isaacson, care le cerea să dea o „cotă" mai mare. Acţiunile „Trustului de sticlă" scăzuseră la 56 5/8. Rămăseseră să vorbească toată noaptea ce o fi însemnând toate astea şi silindu-se să lupte contra groaznicului vis. A doua zi, Adam se pregătea să pornească spre oraş ca să vadă ce-i, dar se întâlni cu poştarul în drum şi se înapoiă acasă cu o scrisoare din partea mijlocitorilor prin care le arătau cu părere de rău, că se văd siliţi să vândă titlurile lor care au scăzut sub cincizeci. Vor găsi în coloana ştirilor din ziar lămurirea înfrogzitoarei nenorociri. Bătrânul Henry Lockman murise de dambla, în culmea carierei lui, şi cei cari jucau pentru scoborîrea acţiunilor, s'au năpustit îndată asupra „Trustului sticlei".

Cei trei mii de dolari erau pierduţi. Le trebuiră mai multe zile ca să-şi dea seama de acest fapt. Era atât de necrezut că trebuiră să scrie mijlocitorilor şi să primească altă scrisoare, unde era trecut negru pe alb şi fără să mai încapă vreo îndoială că nu le mai rămânea nici un dolar din banii lor. Adam se înfurie grozav şi înjură ca un păgân, iar Dan declară sălbatic că o să plece la New-York să omoare pe Manning. Cât priveşte

pe tatăl, el trimise o scrisoare de imputări amare, la care Manning răspunse cu o răbdătoare bunăvoinţă, lămurind că în toate astea n'avea nici o vină, că era mijlocitor şi cumpărase din porunceală şi că nu putuse să prevadă moartea lui Lockman. „Ar trebui să vă amintiţi, spunea el, că v'am înştiinţat cum se cuvine de nesiguranţa bursei şi de riscurile prin care puteţi trece". Efraim nu-şi amintea nimic asemănător, dar se gândi că n'avea nimic de câştigat dacă ar spune-o.

Pierderea părţii lui de bani nu mâhni prea mult pe Samuel, dar se întristă de durerea tatălui său, care era jalnic de văzut. Lovitura îl ucidea cu adevărat. Imbătrâni cu zece ani în săptămâna aceea şi slăbi mereu toată iarna. Apoi, spre sfârşitul primăverii, căpătă friguri şi începu să zacă. Boala se schimbă în aprindere de plămâni şi, aproape ca înainte de a-şi putea da seama, muri.

Se duse să întâlnească pe mama lui Samuel. O murmurase strângând mâna băiatului şi Samuel ştia că-i adevărat şi că nu era deci cuminte să fii îndurerat mai mult decât trebuia. De aceia, îi fu ruşine de îngrozitoarea impresie de spaimă şi de singurătate care-l năpădea; îşi înăbuşi sentimentele şi se strădui să aibe înfăţişare nesilită, mult prea mult, după părerea lui Adam şi Dan cari aveau mai multă grijă de ceeace gândeau vecinii decât să pătrundă adâncurile credinţei lui Samuel.

Băiatul gândise foarte mult în timpul iernii şi, după înmormântare, adună un sfat de familie.

— Fraţilor, spuse el, ferma aceasta e prea mică pentru noi trei. Dan se şi gândeşte să se însoare şi n'o să

putem trăi totdeauna câteşi trei aici. E chiar aşa cum a spus Manning...

— Nu vreau să ştiu ce a spus Manning, bombăni Adam.

— De astă dată a avut totuşi dreptate. Rămânând pe ogorul pe care îl împărţim, sărăcim într'una. Aşa că m'am hotărît să plec. Mă duc să muncesc la oraş.

— Ce o să poţi să faci acolo? întrebă Dan.

— Nu ştiu nimic, zise Samuel, am să fac ce-oi putea. Nu socotesc să fac avere în Wall Street.

— Nu mai face pe răutăciosul! bombăni Dan.

Dar celalt n'avea nici un gând de batjocură.

— Vreau să spun că va trebui să muncesc, urmă el. Sunt tânăr şi voinic şi nu mă tem să încerc. Am să găsesc pe cineva care s'aibă încredere în mine şi atunci am să muncesc din greu şi am să învăţ şi am să-mi croesc drum. Am citit despre oameni cari au făcut în felul ăsta.

— Nu-i rău, comentă Adam.

— Du-te, spuse Dan.

— Singura piedică, începu Samuel şovăind, e că-mi trebue ceva bani ca să încep.

— Hm! zise Adam, numai că banii nu ne dau afară din casă.

— Cât îţi trebue? întrebă celalt.

— Ei bine, spuse băiatul, deajuns ca să fiu la adăpost. Căci dacă plec, vă făgăduesc că am să rămân până ce am să izbutesc.

— Cum crezi că o să facem rost de bani?

— M'am gândit, răspunse Samuel, că am putea face

un fel de învoială: dacă mi-aş vinde partea mea din fermă?

— Nu poţi să-ţi vinzi partea ta, spuse Adam scurt şi aspru, n'ai vârsta.

— Poate că-i aşa, dar totuşi voi mă cunoaşteţi. Şi dacă mă îndatorez la ceva, am să mă ţiu de vorbă. Puteţi fi fără teamă, că n'am să viu să vă fac neplăceri.

— Da, nu mă gândesc la asta, spuse Adam într'o doară. Dar nu poţi să ştii...

— Cât crezi că-ţi trebue? întrebă Dan.

— Zău, socotesc că aş putea să capăt poate vreo sută de dolari, şi se opri şovăind.

Adam şi Dan schimbară o privire iute din ochi.

— Banii nu curg pe aici pe uliţă, repetă Adam.

— Totuşi, spuse Dan, nu se ştie; am să mă duc mâine în oraş să văd ce se poate face.

Dan plecă deci ca să se înapoieze seara, şi atunci se ţinu alt sfat: scoase apoi la iveală opt bancnote nouinouţe de câte zece dolari.

— E tot ce am putut să găsesc, zise el. Imi pare tare rău că nu-i deajuns... şi se opri.

— Am să fac în aşa fel ca să fie, spuse Samuel.

Frate-sau îi înfăţişă atunci un document lung cu aspect impresionant pe care Samuel fu prea cuviincios ca să-l citească, semnă îndată, şi treaba fu încheiată. Şi chiar în noaptea aceea, Samuel îşi strânse cele câteva catrafuse pe care le împături curat în ziare. A doua zi, când noaptea se mai îngâna cu ziua, plecă să-şi înceapă cercetările.

3.

El plecă cu bocceaua pe umăr şi cu cei 80 de dolari prinşi — pentru mai multă siguranţă — cu un ac de gămălie într'un buzunar dinăuntru. Indărătul lor, inima lui bătea repede, dar cu încredere; era tânăr şi liber, drumul se întindea la nesfârşit înaintea lui şi veşnica aventură îl chema. Toate pelerinagiile, a căror povestire o auzise, făceau să-i stârnească acel fior care-l străbătea pe când ajungea la coastă şi privea vechea fermă. Un ultim rămas bun cu mâna, apoi se întoarse şi-şi începu călătoria.

Aveau nevoe de cal pentru arături; de aceea, Samuel trebui să meargă pe jos cele şase mile care-l despărţeau de ferma satului. De acolo autobuzul poştei îl duse la gară. Trebuia să aştepte trei ceasuri un tren. De aceea, se hotărî să economisească 15 cenţi, mergând pe jos până la gara următoare. Depărtarea n'avea atunci nici o însemnătate pentru Samuel.

La jumătatea drumului zări un foc într'un luminiş la marginea căei ferate şi un tânăr şedea prăjind pâine la capătul unui baston.

— Salutare, făcu celalt. Ai luat-o voinicește?

— Da, zise Samuel.

Străinul nu era mai în vârstă decât el, dar hainele lui erau murdare şi viciul era întipărit pe chipul lui.

— Eşti nou în meserie, hai? întrebă dânsul.

— Ce meserie? întrebă Samuel.

Celalt râse.

— Unde te duci?

— La New-York.

— Vrei să călătoreşti fără plată?

— Nu, îl încredinţă băiatul, mergeam numai până la gara următoare.

— Ah, foarte bine. Cât e biletul?

— Cred că şase dolari şi treizeci şi şase de cenţi.

— Hm! Ii ai?

— Da, am cu ce plăti. Samuel zise asta fără mândrie.

— Ei bine, n'o să-i ai multă vreme, dacă urmezi tot aşa, îşi dădu cu părerea celalt.

— Ce vrei să spui?

— Numai nătărăii iau bilet, zise celalt. In curând o să treacă un tren de marfă care se opreşte la castelul de apă de colo jos. De ce să nu sări într'un vagon?

Samuel şovăia:

— Nu mă prea ispiteşte, zise dânsul.

— Hai, zise celalt, stai jos.

Şi-i întinse o bucată din pâinea lui prăjită pe care Samuel o primi din bună cuviinţă. Acel tânăr flăcău fugise la treisprezece ani dela şcoală şi călătorise prin toate statele Americii, după anotimpuri şi trăind din furtişaguri. Acum era în drum ca să-şi treacă iarna în Mexic. Ascultând povestirea acestor aventuri, Samuel

nu se putea împiedica a se gândi cât de mult îi scădeau cei 80 de dolari, dacă scoate 6,36. Şi asta încă din ziua întâia.

— Vino, zise celalt.

Şi ei coborîră pe linia ferată.

Trenul de marfă fluera spre a frâna, sus pe coastă. Inima lui Samuel tresări. Ei se ascunseră în tufişuri la mică depărtare de rezervor. Dar trenul nu se opri ca să ia apă; nu făcu decât să încetinească la o cotitură şi trecu pe lângă ei bubuind cu o iuţeală ce i se păru grozavă lui Samuel.

„Sări odată!" strigă celalt şi începu el însuşi să alerge dealungul liniei. Făcu o săritură, ajunse unul din vagoane şi fu dus, pe jumătate ascuns de un nor de praf.

Lui Samuel îi lipsi îndrăzneala. El se codea pe când vagoanele treceau pe dinaintea lui, dar în cele din urmă îşi reveni. Dacă altul putea s'o facă, dece nu şi el? Ce lipsă de curaj!

Incepu să fugă. Un vagon gol ajunse în dreptul lui; uşa era deschisă; Samuel sări apucând marginea. El fu ridicat, i se păru că braţele i fuseseră smulse. Era pe jumătate orbit de praf, dar se apucă cu desnădejde şi se ridică încetul cu încetul. O clipă după aceea era întins tremurând pe podeaua vagonului. Era în drum spre marele oraş. După câtăva vreme, Samuel începu să se gândească şi începu să-l mustre cugetul. Să călătorească fără plată nu însemna de fapt să fure? Tată-său ar fi încuviinţat să se poarte astfel? Iată că-şi începea viaţa lăsându-se ispitit de îndemnul unui caraghios, care-şi

făcea o laudă din a bea şi a plescui! Era destul pentru Samuel că trebuia să-şi pună astfel de întrebări şi se hotărî ca atunci când o să ajungă în oraş, cea dintâi grijă a lui o să fie să se ducă la birourile căei ferate spre a mărturisi ce făcuse şi a-şi plăti călătoria.

Cam după un ceas, trenul se opri şi Samuel auzi pe cineva umblând pe pietriş. El se ascunse într'un colţ, ruşinat că se află acolo. Cineva se opri înaintea vagonului şi uşa de metal fu împinsă. Apoi paşii se îndepărtară. Se auziră lovituri şi scărţâituri ca atunci când vagoanele fac manevră, apoi totul încetă şi recăzu în tăcere.

Samuel aşteptă poate un ceas, apoi începu să se neliniştească. Se ridică şi încercă să deschidă uşa. Era zăvorită. Băiatul era turburat şi parcă năucit. Se aşeză ca să se gândească: „Cred că am să stau închis până la New-York, îşi zise dânsul. Dar acum de ce nu plecăm?

„Poate că suntem pe o linie de manevră şi aşteptăm să treacă un tren de călători", îşi zise el după aceea, dându-şi seama cu mâhnire că în trenul acela ar fi trebuit să fie el. Dar cum ceasurile treceau şi ei nu se mai urniau din loc, începu să fie chinuit grozav. Era părăsit pe o linie de adăpost.

Trecură două sau trei trenuri şi de fiecare dată el ascultă cu nelinişte. Dar nu se opriră. Se făcu linişte şi el se aşeză în întuneric să aştepte, neliniştit şi îngrozit.

N'avea nici un mijloc de a măsura scurgerea vremii şi fără îndoială că în neliniştea care se afla un ceas îi

părea un veac. El se scula şi mergea de colo până colo, ca o sălbătăciune în cuşcă, apoi se culca din nou înaintea uşii, aţintind urechea ca să pândească cel mai mic zgomot, cu teama că ar putea să treacă cineva fără ca să-l audă, prin pereţii groşi ai vagonului. După scurt timp îl răzbi foamea şi el mâncă puţină mâncare pe care o avea în boccea. Apoi îi fu sete, dar nu avea apă.

Când îşi dădu seama de asta, inima începu să-i bată cu furie. Nu era deloc o glumă să fi închis acolo, suferind de sete, într'un loc părăsit pe care nici nu-l cunoştea. El se ridică şi începu să sgâlţâe uşa dându-i lovituri furioase de picior.

Dar obosi curând şi se aşeză din nou pe podea, ascultând şi tremurând atât de spaimă cât şi de frig. Se răcorea tot mai mult; de aceea, el îşi dădu seama că trebue să fi înoptat. Colo sus, pe munţi, mai dădeau înghe̊uri noaptea. Sosi alt tren de marfă precum recunoscu el după zgomotul greoi al roţilor şi după timpul care-i trebui să treacă. El bătu în uşă strigând, dar îşi dădu numaidecât seama că în mijlocul acelui zgomot ţipa zadarnic.

Nevoia de apă ajunsese pentru el o adevărată teamă; se strădui să nu se mai gândească, dar asta nu-l făcu decât să se gândească şi mai mult la apă. Se întreba câtă vreme se putea trăi fără să bea şi cum chinul creştea, crezu c'o să moară. Ii era şi foame şi nu ştia ce-l chinuia mai mult şi de care murea omul mai repede. Auzise spunându-se că cei în agonie îşi revăd tot trecutul; el începu de asemenea să-şi reamintească

toată viaţa cu o precizie grozavă, cu impresii ciudate şi cu totul noi. In deosebi îşi aduse aminte de toate faptele urîte pe care le-ar fi putut făptui şi mai ales de o anume călătorie făcută prin înşelătorie, pe care o ispăşia acum.

Şi în toată vremea aceasta, altă parte a minţii lui nu înceta să chibzuiască şi să caute. Totuşi, n'o să crape ca un şobolan într'o gaură, trebuia să fie vreun mijloc ca să iasă de acolo... Pipăi cel mai mic colţ al vagonului, al podelei, pereţilor şi tavanului. Dar nu găsi nici o scândură care să se clatine, nici cea mai mică spărtură. Vagonul era nou. Şi asta îl făcu să fie chinuit de altceva. Oare lipsa de aer o să-l doboare înainte de a muri de foame? Incepea să se simtă slab şi capul i se învârtea.

Dacă ar fi avut măcar un cuţit, ar fi putut să facă o spărtură ca să aibă aer şi să o mărească poate ca să scoată o scândură. Găsi pe jos un piron lung şi începu să ciocănească pereţii de jur împrejur, în căutarea unui loc mai subţire, dar totul era la fel de gros, de o grosime de care nici nu-şi putea da seama. El începu să smulgă ţăndări de lemn între spaţiile celor două scânduri.

Şi în vremea aceasta foamea şi setea îl chinuiau. La lungi răstimpuri se oprea când trecea un tren, sau crezând că a auzit unul. Atunci se izbea de pereţi şi striga pierzându-şi aproape glasul, apoi reîncepea să smulgă ţăndări cu pironul.

Aceasta ţinu un număr neştiut de ceasuri, cari lui i se păreau negreşit zile şi nopţi. Şi Samuel era chinuit de foame, nebun de spaimă, slab şi găfăind când în sfârşit

îi se păru că unul din trenurile care treceau începuse să facă mai puţin zgomot şi că uruitul roţilor se încetinea. Trenul frâna.

El se ridică dintr'o săritură şi începu să bată. Apoi se gândi că trebue să se stăpânească şi să-şi păstreze puterile pentru atunci când trenul o să se oprească. Dar dacă ar fi plecat fără să-l audă nimeni? Reîncepu să bată şi să urle ca un nebun.

Trenul se opri şi urmă o tăcere. Apoi auzi zgomotul vagoanelor care sunt legate unul de altul şi tot timpul Samuel bătu în uşă cu picioarele şi pumnii. Era aproape sleit şi desnădăjduit, când deodată auzi de afară o chemare înăbuşită: „Ce este?"

O clipă stătu fără să poată vorbi, apoi strigă: — Ajutor, ajutor!

— Ce-i asta? întrebă glasul.

— Sunt închis înăuntru, exclamă dânsul.

— Cum ai intrat?

— Am fost închis fără să ştiu, sunt pe jumătate mort.

— Cine eşti?

— Călătoream în vagon.

— Ah, ah! un vântură-ţară, nu-i aşa? Ai păţit-o, hei? Aşa-ţi trebue, n'ai decât să rămâi acolo!

— Nu, nu, urlă băiatul nebun de groază. Mor de foame. De câteva zile sunt închis aici. Pentru numele lui Dumnezeu, scoate-mă! N'o să mai fac niciodată.

— Dacă te las să ieşi, zice glasul, sunt dator să te arestez.

— Foarte bine, strigă Samuel, orice o fi, numai să nu mă laş aici.

Urmă o clipă de tăcere.

— Ai bani? întrebă glasul.

— Da, da, am bani.

— Nu urla aşa! Cât?

— Ce, cât?

— Cât ai?

— Am 80 de dolari.

— Bine, dă-mi-i şi am să te scot.

Cât de desnădăjduit era Samuel, totuşi şovăi: — Nu-ţi pot da toţi banii, strigă dânsul.

— Bine, foarte bine atunci, zisese celalt, rămâi unde eşti.

— Nu, nu, se împotrivi băiatul, aşteaptă, lasă-mi şi mie ceva.

— Iţi las cinci dolari, zise glasul. Hotărăşte-te repede.

— Ne-am învoit, zise Samuel cu glas stins, ţi-i dau.

— Bagă de seamă, să nu faci prostii!

— Nu, scoate-mă de aici.

— Te omor, dacă încerci s'o ştergi, bombăni glasul.

Şi băiatul stătu în picioare, tremurând, pe când zăvorul fu desfăcut şi uşa puţin redeschisă. Lumina unui mic felinar străbătu prin crăpătură, orbindu-l.

— Hai, acum dă-mi banii, zise necunoscutul căre stătea la o parte pentru mai multă siguranţă.

— Da, zise Samuel, care se străduia să desfacă acul

cu care era prins buzunarul dinăuntru al hainei. Dar nu văd ca să-i număr.

— Mişcă-te; las' că-i număr eu.

Atunci el întinse teancul, degetele îl apucară, apoi lumina pieri şi auzi paşi care se depărtau fugind.

El rămase o clipă fără să înţeleagă, apoi strigă: — Dă-mi cei cinci dolari ai mei, şi împinse uşa sărind afară tocmai la vreme ca să vadă o siluetă pierind cu felinarul printre vagoane dealungul liniei ferate.

El începu să fugă în direcţia aceea, dar se împiedică de o grindă şi căzu cât era de lung într'un şanţ. Când se ridică anevoe, trenul se pusese în mişcare şi lumina felinarului nu se mai vedea nicăeri.

Banii lui Samuel zburaseră, dar el suferea prea cumplit de foame şi de sete ca să se sinchisească de asta mai mult de o clipă. Apoi îi veni gândul că era în plin pustiu, în toiul nopţii şi că trenul pleca. Putea foarte bine să moară dacă rămânea acolo.

Incepu să fugă şi apucă scara de fer a unui vagon de marfă, sări şi se agăţă. Apoi se căţără pe acoperişul vagonului, dar vântul era prea puternic. Nu putea să-l înfrunte şi trebui să coboare. Atunci îşi dădu seama că-şi lăsase bocceaua cu lucruri în vagonul gol.

Din fericire pentru el, trenul încetini cam după un ceas. Aplecându-se în afară, Samuel zări o lumină înainte. Ici şi colo se vedeau lumini şi el înţelese că ajunsese într'un oraş mare. Răsăritul începea să fie fumuriu şi se zăreau nedesluşite siluete de case. Samuel sări din tren şi merse pe jos dealungul căei ferate încet, căci era slab şi istovit. Era lumină într'unul din birourile gării. El privi înăuntru prin fereastră şi văzu un om care scria de zor la o masă. Bătu la uşă.

— Ce este? întrebă un glas. El intră.

— Vă rog, aş putea să capăt o duşcă de apă? întrebă dânsul.

— Colo în colţ, zise omul ridicând abia nasul din hârtii.

Samuel găsi un pahar şi o găleată şi bău. Gustul apei îi pricinui un fel de încântare; bău până nu putu să înghită mai mult.

Apoi rămase acolo să aştepte.

— Vă cer iertare, d-le . . . . , începu dânsul sfios.

— Ce? zise omul.

— Mor de foame, d-le. N'am mâncat nimic nici nu mai ştiu de câtă vreme.

— Ah! strigă celalt, asta-i! Şterge-o!

— Nu înţelegeţi, d-le, începu Samuel nehotărît.

— Spală putina! strigă omul, n'ai ce căuta aici. Nu primesc cerşetori!

Cerşetor! Cuvântul îl ustură pe Samuel ca un biciu.

— Nu sunt cerşetor, strigă dânsul sălbatec. Eu... apoi se opri. Vroia să spună: „Am să plătesc".

Ieşi roşu de ruşine şi luă numaidecât o hotărîre: orice s'ar întâmpla, n'o să cerşească niciodată. N'o să mănânce nimic, până ce n'o să câştige.

Inaintea gării era o piaţă şi o mare alee cu linii de tramvai. Samuel merse o bucată de drum; apoi văzând o tindă întunecată, se băgă acolo şi se aşeză într'un colţ. Moţăi câtva timp, apoi deodată se făcu ziuă. Oamenii treceau la treburile lor.

El bău din nou la o fântână şi se simţi mai bine. O luă pe o stradă dintre cele mai sărăcăcioase, unde un om deschidea o prăvălie. In galantar erau merinde, poame şi pâine. Vederea acestora îi stârni pofta; el ceru de lucru, dar omul nu primi.

Samuel îşi urmă drumul. Ici şi colo se deschideau prăvălii. Peste tot ceru de lucru, orice treabă mică de făcut şi peste tot nu fu primit. Din când în când ajungea până la el mirosul unei mâncări de dimineaţă, a slăninei care se prăjea, sau a pâinei calde dela brutării. Dar de fiecare dată împreuna mâinile şi strângea dinţii. N'o să cerşească, o să găsească de lucru.

Şi asta ţinu toată dimineaţa. Intră în prăvălii, în cele mari şi în cele mici. Uneori i se răspundea cuviincios, alteori era bruftuit, dar nimeni nu şovăia o clipă. Trecu pe dinaintea antrepozitelor, unde oamenii încărcau camioane. De bună seamă, acolo trebuia să fie de lucru.

Vorbi cu un supraveghetor fără haină, foarte îngrijat.

— De câte ori să-ţi spun că nu? zbieră omul.

— Dar nu mi-ai spus încă niciodată, se împotrivi Samuel cu cea mai mare nevinovăţie.

— Şterge-o, zise omul; sunteţi atât de mulţi, de unde vrei să ştiu!

Erau atât de mulţi! Deodată Samuel îşi aminti că întâlnise pe străzi oameni cu înfăţişare nenorocită. Aşa dar, toţi căutau într'adevăr de lucru. Poate că erau unii care cerşeau fără ca să li se dea ceva.

El îşi urmă drumul, foarte abătut. Privia pe cei pe care-i întâlnea. Unii păreau oameni de treabă. Fără îndoială că aceştia l-ar fi ajutat, dacă ar fi ştiut. Dar n'avea cum să le spună; nimic alteeva de făcut decât să cerşească!

El ajunse în mahalale şi sună la câteva uşi. Dar nimeni n'avea nevoe. Era ora prânzului, oamenii mâncau şi când îi se deschidea mirosurile îl izbiau. Se întoarse spre oraş pentru că nu mai putea să îndure. Simţea crescându-i slăbiciunea şi era cuprins de o groază nespusă. Poate că în curând n'o să mai fie în stare să lucreze.

Era un gând nou pentru Samuel că putea să moară de foame în plină civilizaţie. Nu putea să se împace cu gândul ăsta şi de aceea ieşi turburat. In cele din urmă ce o să se întâmple? O să-l lase să cadă pe uliţă şi să crape acolo, sau era un loc unde erai dus ca să mori?

Ziua se scurse astfel fără să fi găsit nimic. Mulţi îl sfătuiră să părăsească oraşul. I se spunea că nu-i un loc bun ca să găsească de lucru. Se părea că e ceva deosebit în acest oraş, dar nimeni nu catadixia să-l lămurească.

Era cel dintâi oraş mare pe care Samuel îl văzuse vreodată. In alte împrejurări, ar fi fost încântat de cele ce vedea. Nenumărate lucruri noi şi curioase se iviau înaintea lui: umblau tramvaie electrice, trecea înaintea unor clădiri mari de cărămidă şi piatră, înaintea unei cazarme de pompieri. Apoi merse dealungul unui gard înalt care înconjura pe mai multe hectare un şir de locuinţe murdare şi înegrite de fum. Se ridicau căminuri mari şi şiruri de hangare unde intrau şinele drumului de fer. Trecu pe dinaintea altor uzine, clădiri mari de cărămizi, cu nenumărate ferestre şi înaintea unui mănunchiu de case muncitoreşti, cocioabe murdare şi foarte

mici unde se vedeau copii galbeni în praguri. Străzile şi trotuarele mahalalelor erau toate în zgură neagră şi acolo te înăbuşi chiar şi în Mai. Apoi ajunse la un pod de fer care trecea peste un pârâu şi drumul se lărgi. El se sui pe un deal, şi se găsi în faţa unei alei asfaltate, împrejmuită de copaci, cu minunate locuinţe ce se înălţau peste vale. Era vădit că acolo locuiau oameni bogaţi şi Samuel privea cu nesaţ, uimit de acea minunăţie. Ajunse la o proprietate mare cu o intrare măreaţă în piatră şi un gard cu zăbrele de fer, înalt de zece picioare, urmate de o alee cu ulmi falnici; erau pajişti de un verde strălucitor, unde păunii şi păsările-lire îşi dădeau ifose şi în depărtare se vedea o locuinţă minunată, în stil colonial, cu stâlpi albi. „Bellevue" se putea citi pe deasupra zăbrelelor.

Atunci Samuel îşi dădu din nou seama de foamea lui. Fără îndoială că s'ar putea găsi pentru el ceva în luxul acela. O luă pe alee.

Ajunsese la mijlocul drumului spre casă, când un om care îngrijea florile îl zări şi veni spre el.

— Ce faci aici? îi strigă dânsul înainte de a fi ajuns în dreptul lui.

— Caut de lucru, începu Samuel.

— Vrei să-ţi mut fălcile? urlă omul. Ce ţi-a venit să intri tocmai aici?

— Cum, ce vrei să spui? întrebă băiatul făstăcit.

— Ai de gând să speli putina, trândavule! strigă celalt.

Şi Samuel făcu stânga împrejur şi plecă. El, trândav!

Intâia dată îi veni în gând să se privească, să-şi vadă hainele pline de noroi în urma căderei în şanţ. Şi fără îndoială chipul şi mâinile lui erau şi ele murdare, părul lui vâlvoi şi înfăţişarea lui puţin atrăgătoare pentru un om care caută de lucru. Cel puţin era limpede că nu acolo era locul din oraş unde trebuia să caute. El trecu din nou peste pod. Se lăsase amurgul şi prăvăliile se închideau. In curând totul o să fie închis. Lui îi fu teamă că o să moară în noaptea aceea şi-l cuprinse desnădejdea. Se înfundă în cel dintâi loc luminat pe care-l întâlni.

Era un local gol, afară de un om în haină albă, care stătea în dosul unei tejghele.

— Nu sunt cerşetor, îi zise Samuel.

— Ce? făcu omul.

— Iţi spun că nu sunt cerşetor; am să mă întorc ca să-ţi plătesc. Plesnesc de foame, nu mai pot.

— Ah, pentru numele lui Dumnezeu! zise omul.

— N'am intrat niciodată într'o cafenea, adaugă Samuel când îşi dădu seama de locul în care se afla, dar te rog, te rog dă-mi să mănânc ceva.

— Bravo, prietene, exclamă barmanul. N'ai adus-o rău! ar trebui să te faci actor. Hai, mănâncă.

— Ce anume? bălbâi Samuel neînţelegând.

— Mănâncă, zise celalt arătându-i cu degetul, ai să înţelegi poate ce.

Samuel se întoarse şi văzu o mulţime de mâncări pe o tejghea. El se năpusti şi se puse pe lucru. La cea dintâi înghiţitură, îl cuprinse un fel de nebunie şi înfulecă întocmai ca o fiară sălbatecă, înghiţind la întâmplare. Mâncă astfel un timp, pe când celalt îl privia curios.

— Ia spune, n'ar fi mai bine să te opreşti, îi zise dânsul.

— Ce anume? întrebă Samuel, apucând altceva.

— Iţi spun să te opreşti, zise omul. E pentru binele tău. Văd bine că-mi spui adevărul şi n'o să-ţi strice să răsufli puţin.

Samuel aruncă o privire lacomă asupra alimentelor, dornic să mai mănânce.

— Vino încoa, zise omul. Ce ţi s'a întâmplat?

— Am fost închis într'un vagon de vite gol.

— Ce? asta-i ceva nou! Multă vreme?

— Ce zi e azi?

— Vineri.

— Am fost închis Miercuri dimineaţa. Mi s'a părut c'am stat mai mult acolo.

— E şi aşa destul de rău, îşi dădu cu părerea cafegiul.

— Am fost jefuit, urmă Samuel. Un nemernic mi-a luat toţi banii. Apoi îl cuprinse ruşinea lui obişnuită: să nu crezi că sunt un cerşetor. Am să muncesc ca să-ţi plătesc toate astea.

— Bine, bine, zise cafegiul. Nu te sinchisi de asta.

— N'ai să-mi dai ceva de făcut, să spintec lemn?

— Nu ardem lemne.

— Sau ceva de curăţat? Samuel privi în jurul lui: locul nu părea tocmai aşa de curat. O să-ţi spăl pardoseala, zise dânsul.

— Asta se face în fiecare zi, dis-de-dimineaţă, răspunse omul.

— Ei bine, lasă-mă să viu să-ţi fac curăţenie, zise Samuel.

— Înţeleg, zise celalt, dar o să te repezi iar la mâncare.

— O să viu, nu-i aşa, d-le?

— Dacă vrei să mă asculţi, observă omul dela tejghea, părăseşte oraşul ăsta. La Lockmanville nu poţi găsi de lucru.

Samuel tresări: — Lockmanville! repetă dânsul.

— Da, zise celalt. Nu ştiai unde eşti?

— Nu ştiam, zise băeţandrul. Lockmanville! Aici sunt marele sticlării?

— Chiar aici.

— Oraşul bătrânului Henry Lockman?

— Ei şi ce-i cu asta? întrebă celalt.

— Nimic, zise Samuel, doar că tata şi-a băgat toţi banii în afacerea Lockman şi i-a pierdut.

— Drace! zise cafegiul.

— Poate că dacă le-aş spune asta, zise Samuel, mi-ar da de lucru.

— Poate, zise celalt; dar uzinele sunt închise.

— Închise! exclamă Samuel; apoi adaugă: — din pricina morţii lui?

— Nu, se închid totdeauna vara. Dar anul acesta s'au închis în Martie. Treburile nu merg.

— Oh! zise Samuel.

— Sunt o mulţime de oameni cari caută de lucru la

Lockmanville, urmă celalt. Şi mai sunt şi alte fabrici care sunt închise, ţesătoriile nu lucrează decât o jumătate de zi.

— Văd.

— Bătrânul Lockman spunea că sunt prea multe sticlării, adaugă cafegiul. Şi acei cărora le cumpăra fabricile se duceau să ridice altele. Atunci, înţelegi...

Urmă o pauză.

— O să mă întorc mâine dimineaţă, zise Samuel încăpăţânat.

— Bine, bine, zise celalt zâmbind, dacă n'ai să uiţi. Apoi, deoarece intrau muşterii, el îi spuse: — Hai, şterge-o.

Samuel plecă cu atât mai bucuros cu cât intrase într'o cafenea, loc tainic şi, după el, primejdios.

Coborî strada. Începuse să plouă mărunt. Ce o să se facă? Acum că mâncase, îi era cald. Dar asta nu însemna că trebue să se lase udat. Arunca în trecere o privire spre tindele caselor şi, zărind o tindă întunecată şi goală, intră acolo să se adăpostească.

Lockmanville! ce potrivire ciudată! Şi în oraş erau cu sutele fără de lucru. Aceasta i se părea de neînţeles şi îngrozitor. Se putea să fie lăsaţi oamenii, oamenii pe care-i cunoşteau, să crape de foame ca el? Puteau să-şi vadă de treburi fără să se sinchisească de dânşii? I se spuse să plece. Dar cum? Calea ferată l-ar primi, dacă i-ar spune cazul lui. Sau o să sfârşească prin a găsi ceva? Putuse în sfârşit să mănânce, dar cerşind.

Auzi paşi afară. Un om intră, puse mâna pe sonerie

şi o trase. Apoi se întoarse să plece. Samuel îşi trase picioarele îndărăt.

— Hm! zise omul, ce mai e şi ăsta?

— Eu sunt, zise Samuel.

— Ridică-te, porunci celalt.

El se sculă şi o mână aspră îl apucă de guler.

— Cine eşti?

Il trase la lumină înainte de a fi putut răspunde.

— Incă un vagabond, bombăni glasul şi Samuel văzu îngrozit că e în mâinile unui poliţist.

— Te rog, d-le, nu fac nici un rău.

— Hai cu mine, zise poliţistul.

— Unde? strigă dânsul.

Dar celalt îl trase înghiontându-l. O groază nebună cuprinse deodată pe Samuel.

— N'o să mă arestezi, exclamă dânsul.

— Ba bine că nu! zise celalt. De ce nu te-aş aresta?

— Dar, exclamă Samuel, n'am făcut nimic, nu e greşeala mea; eu...

Incercă să se împotrivească, dar omul îi răsuci un pumn grozav în grumaz, gătuindu-l pe jumătate.

Samuel îl urmă, dar îl zguduiau suspine, oftaturi de spaimă şi desnădejde şi lacrimi de ruşine îi curgeau pe obraji. Il duceau la închisoare!

— Ce ai? zise poliţistul după o clipă. Nu poţi să stai liniştit?

— Rău faci că mă arestezi, găfăi băiatul. N'am făcut nimic. N'am unde să mă duc şi n'am bani. Nu-i vina mea.

— N'ai decât să spui asta judecătorului, răspunse celalt.

— Dar ce-am făcut? De ce?...

— Hai, mai taci odată! îi zise agentul şi-i răsuci gâtul.

După asta Samuel stătu liniştit.

La poliţie, un brigadier voinic moţăia pe tronul lui. „Încă un vagabond" vesti poliţistul, ca şi când ar fi vrut să spună că nu era nevoe ca superiorul lui să se trezească.

— Ce făcea? întrebă brigadierul.

— Dormea într'o tindă, răspunse celalt.

Samuel începuse să-şi dea seama de zădărnicia oricărei împotriviri. Işi primea soarta cu o desnădejde mută. Dădu informaţiile pe care i le ceru brigadierul: Samuel Prescott, în vârstă de 17 ani, născut în America, la Euba Corners, lucrător de fermă, n'a fost niciodată arestat.

— Bine, zise omul, care-şi reluă somnul. Duseră pe Samuel, şi chipurile, după o perchiziţie îl vârîră într'o celulă, a cărei uşă de fer o auzi închizându-se zângânind. Acum era singur şi liber să-şi desfăşoare durerea în suspine. Depăşise orice ocară şi ruşine, mai întâi pentrucă trebuise să cerşească, apoi fiindcă fusese băgat la închisoare. Acum ştia ce se fac cu cei fără lucru şi cu acei cari muriau de foame.

Sta culcat acolo, plângând, când deodată se ridică tresărind. Din celula alăturată auzise un strigăt, un

urlet groaznic care-i îngheţă sângele, semănând mai curând cu chelălăitul unei pisici sălbatece decât c'un strigăt omenesc. Samuel ascultă cu inima ticăind.

Un glas de bărbat se auzi de cealaltă parte a gangului:

— Ei, clanţa, vrăjitoare!

Atunci se deslănţui un tărăboiu. Femeia, — Samuel îşi dădu în sfârşit seama că o femee scosese acel ţipăt,— se deslănţui într'un iureş de blesteme şi înjurături. Niciodată n'auzise murdării atât de groaznice, blesteme atât de mârşave. Niciodată n'ar fi putut crede că viaţa cuprinde o astfel de ticăloşie. S'ar fi spus scurgerea unui canal puturos, şi erau buzele unei femei ce risipeau acel potop.

Tirada ţinu vreo zece minute, până ce se păru tânărului că tot ceeace cunoscuse vreodată frumos şi sfânt fusese pângărit pe veci. Apoi veni un paznic pe gang şi prin câteva înjurături tari şi bine spuse, ajunse să-i curme vorba.

Samuel se întinse şi atunci făcu o nouă descoperire. Incepuse să simtă înţepături tari, care-l făceau să se scarpine cu furie şi deodată îşi dădu seamă că sta culcat pe o rogojină plină de ploşniţe şi păduchi.

Atunci sări până în mijlocul podelei. Era turbat de furie. Niciodată nu i se întâmplase aşa ceva, căci acasă totul era curat. El, nenorocit, întemniţat, închis într'un loc groaznic, pradă păduchilor şi ploşniţelor. Era culmea decăderii!

A doua zi dimineaţă i se aduse pâine şi cafea şi, după câteva ceasuri de aşteptare, fu dus la tribunal.

Era o sală mare cu pereţii spoiţi. Era public puţin, doi trei poliţişti şi mai mulţi oameni cari scriau la mese. Intr'o boxă se afla un număr oarecare de arestaţi cu înfăţişarea mohorâtă şi nepăsătoare. Se urcau unul după altul la bara acuzaţilor, ca să răspundă judecătorului. Se şopteau câteva cuvinte, apoi venea rândul altuia. Totul părea că merge strună cum se făcea de o veşnicie. Judecătorul, bărbat în vârstă, cu părul cărunt, avea înfăţişarea unui om de afaceri bogat, travestit.

Veni rândul lui Samuel să se înfăţişeze la bară. I se strigă numele şi i se citi actul de acuzaţie: vagabondaj.

— Ei bine, zise judecătorul în silă, ce ai de spus?

Samuel găfâi:

— Nu-i greşeala mea, d-le, începu dânsul.

— Inălţimea Voastră, îi şopti poliţistul, care era în spatele lui.

— Inălţimea Voastră, reluă Samuel. Am pierdut toţi banii şi am încercat să caut de lucru, Inălţimea Voastră.

— Ai prieteni în oraş?

— Nu, Inălţimea Voastră.

— De câtă vreme eşti aici?

— De eri, Inălţimea Voastră.

— Cum ai venit aici?

— Am venit într'un vagon de marfă, Inălţimea Voastră.

— Ai picat prost; noi vrem să punem capăt vagabondajului în Lockmanville. Treizeci de zile... Procesul următor.

Samuel simţi că-şi pierde cunoştiinţa.

— Inălţimea Voastră! se rugă dânsul.

— Procesul următor, repetă judecătorul.

Poliţistul începu să tragă pe Samuel.

— Inălţimea Voastră! strigă sălbatec acesta din urmă, nu mă trimiteţi la închisoare. Şi luptând împotriva strânsoarii poliţistului, zise repede: Nu-i greşeala mea, sunt băiat cinstit şi am încercat să caut de lucru. N'am făcut nimic şi mă omorîţi dacă mă trimeteţi la închisoare. Fie-vă milă, fie-vă milă!

Poliţistul îl scutură cu furie, dar era ceva atât de sincer în rugămintea lui Samuel încât judecătorul zise: — Aşteaptă.

— E vina mea, dacă am fost jefuit? urmă tânărul, folosindu-se de răgaz. Şi ce puteam face altceva decât să caut de lucru? Am fost crescut cinstit, Inălţimea Voastră. Tata ar fi murit pe loc, dacă ar fi ştiut că o să fiu închis.

— Cine a fost tatăl d-tale? întrebă judecătorul.

— Se numea Efraim Prescott şi a fost fermier. Puteţi întreba pe oricine la Euba Corners ce fel de om era. A făcut tot războiul şi a fost rănit de patru ori. Şi dacă ar putea să fie aici v'ar spune că nu merit să fiu trimes la închisoare.

Urmă o tăcere: — In ce regiment a fost tatăl d-tale? întrebă magistratul.

— Era în regimentul al 17-lea Pensylvanian, Inălţimea Voastră.

— Bagă bine de seamă, zice celalt serios. Nu încerca să mă minţi.

— Dar nu vreau să vă mint, Inălţimea Voastră, îl încredinţă Samuel.

— Din ce brigadă făcea parte al 17-lea Pensylvania?

— Din a treia, Inălţimea Voastră.

— Şi cine o comanda?

— Generalul Anderson, adică până ce a fost ucis în bătălia dela Chancellorsville. A fost şi tata acolo.

— Am fost şi eu, zise judecătorul.

— Tata mi-a povestit adesea lupta aceea! exclamă Samuel într'un avânt neaşteptat. Brigada lui era la aripa dreaptă, aveau o linie îndoită de tranşee. Rebelii i-au şarjat cu trupe de călăreţi, au atacat de zece ori în ziua aceea şi obuzele retezau peste tot copacii mari. Tata spunea că rebelii nu se bătuseră niciodată ca în ziua aceea.

— Da, zise Inălţimea sa, ştiu. Am fost acolo.

Toţi spectatorii izbucniră în râs şi Samuel se făcu roşu.

— Vă cer iertare, Inălţimea Voastră, zise dânsul.

— Nu face nimic, zise judecătorul; apoi adaugă serios: de data asta o să fii iertat din pricina tatălui d-tale, dar să nu te mai prind p'aici.

— Nu, Inălţimea Voastră, zise Samuel, apoi adaugă repede: dar ce pot să fac?

— Pleacă din Lockmanville, zise celalt.

— Dar cum, dacă n'am nici un ban. Dacă Inălţimea Voastră m'ar putea ajuta să-mi găsesc de lucru.

— Nu, zise judecătorul, îmi pare rău, dar săptămâna asta am găsit de lucru pentru trei oameni şi nu mai ştiu ce s'ar putea găsi.

— Dar atunci... începu Samuel.

— Am să-ţi dau un dolar dela mine, zise celalt.

— Înălţimea Voastră, exclamă Samuel stânjenit, nu vreau să primesc banii!

— O să mi-i trimiţi când o să ai de lucru, zise judecătorul, întinzându-i hârtia. Invinuit achitat. Următorul.

Samuel luă banii şi vroia să plece, când un om, care şedea lângă jilţul magistratului, se aplecă deodată înainte.

— D-le judecător, zise dânsul, dacă-mi îngăduiţi să întrerup.

— Da, firește, d-le profesor, zise celalt prietenos.

— Poate să găsesc ceva pentru băiatul ăsta.

— Ah! ar fi minunat.

— Pare un flăcău destoinic şi care merită să fie ajutat.

— Sunt cu totul de părerea d-tale, d-le profesor. Samuel, domnul e profesorul Stewart, dela universitatea Lockman.

Samuel era încântat să facă cunoştiinţa profesorului. Era un omuleţ bine îmbrăcat, cu barbă neagră îngrijit tăiată şi cu ochelari cu rame de aur.

— Iată carta mea de vizită, zise acesta din urmă. Dacă vrei, vino la mine mâine dimineaţă, să vedem ce putem face.

— Mulţumesc foarte mult, zise Samuel care puse carta de vizită în buzunar. Apoi dându-şi deodată seama

că poliţistul nu-i mai ţinea braţul şi că era liber, ieşi din boxă şi se îndreptă spre uşă.

— O întâmplare interesantă, zise profesorul.

— Da, zise judecătorul cu un zâmbet, avem asta din când în când.

Samuel plecă încântat. Găsea ceva în sfârşit. Ridicase învelişul aspru al oamenilor şi da totuşi de bunătate şi omenie. Fusese o încercare grea.

Acum avea un ţel hotărît în cap. Ieşi din oraş şi o luă pe drumul care mărginea râul până ce ajunse la un loc destul de singuratec. Acolo se desbrăcă, se aşeză pe mal şi se spălă îngrijit. Cel puţin jumătate ceas îşi frecă cu nisip şi apă capul şi se pieptănă cu degetele. Apoi îşi cercetă hainele bucăţică cu bucăţică. In sfârşit, se va descotorosi de îngrozitoarea amintire a închisorii. După aceea se îmbrăcă, intră în oraş şi se duse la cafeneaua unde mâncase.

— Ei bine, zise prietenul său Finnegan cafegiul, venişi iar.

— Vreau să te lămuresc pentru azi dimineaţă, zise Samuel; n'am putut să viu pentrucă am fost la închisoare!

— Dumnezeule! zise celalt, dar adaugă râzând: Ei, a fost o noapte umedă.

Samuel nu răspunse.

— O să viu mâine dimineaţă, zise dânsul.

— Ai face mai bine s'o ştergi de aici, fătul meu, îl povăţui celalt.

— Ah, dar totul e orânduit, judecătorul mi-a dat un dolar.

— Ei, mare lucru, un dolar!

— Nu, dar mi s'a făgăduit de lucru. Era acolo un domn, profesorul Stewart dela universitate.

— Ah da, zise Finnegan, cunosc pe omul acela. Un prichindel cu barbă neagră?

— Cred că da, zise Samuel; nu sunt prea sigur.

— I-am văzut mutra în ziare, zise celalt; e unul dintre reformatori, unul dintre aceia cari se amestecă în ce nu-i priveşte.

— Poate că pentru asta era la tribunal, zise Samuel.

— Desigur. E profesor de sociologie şi de astfel de marafeturi şi-şi închipue că ştie totul în politică, dar i-am arătat noi la ultimele alegeri.

— Cine noi? se interesă Samuel.

— Organizaţia, zise Finnegan, drace, democraţii! Reformatorii sunt totdeauna republicani, „elita" şi toţi acei flecari, oameni mărginiţi.

D-l profesor era bun prieten cu bătrânul Henry Lockman şi bătrânului îi plăcea ca'n oraşul ăsta totul să meargă după pofta inimii sale. Dar acum trei ani a fost o grevă, şi prea mulţi oameni au fost răniţi. De aceea, o să mai curgă multă apă d'aci încolo până să se facă alte reforme la Lockmanville.

— Ah, înţeleg, zise Samuel.

— Au făcut de râs şi ocară cafenelele şi altele de soiul ăstora, zise stăpânul barului. Insă când erau republicanii la putere, agentul electoral plătea oalele de vin. Dar nu ai nevoe să spui asta profesorului.

— Bineînţeles că nu, zise băiatul.

— Şi acum ce o să faci? întrebă celalt.

— Nu ştiu. Cred că o să trebue să mănânc ceva.

— Ştii, cel mai economicos e să iei un pahar de bere şi să te duci să mănânci colo la tejghea.

— Nu, zise Samuel jignit, mai bine nu.

— Ei bine, atunci pe altă dată, zise Finnegan izbucnind în râs.

— O să viu mâine dimineaţă, zise Samuel ieşind.

6.

Samuel intră într'o brutărie, cumpără o pâinişoară rotundă şi se aşeză pe o bancă a grădinii publice ca s'o înghiţă până la cea din urmă fărămiţă. Nu ştia altceva mai ieftin, şi atunci pentru el însemna numai câtimea.

După aceea trebuia să găsească o încăpere, unde să petreacă noaptea. Nu ştia nimic despre hoteluri şi odăi mobilate şi se duse într'un cartier muncitoresc, cercetând cu şovăire casele. In cele din urmă zări, în pragul unei case, o femee în vârstă, foarte slabă, cu înfăţişarea obosită, dar curată şi cu chipul plăcut. El se opri.

— Vă cer iertare, zise dânsul, aţi putea să-mi spuneţi unde pot găsi o odaie de închiriat?

Femeea îl privi.

— Pentru câtă vreme? întrebă dânsa.

— Nu sunt încă hotărît, zise el. Aş vrea-o pentru o noapte, dar dacă găsesc de lucru mi-ar trebui pentru mai multă vreme.

— De lucru la Lockmanville? întrebă femeea.

— Drace, mi s'a făgăduit, răspunse el.

— Am două încăperi, pe care le-am închiriat totdeauna, zise dânsa, dar chiriaşii mi-au plecat când s'au

închis sticlăriile. Unul din ei îmi mai datorează şi acum trei dolari.

— Eu... eu nu pot plăti prea scump, zise Samuel.

— Intră, zise femeia. El se aşează şi-i istorisi viaţa sa, ea, la rându-i, povesti pe a sa.

Se numea d-na Stedman. Bărbatu-său fusese suflător la sticlărie. Câştiga bine, cinci dolari pe zi când era zor şi mult de lucru. Dar lucra la un hărdău de sticlă încălzit la maximum, fusese apucat de ameţeală şi a căzut pe o grămadă de sgură încălzită şi a fost îngrozitor de ars la faţă. Fusese dus într'un spital şi au trebuit să-i scoată un ochiu. Apoi, ca să facă faţă nevoilor a lor săi, şi cum se apropia sfârşitul sezonului, s'a întors prea curând la lucru, rana îi s'a infectat şi a sfârşit prin a muri din pricina otrăvirii sângelui.

— Asta s'a întâmplat acum doi ani, zise d-na Stedman. Şi n'am primit nici o despăgubire. Ne-a fost greu s'o scoatem la capăt şi anul acesta e mai rău ca alţi ani. Se zice că vor închide totul.

— Viaţa trebue să fie grea aici, zise Samuel.

— Eu am trei copii, numai fete, urmă d-na Stedman şi doar una are vârsta ca să-şi poată agonisi traiul. Aceea e Sofia. E aici la torcătorie şi deabia luna trecută a început lucrul. Şi se spune că aşa o să fie tot anul, o să se lucreze numai jumătate de zi. Eu lucrez croitorie şi fac câte ceva pe la diferite gospodine, dar nu câştig niciodată destul.

Vorbind cu această femee, Samuel uita de necazurile lui. La ei, la fermă, nu erau bogaţi, dar nu cunoscuseră

niciodată o astfel de sărăcie. Şi aici erau străzi întregi cu oameni cari duceau acest fel de viaţă, cufundaţi într'o prăpastie de sărăcie şi fără nici un alt viitor decât să lupte până la moarte. D-na Stedman vorbi de prieteni şi de vecini şi cele spuse îl turburară pe Samuel. In casa de alături era d-na Prosser, al cărei bărbat se prăpădea de cancer: suferea de doi ani şi aveau doi copii mici. De cealaltă parte erau Rapinsky, o familie poloneză. Se credeau puternici fiindcă aveau trei flăcăi în lege şi cumpăraseră chiar şi un patefon. Dar iată că au trecut trei luni de când nici unul din ei n'avea de lucru.

Pe lângă o astfel de desnădejde şi atâtea suferinţi îndelungate, faptul de a fi fost jefuit şi a fi fost închis nu era decât ceva neînsemnat şi lui Samuel îi fu ruşine că luase totul aşa în serios. El îi spusese, nu fără oarecare stânjeneală, că ieşea tocmai din închisoare, dar d-na Stedman nu păru să dea însemnătate acestui fapt. Şi bărbatul ei fusese închis odată, în timpul unei greve a sticlarilor, şi nu pentru altceva decât că rugase pe un muncitor să nu reia lucrul.

Se înţeleseră ca Samuel să capete masa, dormitul şi cafeaua de dimineaţă pentru 35 de cenţi şi, dacă o să dorească să rămână mai mult, d-na Stedman o să-l găzduiască pentru patru dolari pe săptămână, sau numai odaia pe un dolar.

Cei doi copii mai mici se întoarseră dela şcoală: erau fetiţe slăbuţe cu haine curate, dar îngrozitor de cârpăcite. Şi după puţin timp sosi şi Sofia.

Samuel tresări de uimire când o văzu. I se spusese că

lucrează la torcătorie şi că e sprijinul cel mai de seamă al familiei şi şi-o închipuia ca pe o tânără voinică, aşa cum erau cele din oraşul său. In loc de asta, văzu o copilă plăpândă, puţin mai mare decât surorile sale. Sofia avea treisprezece ani, după cum află mai târziu, dar el nu i-ar fi dat nici zece. Era serioasă, cu gesturi măsurate, şi privi pe necunoscut cu o pereche de ochi mari, negri.

— D-l e Samuel Prescott, zise mama. O să doarmă noaptea asta aici, şi o să ia poate şi masa la noi.

— Ce faci? zise Sofia. Ea îşi scoase broboada din cap şi se aşeză într'un colţ. Băiatul credea că e sfială din partea ei, dar mai târziu îşi dădu seama că e din pricina oboselii. Copila îşi rezema capul pe mână de câte ori putea, şi nu făcea nimic de care s'ar fi putut lipsi.

A doua zi dimineaţă, devreme, Samuel, tare în voe bună, sosi la cafenea spre marea desfătare a prietenului său Finnegan. Se aşeză îndată în patru labe şi curăţă podeaua cum nu mai fusese niciodată de când fusese făcută. In schimb, Finnegan îl pofti pe Samuel să mănânce, ceeace el primi, căci aceasta îi îngăduia să ceară mai puţin la Stedman.

Profesorul Stewart nu-i statornicise ora vizitei. Locuia în cartierul boeresc, de cealaltă parte a podului, şi Samuel sună la uşa lui aproape de opt.

— Profesorul Stewart mi-a spus să viu să-l văd, zise el fetei în casă.

— D-l profesor nu-i acasă, răspunse aceasta.

— Nu e acasă! repetă Samuel.

— A plecat la New-York, zise dânsa. A fost chemat aseară pe neaşteptate.

— Când a spus că se întoarce?

— A spus că o să caute să vie poimâine, dar că nu e sigur.

Samuel o privi uluit.

— Ce vroiai cu el? întrebă dânsa.

— Imi făgăduise de lucru.

— Ah, bine, zise ea. Ei bine, nu te poţi întoarce peste câteva zile? Apoi, văzând că Samuel nu găsea altceva de făcut decât să se uite la dânsa cu gura căscată, îi închise uşa în nas şi se întoarse la treaba ei.

Samuel se înapoiă buimăcit de tot. Iată că se dovedea încă odată cât de puţin se sinchisea lumea de el. Fără îndoială că marele bărbat îl uitase cu desăvârşire. Nu avea altceva de făcut decât să aştepte şi pentru asta n'avea decât 60 de cenţi. Un lucru era sigur — nu putea rămâne la d-na Stedman. Dar când spuse acesteia hotărîrea sa, ea se folosi de o sugestie pe care i-o dăduse chiar el. In spatele casei, erau câţiva metri pătraţi de pământ, părăsit în cea mai bună parte, plin de cutii de conserve; dacă ar fi vrut să-i facă o grădiniţă de legume, i-ar da adăpost şi hrană în timpul acesta. Samuel se puse voinicește pe lucru, cu o lopată împrumutată.

Trecură două zile, apoi altă zi şi profesorul tot nu se mai întorcea. Era Sâmbătă seara şi Samuel se aşezase în prag să se odihnească după o zi obositoare de lucru. Sofia venise să se aşeze alături, sprijinindu-se de

perete cu ochii închişi. Seara era liniştită şi frumoasă. Ea se simţea pătrunsă încetul cu încetul de acea pace. Atunci fetiţa îşi deschise inima lui Samuel.

— Iţi place muzica? îl întrebă ea.

— Da, fireşte, zise dânsul.

— Nu la toată lumea îi place, zise ea. Vreau să spun adevărata muzică, aşa cum o cântă Frederic?

— Nu ştiu, zise Samuel. Dar cine e Frederic?

— E unul din prietenii mei, răspunse Sofia. Un tânăr neamţ. Tată-său e modelist la fabrica de covoare. El cântă la vioară.

— Mi-ar place să-l ascult.

— Am să te duc, se oferi dânsa. Eu mă duc deobiceiu Duminică dimineaţa. E singurul meu timp liber.

A doua zi deci, Samuel făcu cunoştinţă cu familia Bremer. Casa lor era aproape la ţară, înconjurată de straturi de flori şi de câţiva copaci. Dar casa nu era deloc mare şi tixită de o familie de nouă copii. Johann, tatăl, era gras şi rumen cu părul zbârlit. Nevastă-sa era o femeiuşcă cu totul istovită de repetatele sarcini. Cel mai interesant din familie pentru Samuel era Frederic, băiatul de cincisprezece ani, care cânta la vioară, palid, cu înfăţişarea de pustnic, cu părul încârlionţat şi ochi minunaţi.

Muzica era un cult serios la familia Bremer. Tatăl cânta la pian şi al doilea fiu se străduia să cânte la violoncel, iar când cântau câteşi trei, toată familia se aşeza în salon, împreună cu copilaşii tăcuţi şi cu ochii mari rotunzi.

Samuel cunoştea câteva „cântece patriotice", multe cântece religioase şi câteva arii care se cântau la balurile dela ţară. Dar o astfel de muzică era pentru el o minune. Ascultă într'o pornire de admiraţie şi de respect sfinţit. Ce plângeri sfâşietoare, ce năzuinţi furtunoase, ce frumuseţe adâncă şi în acelaş timp răscolitoare! Frederic avea numai tehnica atât cât putuse să-l înveţe tatăsău împreună cu ceeace plăzmuise el însuşi. Acordurile lui de vioară nu erau totdeauna corecte, şi cu notele de sus nu se prea putea lăuda. Dar Samuel nu cunoştea nimic din toate astea: nu se gândea decât la muzică. N'avea nevoe de nimeni ca să i-o tălmăcească, nici o nevoe de critici şi de comentarii. Sufletele lui Schubert şi Schumann îi vorbeau dealungul veacurilor, îi povesteau nălucirile lor despre lumea minunată a minţii spre care omenirea se străduieşte atât de greu să se îndrumeze.

El nu-şi putu înfrâna entuziasmul şi aceasta încântă foarte mult pe Bremeri, cari erau atât de dornici să fie înţeleşi în singurătatea lor. Simpatia lui dădu aripi râvnei lor şi cântară toată după amiaza, apoi Johann îmbiă pe oaspete să rămână la masă, ca să mai poată face muzică seara.

— Ai fi trebuit să fii muzicant, zise dânsul lui Samuel. Ai fi fost bun pentru asta!

La masă fură aduse feluri cum Samuel nu mâncase de mult: o farfurie plină de rasol rece cu o ceaşcă de sos fierbinte şi o altă ceaşcă de pirea de cartofi şi o grămadă de felii de pâine cu unt. Căpătară şi un fel de

budincă nemţească şi spre adânca mâhnire a noului venit, înaintea lui Johann sta un urcior de bere. După ce îmbiă şi pe oaspeţi, el îl goli şi mâncă grozav de mult. După aceea începu să moţăie, pe când Frederic cânta bucăţi şi mai frumoase, şi aceasta dădu lui Samuel o nouă înfăţişare a vieţii acestei familii şi a năzuinţelor furtunoase şi grozave pe care le exprima Frederic în muzica lui. Tatăl era om de treabă şi sentimental, dar mama istovită de îngrijirea copiilor, şi în spatele acestei poveri, sufletul tânărului îşi striga desnădăjduit dorinţa de a trăi.

Negoţul cerea numeroase feluri de desene pentru covoare şi scoarţe; de aceea, toată ziua Johann Bremer stătea înaintea unui carton împărţit în pătrăţele numerotate pe care le picta cu diferite culori. Câştiga astfel treizeci de dolari pe săptămână, iar băiatul lui câştiga doisprezece ca să picteze cu aceleaş culori toate pătratele purtând aceleaş numere, făcute într'un desen simetric. Era o foarte bună meserie şi Johann îndemna pe băiatul său să-şi dea toată silinţa la creiarea noilor modele, dar băiatul nu putea suferi asta: nu se gândea decât la muzică. Ea însemna totul pentru el, nu numai visare sentimentală, ci o îmbrăţişare arzătoare a nesfârşitului, o luptă pentru liberarea de robia acestui pământ. Johann fusese la fel în tinereţe, când ajunsese revoluţionar şi înainte ca să-l fi domolit berea, carnea şi grijile casnice. Nimeni nu sufla o vorbă despre aceste lucruri, dar totul se descoperea în jocul lor. Uneori Samuel aruncă o privire repede prin sală şi descoperea tragedia unui alt

suflet. Şi Sofia sorbea muzica, viaţa îi revenise în obraz, respiraţia era mai repede şi mai gâfâitoare şi din când în când îşi ştergea pe furiş o lacrimă.

Mai târziu, întorcându-se acasă, îi spuse lui Samuel:

— Nu ştiu dacă îmi face bine să ascult aşa muzică.

— De ce nu, întrebă dânsul, dacă te farmecă?

— Dar asta mă face şi mai nenorocită după aceea. Mă face să doresc ce nu se poate. Ajung pe urmă nervoasă şi după aceea uzina mi se pare şi mai tristă.

— Ce faci la uzină? întrebă Samuel.

— Sunt ceeace se numeşte depănătoare. Pun firul pe mosoare, când sunt goale.

— Şi e foarte greu?

— Nu, n'aş putea spune că e greu. Dar trebue să stai toată ziua în picioare şi să faci într'una acelaş lucru, acelaş lucru toată ziua. Te tâmpeşti şi nu te mai gândeşti la nimic. Apoi aerul e plin de praf şi de zgomotul maşinilor. Te obişnueşti, dar sunt sigură că e rău.

Merseră o bucată de drum tăcuţi.

— Iţi place să visezi la unele lucruri? întrebă deodată Sofia.

— Da, zise dânsul.

— Imi plăcea, când eram tânără.

Lui Samuel i-era neplăcut să audă pe acea copilă vorbind de ea ca de o bătrână.

— Dar acum, dece n'o mai faci? întrebă el.

— Cred că pentrucă sunt prea obosită. Dar am în odaia mea o grămadă de reproduceri pe care le-am tăiat din revistele ce mi s'au dat: desene cu subiecte fru-

moase, păsări şi flori şi castele vechi şi femei frumoase şi domni frumoşi. Şi-mi plăcea să făuresc poveşti despre ei şi să-mi închipui că eram şi eu acolo şi că mi se întâmplau tot felul de lucruri frumoase. Ţi-ar face plăcere să-mi vezi reproducerile?

— Da, foarte mare, zise Samuel.

— La lucruri de astea mă gândesc când ascult pe Frederic. Am o reproducere care-l înfăţişează pe sir Galahad. E foarte frumos. Stă lângă calul său cu sabia în mână. Imi plăcea să visez că cineva asemănător vrea să mă ia spre o ţară unde nu erau fabrici. Dar cred că nu mai face să te osteneşti.

— De ce nu? zise celalt.

— E prea târziu. S'a schimbat ceva în mine. N'o spun niciodată, pentrucă aş supăra pe mama, dar acum mă simt totdeauna istovită şi în fiecare zi am dureri de cap. Mă trage într'una la somn şi totuşi, când sunt culcată, nu pot să dorm; aud necontenit torsul.

— Oh, Dumnezeule! exclamă Samuel fără să vrea.

— Nu mă sinchisesc prea mult, urmă copila. Nu-i nimic de făcut şi atunci la ce bun? Numai atunci când aud pe Frederic, mă simt adânc mişcată.

Merseră o clipă fără să spună nimic.

— Frederic e foarte nenorocit, reluă dânsa.

— Aşa mi se pare şi mie, răspunse Samuel. Dar ia spune-mi, întrebă el deodată, n'ai putea să faci altceva?

— Cum asta? Nu sunt destul de voinică, pentru o muncă mai grea. Şi unde aş putea câştiga trei dolari pe săptămână?

— Atât ţi se plăteşte?

— Da, adică numai când lucrul e în toiu.

— Uzina istoveşte astfel toate femeile? se interesă dânsul. Tânăra, care a venit azi după masă, părea zdravănă şi sănătoasă.

— Bessie, vrei să spui? Dar ea n'o face decât ca să-şi mai treacă timpul. Stă la părinţi şi când nu mai are chef părăseşte lucrul. Ea nu caută decât să-şi cumpere rochii şi să meargă la teatru.

— Dar aceea pe care am întâlnit-o azi pe stradă?

— Elena Davis? Ah da, dar cu aceea e altceva. A apucat pe căi greşite.

— A apucat pe căi greşite? repetă Samuel neînţelegând.

El nu urmă numaidecât. Nu-i venea deloc uşor să se deprindă cu o lume în care cei buni trebuiau musai să fie firavi şi bolnavi, iar cei răi aveau obraji trandafirii şi duceau o viaţă plăcută.

— Ce vrei să spui? întrebă dânsul în cele din urmă.

Şi Sofia răspunse foarte simplu: — Trăeşte cu un bărbat.

Sângele năvăli în obrazul lui Samuel. Ce boroboaţă făcuse! Dar roşeaţa i pieri. Avea un simţimânt de uimire îngrozită, căci Sofia nu era câtuş de puţin stingherită, spunea asta în chipul cel mai firesc, şi era doar o copilă de treisprezece ani care nu părea nici de zece.

— Înţeleg, zise dânsul cu glas stins.

— Sunt multe fete care fac asta, urmă dânsa. Vezi d-ta, vezi atâtea lucruri şi fabricile se închid şi n'ai nici o putinţă să te măriţi. Dar mama spune că totuşi ce fac ele e rău.

Samuel merse restul drumului în tăcere, nemai gândindu-se deloc la plăcerile muzicei.

7.

Luni dimineaţa Samuel găsi pe profesorul Stewart, care se întorsese, şi se aşeză în biroul măreţului personagiu aşteptând ca acesta să sfârşească de dejunat.

Era o încăpere mare cu pereţii împodobiţi până sus cu rafturi încărcate de cărţi. Samuel n'ar fi crezut niciodată că sunt atâtea cărţi pe lume şi privia în jurul lui cu respect, simţind că se afla chiar la izvoarele ştiinţei. Aşa era Samuel. Din fire şi din pricina creşterii sale avea un respect adânc pentru orice autoritate. Credea în măreţia legii; de aceea fusese atât de îngrozit când fusese arestat. La biserică ţinea ca la o întocmire sfântă a căror preoţi erau sortiţi să fie păstorii oamenilor. Şi acolo, pe înălţime, se ridica universitatea aceea mare, templul ştiinţei, iar acest profesor era unul din acei care fuseseră aleşi de cei cu autoritate ca să ajungă mari preoţi. Samuel era adânc recunoscător de atenţia ce i se dădea şi era gata să adune cele mai mici rămăşiţe ale ştiinţei.

— Ah da, zise profesorul, ştergându-şi cu o batistă de mătase ochelarii, să vedem, Samuel...

— Prescott, d-le.

— Foarte bine. Samuel Prescott. Totul a mers bine?

— Foarte bine, d-le.

— Vroiam să-ţi las vorbă, dar am uitat de tot. A trebuit să mă gândesc la atâtea lucruri în graba plecării. Cred... cred că nu m'ai aşteptat.

— N'aveam altceva de făcut, d-le, zise Samuel.

— La drept vorbind, urmă celalt, mă tem că n'o să pot face pentru d-ta ceeace socoteam să pot face.

Samuel simţia că-i vine rău.

— Vezi, zise profesorul, cam stânjenit, soră-mea avea nevoe de un om care să muncească la ea, dar am aflat că a şi tocmit pe cineva.

Urmă o tăcere. Samuel nu-l părăsea din ochi.

— Şi firește, cum e mulţumită de omul acela, nu-i poate da drumul.

Samuel rămase cu privirea ţintă, mut de dezamăgire.

— Imi pare foarte rău, zise celalt, cred că n'am nevoe să-ţi mai spun, dar nu ştiu alt loc.

— Dar ce mă fac eu acum? izbucni Samuel.

— Intr'adevăr e prea mult nenoroc.

Şi urmă o nouă tăcere.

— D-le profesor Stewart, întrebă Samuel cu glas înăbuşit, ce trebue să facă un om fără lucru şi fără mijloace de trai?

— Numai Dumnezeu ştie, zise profesorul.

Şi Samuel ar fi putut răspunde asta, căci avea credinţa cea mai adâncă în Dumnezeu.

După o clipă, însuşi profesorul păru că-şi dă seama că fraza sa era nenorocită.

— Vezi, urmă dânsul, aici la Lockmanville e o stare

de lucruri cu totul deosebită. Oraşul acesta a fost teatrul unei lupte înverşunate pentru întâietate în industria sticlei şi aceasta a adus la înfiinţarea unui număr prea mare de fabrici, iar acum e supra-producţie. Apoi, afară de asta, s'a născocit o maşină care suflă atâtea sticle cât doisprezece oameni.

— Dar atunci ce trebue să facă acei oameni? întrebă Samuel.

— Lucrurile o să se orânduiască dela sine, zise celalt; n'au decât să se apuce de altă meserie.

— Dar torcătoriile şi ţesătoriile nu lucrează decât jumătate de zi.

— Da, sunt prea multe în oraş.

— Atunci, în cele din urmă o să fie prea multe din toate.

— E de temut că da, zise profesorul. Firește sunt pieţele străine, dar criza are pricini mai adânci.

Profesorul Stewart se opri şi privi pe Samuel întrebându-se dacă nu-şi risipea ştiinţa. Dar băiatul avea înfăţişarea cea mai interesată cu putinţă, lacomă chiar.

— Cei mai mulţi dintre economişti se străduesc să se amăgească cu bună ştiinţă, zise dânsul, dar fapt e că sunt prea mulţi locuitori pe pământ.

Samuel tresări. Tocmai această îngrozitoare bănuială îi trecuse şi lui prin gând.

— E o lege, formulată limpede de Malthus, urmă dânsul, care spune că populaţia tinde mereu să depăşească posibilităţile alimentare. Trebue deci să ne scăpăm de cei de prisos.

— Înţeleg, zise Samuel înspăimântat, dar nu-i îngrozitor?

— Aşa pare pentru individ; dar pentru rasă e într'adevăr de cea mai mare nevoe. E însuş procesul vieţii.

„Lămureşte-mă", părea că spune faţa lui Samuel.

— Dacă observi firea, urmă profesorul Stewart, vezi că ea face să se nască infinit mai multe făpturi decât pot ajunge la desvoltarea lor deplină. Somonul ouă milioane de ouă şi mii de vlăstare se nasc pe fiecare trunchiu. Aceşti inşi luptă ca să aibă o putinţă de viaţă, dar supravieţuesc numai cei mai tari şi care se pot adapta mai uşor mediului. Tot aşa e şi la oameni. Nu este alt mijloc de a îmbunătăţi rasa sau chiar de a o păstra la nivelul de acum. Cei cari pier, sunt jertfiţi în folosul speciei.

Cât de ciudat ar părea să fie, totuşi Samuel n'auzise niciodată vorbindu-se de „supravieţuirea celui mai destoinic". De aceea, refăcea acum experienţa ca lumea gândirii de acum cinzeci sau şaizeci de ani. Ce idee minunată! Ce bogăţie de viaţă îmbrăţişa! Şi cât de vădit părea. Iţi veneau în cap o sută de fapte cu totul obişnuite care intrau în cuprinsul acestei legi. Iar el nu se gândise niciodată la asta! Lupta pentru viaţă, supravieţuirea celui mai destoinic!

Cu câteva zile înainte, Samuel descoperise muzica. Acum descoperea ştiinţa. Ce lucru neobişnuit e creerul omenesc, care putea lua nenumărate şi felurite pilde din viaţă şi să le formuleze, după o lege generală.

Această descoperire înflăcără pe Samuel.

— Înţeleg, repetă dânsul de câteva ori, înţeleg.

— Aceasta e legea vieţii, zise profesorul, nimeni nu poate scăpa de ea.

— Astfel, zise Samuel, când încerci să schimbi rânduiala de acum, când faci binefaceri de pildă, nu faci altceva decât mergi împotriva legilor firii şi înrăutăţeşti lucrurile.

— Chiar aşa răspunse celalt.

Samuel scoase un oftat adânc. Cât de simplă era problema văzută în lumina ştiinţei. Şi lui, care se frământase şi-şi chinuise creerul pentru el însuşi nu-i rămânea decât să se culce şi să aştepte ca aşa zisa fire să găsească deslegarea. „Firea nu se înşeală niciodată", zise profesorul Stewart.

Firească, văzut astfel, cazul personal al lui Samuel ajungea foarte simplu.

— Cei cari n'au de lucru, sunt deci învinşii luptei, zise dânsul.

— Intocmai, zise profesorul.

— Şi aşa! pentrucă nu sunt destoinici.

— Chiar aşa, repetă profesorul. După cum a spus Herbert Spencer: „nedestoinicia de a prinde prada poate fi socotită ca o neputinţă de a înfăptui idealul" şi firească, într'o obştie industrială, „prada" înseamnă „lucrul".

— Cine e ăsta, Herbert Spencer? întrebă Samuel.

— Acel care e o autoritate în astfel de lucruri, zise celalt.

— Atunci, stărui Samuel, cei destoinici au de lucru şi oamenii foarte bogaţi, acei care câştigă milioane peste milioane, sunt cei mai destoinici dintre toţi.

— Hm... fără îndoială, zise profesorul.

— Atunci cazul meu e foarte simplu. Deoarece n'am de lucru, n'am altceva de făcut decât să mor.

Profesorul aruncă o privire pătrunzătoare lui Samuel, dar i era cu neputinţă să pună la îndoială sinceritatea băiatului. Nu se gândea la el însuşi; era pe cale să descopere legile vieţii.

— Cât sunt de fericit că mi-aţi lămurit toate astea, urmă dânsul. Dar ar trebui să-i lămuriţi şi pe toţi miii de oameni cari mor de foame.

— La ce bun? întrebă celalt.

— Cum? Dar ei trebue să înţeleagă. Lor li se pare că suferă fără nici o pricină. Dar dacă i-aţi lămuri că ei sunt jertfiţi pentru binele speciei, nu vedeţi cât de mult s'ar schimba părerile lor?

— Nu cred că ar primi această sugestie, fără să se împotrivească, zise profesorul, cu un zâmbet slab.

— De ce nu? întrebă Samuel.

— Nu li s'ar părea oare o făţărnicie, vorbind drept, văzând că asta vine din partea unui om care a izbutit în viaţă?

— Deloc. D-ta ai tot dreptul să izbuteşti, nu?

— Cred.

— Ai de lucru... începu Samuel, apoi şovăi. Nu ştiu prea bine cum face un profesor ca să găsească de lucru, zise dânsul, dar îmi închipui că oamenii cari au averi mari, cei mai cuminţi şi mai buni dintre toţi, dau bani pentru universitate, nu-i aşa.

— Chiar aşa, zise profesorul Stewart.

— Atunci îmi închipui că ei te-au ales? zise Samuel.

Profesorul aruncă din nou o privire bănuitoare lui Samuel.

— Hm... în sfârşit, cam aşa ceva, zise el.

— Bine; atunci, ai dreptul să predai şi le poţi lămuri asta. Poţi spune acelor oameni: sunteţi prea mulţi, sunteţi nefolositori şi trebue să pieriţi.

Dar profesorul nu făcu decât să clatine din cap: — Asta nu s'ar putea, zise dânsul.

Şi Samuel gândindu-se şi cercetând după obiceiul său, întrevăzu numaidecât o soluţie.

— Înţeleg, exclamă dânsul. Trebue lucrat.

— Lucrat?

— Da. Noi, învinşii, trebue s'o arătăm şi s'o spunem cât timp trăim. Trebue să pornim un fel de cruciadă, înţelegi d-ta.

— Dar nu-i văd folosul, zise celalt, izbucnind în râs şi interesat fără să vrea.

— Pentrucă nu eşti de-ai noştri, exclamă Samuel cu tărie. Nimeni altul nu poate să înţeleagă, nimeni! E uşor să fii un biruitor al vieţii. Ai o casă tihnită cu tot ce vrei ca să mănânci şi toate celelalte. Dar când ai fost învins, când eşti doborât, trebue să lupţi împotriva foamei, a frigului şi a boalei. Şi atunci te năpădesc mâhni-

rea, groaza şi desnădejdea; d-ta nu poţi să ştii! Uite, am făcut cunoştinţă c'o fată în acest oraş. Lucrează la ţesătorie şi-şi omoară încetul cu încetul trupul şi sufletul. Şi cu toate astea, nu poate găsi de lucru decât pentru o jumătate de zi; mama ei încearcă să-şi uşureze viaţa şi pe a copiilor lucrând croitorie, şi toţi mor cu încetul de foame. Chiar azi mi-au spus să rămân la gustarea de dimineaţă şi n'am primit, pentrucă ştiam că n'au decât puţină pâine şi câţiva cartofi cari nu ajungeau nici pentru unul singur. Vezi d-ta, e o încercare atât de lungă şi de înceată să mori de foame încetul cu încetul, fiind în acelaş timp chinuit de nădejde. Nu înţelegi, d-le profesor Stewart? Şi asta numai pentrucă d-ta nu spui cinstit adevărul acestor învinşi, pentrucă nu vrei să le spui: „Lumea e prea plină şi voi trebue să pieriţi ca să ne lăsaţi pe noi să fim liberi să facem ce vrem".

Gândeşte-te, d-le, că eşti în contrazicere cu d-ta însuţi! Aceşti oameni se încăpăţânează să trăiască, urmează să aibă copii şi totul merge mai rău, în loc să se îmbunătăţească, şi bolile şi desfrâul duc toată lumea de râpă! La ce bun o lume dacă e ca în acest oraş: plin de cocioabe păcătoase, tixite de oameni murdari, de bolnavi şi de nenorociţi cari crapă de foame? Nu ştiu într'adevăr cum dvs. care aţi ajuns la locuri înalte, puteţi fi fericit atâta vreme cât dăinuesc astfel de lucruri!

— Hm... nu, zise profesorul Stewart, şi privi pe Samuel cu sprâncenele încruntate, nefiind în stare chiar dacă viaţa lui ar fi atârnat de asta — să ştie dacă trebue să fie dus pe gânduri, mişcat sau să se înfurie.

Cât despre Samuel, îşi dădu seama că a sfârşit cu profesorul. Acesta îl învăţase tot ce avea el de spus. De fapt, el nu înţelegea nimic din această problemă, pentrucă era din altă lume, a biruitorilor, a oamenilor destoinici. Fără îndoială că şi ei aveau problemele lor de deslegat!

Această neînţelegere fu pusă în adevărata ei lumină în deosebi prin spusele profesorului: „Imi pare nespus de rău că te-am dezamăgit, zise dânsul. Dacă ţi-ar putea fi de folos puţini bani?..."

— Nu, zise Samuel repede. Nu trebue să-mi daţi bani. Cu ce drept? Ar fi o filantropie.

— Hm, hm! zise profesorul. Da, dar nu mi-ai spus că n'ai mâncat? Nu vrei să te duci la bucătărie să ţi se dea ceva?

— Dar la ce bun să amâni scadenţa? exclamă Samuel sălbatec. Dacă mă duc să propovăduesc această părere nouă, trebue s'o fac numaidecât.

— Dar n'o să poţi propovădui multă vreme cu stomacul gol, îi spuse celalt.

— Prin fapte se propovăduește, răspunse Samuel.

Cu aceasta plecă şi profesorul Stewart se întoarse la biroul lui, unde era deschis un manuscris gros al operei lui uriaşe: METODE DE AJUTOR SOCIAL: *o teorie şi un program*". Câteva pagini erau întinse înaintea lui. Cea de deasupra purta titlul: „Capitolul LXIII: *Şomajul şi răspunderea socială*". Profesorul Stewart se aşează înaintea acelui titlu, cu ochii pierduţi în gol.

In timpul acesta, Samuel se plimba pe aleea asfaltată discutând cu sine însuşi problema pe care şi-o pusese. Intâia scânteie a entuziasmului se potolise acum şi descoperea o grămadă de greutăţi. Teoria era bună, dar în ceeace privea înfăptuirea ei se iveau încurcături.

Intâi, era foarte greu să răspândească această doctrină. Căci dacă încerca s'o împrăştie prin viu grai, s'ar fi crezut că e fătarnic, aşa cum spusese profesorul, iar pe de altă parte dacă a practicat doară, cine ar fi ştiut-o vreodată? Să zicem, de pildă, că ar fi murit de foame în timpul celor câtorva zile ce ar fi urmat? N'ar fi fost decât un om mai puţin şi, după cât se părea, cei de prisos se numărau cu milioanele. De fapt, Samuel discutând teoria, n'o aplicase decât lui însuşi. Dar se vedea acum intrând în locuinţa d-nei Stedman şi spunându-i că trebuia să părăsească zadarnica ei străduinţă, împreună cu cei trei copii şi să lase drum liber propăşirii speciei. Işi dădea bine seama că asta n'o să poată face niciodată; nu era cu adevărat la înălţimea menirii sale. Fără îndoială pentrucă era un nedestoinic. Trebuia cineva care să nu-i cunoască, care să poată vorbi despre acest lucru numai din punct de vedere ştiinţific.

Dar mai era şi altă greutate şi mai serioasă: doctrina lui nu ducea oare deadreptul la sinucidere? Deslegarea cea mai simplă a problemei nu era oare să coboare la râu, să-şi atârne o piatră de gât şi să-şi dea drumul cu capul în jos?

Lui Samuel îi păru rău că nu se interesase despre aceasta la profesor. Căci gândul ăsta îl înspăimânta: ştia bine că i se spusese că e un păcat îngrozitor să-ţi răpui zilele.

Părea că greutatea vine din viaţa plictisitoare şi lipsită de romantism în care se cufundase. Dacă ar fi fost cel puţin vre-o cale de a muri în chip nobil şi eroic pentru binele aproapelui. Dacă, de pildă, ar fi fost un război, să fie chemaţi oamenii să moară pe meterezuri, sau să fi fost o molimă grozavă care să-ţi îngăduie să te faci infirmier! Dar nu era nimic altceva decât mersul încet spre moarte şi foame, pe când ceilalţi trăiau în bogăţie. Samuel întrevăzu putinţa de a găsi ceva de lucru în care ar fi fost mare primejdie de moarte sau de accident, dar se părea că slujbele primejdioase erau ocupate. Lumea nu-l voia nici mort nici viu!

Nu-i rămânea decât să moară de foame. Nemâncând nimic în ziua aceea, Samuel putea să înceapă. El îşi strânse cingătoarea, încleştând dinţii, gata să se ia la trântă cu lupul jigărit al foamei.

Merse astfel pe drum, dorind cu însufleţire ca să i se ivească prilejul să se jertfească şi asta chiar în clipa când se apropia cea mai mare primejdie.

Trecuse de „Bellevue", marea proprietate cu mari porţi zăbrelite la intrare şi cu stâlpi albi. Trecuse de un parc mare şi ajunsese în inima câmpiei. Mergea la voia întâmplării, căci puţin îl interesa unde-l duceau paşii. Deodată, auzi în dosul lui un zgomot de copite. Se întoarse la capătul drumului şi văzu un nor de praf şi un cal care alerga ca un nebun. Samuel se opri să privească. Indărătul lui se vedea o trăsură şi în ea cineva. O singură privire îi fu deajuns ca să-şi dea seama: calul îşi luase vânt!

Iată ceva care, ca o minune pentru Samuel, era un răspuns la rugăciunea lui. Şi-l găsi pregătit. Prilejul i se înfăţişa, desigur că n'o să-l piardă. Nu se codi nici o clipă. Ştia ce are de făcut şi aşteptă gata, hotărît.

Se aşeză în mijlocul drumului. Calul se apropia alergând în goana mare, era un pur sânge, iute, înebunit de spaimă şi îngrozitor de văzut. Samuel întinse braţele şi într'o clipită, animalul se năpusti asupra lui.

Făcu o săritură ca să-l ocolească, băiatul se întoarse, sări cu sprinteneală şi i se aruncă de căpăstru. Izbuti să-l prindă. Fu ca şi când i s'ar fi smuls braţele, dar se ţinu bine şi se agăţă de hăţ. Calul îl aruncă într'o parte; dar într'o destindere repede, Samuel îl prinse cu o mână de nări şi i le strânse. Şi se agăţă de gâtul lui de care se prinse sălbatec, cu ochii închişi, într'o puternică strânsoare ca moartea.

Era tot agăţat de hăţ, când calul sfârşi prin a se opri şi cel, care era în trăsură, sări jos şi se năpusti să-i dea ajutor.

— Doamne! exclamă dânsul, ce îndrăzneală!

Era un tânăr, alb ca o rufă şi tremurând din tot trupul.

— Cum ai făcut? găfăi dânsul.

— M'am agăţat doar, zise Samuel.

— Doamne, câtă recunoştinţă îţi datorez. M'ai scăpat dela moarte!

Samuel ţinea mereu calul, care tremura acum tot.

— Mi s'a rupt un hăţ, altfel nu mi-ar fi scăpat. Priveşte. Şi întinse capătul.

— Ce l-a făcut s'o pornească aşa ca un nebun? întrebă Samuel.

— Nimic, zise celalt. Un petec de hârtie fără îndoială. E nebun, totdeauna a fost aşa. Şi el ridică pumnul înaintea capului calului strigând: Scârbosule, am să sfârşesc eu prin a te îmblânzi.

— Bagă de seamă, exclamă Samuel, ai să-l sperii iar. Şi el se agăţă din nou de cal, care începuse iar să ţopăe pe loc.

— Acum o să se potolească, zise celalt.

— Ţine-l bine, îl sfătui Samuel, trecându-şi mâna pe frunte. El se clătină puţin. Mi se pare că trebue să stau jos puţin. Sunt ameţit de tot.

— Eşti rănit? exclamă necunoscutul cu nelinişte.

— Nu, zise dânsul, nu, dar azi n'am mâncat nimic şi mă simt cam slab.

— N'ai mâncat nimic! exclamă celalt. De ce?

— Pentrucă n'am de lucru.

— N'ai de lucru? Dumnezeule, atunci crăpi de foame, prietene?

— La drept vorbind, zise Samuel, zâmbind uşor, şi începusem.

El se aşeză la marginea drumului, iar celalt îl privi.

— Eşti din Lockmanville? întrebă dânsul.

— Nu, d'abia am sosit. Am plecat de acasă, dela mine dela ţară, ca să mă duc la New-York, şi mi s'au furat banii. N'am putut găsi de lucru. Eram gata să las totul baltă şi mă pregăteam să mor.

— Dumnezeule! exclamă celalt turburat.

— Oh, nu-i nimic, zise Samuel, asta n'are nici o însemnătate.

Necunoscutul îl privea uimit şi Samuel, curios să vadă pe cine a scăpat, privea pe necunoscut. Era un tânăr cu un an sau doi cel mult mai în vârstă decât el. Îi reveniseră culorile în obraji şi lui Samuel i se părea că e cea mai frumoasă mostră de om pe care o văzuse vreodată. Avea un chip sincer, cu ochi zâmbitori şi păr auriu ca al unei femei. Purta o haină de sport, cămaşă de mătase şi pantaloni de postav alb, lucruri pe care Samuel le lega de bogăţie şi de purtările frumoase. Calul lui era un pur sânge, trăsura cu roţi cauciucate, avea hamuri cu plăci argintate, bogăţia echipajului era vădită. Samuel era fericit pentrucă asta însemna că scăpase pe cineva deosebit, unul dintre biruitori şi destoinici.

— Cum ai să te simţi în stare, ai să ţii calul, zise necunoscutul; o să pun bine hăţul, am să te duc să-ţi dau ceva de mâncare.

— Oh nu, zise Samuel, nu vă daţi osteneală; e bine şi aşa.

— Ei, bată-te să te bată! exclamă celalt, nu-ţi închipui totuşi că n'o să fac nimic pentru d-ta?

— Oh, nu credeam... începu Samuel.

— Bine, bine, i-o tăiă celalt, am să-ţi viu în ajutor, o să-ţi găsesc de lucru şi vei putea să ai în viaţă un început ca lumea.

Să-i găsească de lucru! Inima lui Samuel bătea cu putere. O clipă abea putu să înţeleagă, cum o să se împace asta cu noua lui filozofie. Dar negreşit că avea dreptul să primească de lucru. De fapt, câştigase acest lucru, chiar dacă trebuia să mulţumească altcuiva; totuşi, îşi arătase îndemânarea. Câştigase lupta. Ajungea printre biruitori şi ar putea să ajute pe Sofia şi pe mama ei. Se ridică repede şi ţinu calul.

— Crezi că o să poţi s'o scoţi la capăt? întrebă dânsul.

— Oh da, zise celalt, cel puţin am să încerc.

El sări în trăsură şi luă hăţurile.

— Haide, zise el.

Samuel se urcă şi plecară cu toată iuţeala spre oraş.

— Te rog să nu sufli nici o vorbă despre accident, zise deodată tânărul.

— Fii liniştit.

— Prietenii mei mă iau în râs pentrucă mân caii, lămuri dânsul.

— Şi de ce? întrebă celalt.

— Pentrucă toată lumea are acum automobil, dar tata ţinea la caii lui şi am început şi eu să-i iubesc.

— La fermă n'am avut niciodată decât un singur cal, zise Samuel, dar îl iubeam mult.

— Cum te numeşti? se interesă necunoscutul.

Samuel îi spuse. Şi mai spuse de unde venea şi ce păţise. Ii povesti cu deosebită grijă aventura lui, pentrucă nu vroia să înşele pe nimeni. Dar tovarăşul lui numi aceasta „o porcărie".

— Unde te duceai adineauri? îl întrebă dânsul.

— Ieşeam dela profesorul Stewart, răspunse Samuel.

— Cum, dela bătrânul Stew? Dar de unde îl cunoşti?

— Era la tribunal. Mi-a spus că o să-mi găsească de lucru, dar şi-a dat seama că nu poate. Il cunoşti?

— Cum să nu! L-am avut profesor la universitate.

— Ah, ai fost la universitate?

— Am fost... până la moartea tatei. Apoi am lăsat-o baltă; nu pot să sufăr învăţătura.

Samuel fu uimit.—Fără îndoială că n'ai nevoe, zise el după o vreme.

— Nu, răspunse celalt. Tata se bizuia foarte mult pe bătrânul Stew, dar mă plictisea la culme. Ce impresie ţi-a făcut?

— Drept să-ţi spun, răspunse Samuel, eu n'am avut nici unul din foloasele d-voastră. Am găsit minunat ce mi-a spus.

— Ce ţi-a spus?

— Ei bine, m'a lămurit de ce n'aveam de lucru. Se pare că e prea multă lume pe pământ şi că eu eram

unul dintre acei cari nu sunt în stare să-şi câştige viaţa. Nu izbutisem în lupta pentru trai; de aceea, spunea el, trebue să fiu îndepărtat.

— Pentru numele lui Dumnezeu! serios? exclamă necunoscutul.

Samuel ar fi dorit ca tânărul să nu întrebuinţeze atâtea vorbe nepotrivite, dar el bănui că acesta e unul din drepturile învingătorilor.

— I-am fost foarte recunoscător, urmă dânsul, pentrucă, vezi d-ta, n'am înţeles ce înseamnă asta. Dar când mi-am dat seama că e pentru binele speciei, am încetat să mă mai chinuesc.

Tovarăşul lui îi aruncă o privire cu coada ochiului.

— Fugi de aici, zise el.

— Am avut o îndelungă convorbire cu dânsul. Vroiam să-l conving că trebue să spună asta oamenilor. Sunt mii de inşi care mor de foame aici, la Lockmanville. Ţi-ar plăcea să mori de foame, fără să ştii de ce?

— Nu, zise celalt, nu cred, şi-şi privi din nou tovarăşul.

Dar aici convorbirea fu întreruptă. De câtva timp mergeau dealungul parcului cu zăbrele de fer de zece picioare înălţime şi ajunseseră la o mare intrare de piatră pe care era săpat numele „Bellevue". Spre uimirea lui Samuel, cârmiră să intre acolo.

— Unde mergi? întrebă dânsul.

— Acasă, zise celalt.

Samuel tresări.

— Locueşti aci? bâlbâi el.

— Da.

Samuel privi cu ochii zgâiţi aleea pe care o cunoştea bine, cu ulmii falnici şi pajiştile unde se plimbau păunii şi păsările-lire.

— Aici e unul din locurile unde am cerut de lucru, mi s'a spus să plec.

— Ah, ţi s'a spus să pleci! exclamă celalt. Ei bine, acum n'o să ţi se mai spună.

Urmă o tăcere.

— Nu mi-ai spus numele d-tale, îi zise deodată Samuel.

— Credeam că bănueşti, îi zise râzând tovarăşul său.

— Cum aş fi putut să bănuesc.

— Cum, nu ştii a cui e casa asta?

— Nu, zise Samuel, a cui?

Şi tovarăşul lui îi răspunse: — E proprietatea Lockmanilor.

Lui Samuel i se tăiă răsuflarea şi se agăţă de scaun.

Proprietatea Lockman, zise dânsul, şi repetă: proprietatea Lockman!

El privi clădirea mare cu galerii mari şi cu şiruri de stâlpi albi ca zăpada. Nu-şi putea crede urechilor.

— Sunt băiatul bătrânului Lockman, adaugă necunoscutul cu simplicitate. Numele meu de botez e Albert, dar mi se spune Bertie.

Trebue să ne gândim la starea sufletească a lui Samuel, ca să înţelegem bine turburarea care-l cuprinse la această destăinuire. Din toate puterile fiinţei sale, Samuel căuta desăvârşirea, căci un om deosebit de învăţat îl lămurise care erau semnele după care se recunoştea această însuşire. Bătrânul Henry Lockman izbutise în lupta pentru trai mai bine decât oricine de care auzise Samuel vorbindu-se până atunci. Avea sticlăriile enorme din Lockmanville şi multe altele în toată ţara. Deasemeni tramvaiele electrice erau ale lui, precum şi uzina de gaz şi cea de apă. Oraşul cât şi universitatea, purtau numele lui. Avusese, — după cât îi spusese Finnegan — mână liberă mulţi ani în administraţia comunei. Samuel îi vedea acum uriaşul domeniu, locuinţa lui, palat vrednic de un rege. Ce valoare extraordinară trebue să fi avut acel om şi cât bine trebue să fi făcut el lumii ca să fie răsplătit prin toată acea putere şi glorie!

Şi acel tânăr, a cărui înfăţişare răspundea în toate privinţele cu părerea pe care şi-o făcuse Samuel, era fiul lui. Un adevărat prinţ de sânge, totuşi blajin şi prietenos: *Noblesse oblige*. Asupra lui se revărsaseră

toate virtuţile şi perfecţiunile cât şi toate bunurile şi puterea care sunt apanagiul şi simbolul lor. Trecuse un biet flăcău dela ţară, neştiutor de toate, şi norocul venise ca să scape viaţa acestei făpturi grozave. Avea să aibă marele noroc să rămână lângă el ca să-l slujească. Să vadă cum trăeşte şi să descopere taina desăvârşitei perfecţiuni. Purtarea lui Samuel n'avea nici urmă de snobism; se simţea numai ca un alt Samuel mult mai vestit căruia suveranul îi lăudase dicţionarul şi lacrimi de recunoştinţă îi scăldau ochii.

Merseră până la castel şi un rândaş sosi în goană.

— Filip, zise tânărul Lockman, uită-te la hăţul ăsta. Rândaşul îl privi cu uimire.

— Desfă-l şi du-te să-l arăţi lui Sanderson, urmă el. Să-l întrebi dacă nu plătesc destul de scump hamurile ca să nu-mi dea lucruri din astea de cârpaciu.

— Bine, d-le, zise rândaşul.

Ei se dădură jos din trăsură şi străbătură terasa cu geamuri, împodobită cu scaune legănătoare, mese şi covoare. In hol, era un om în livrea.

— Pierre, zise tânărul, iată-l pe Samuel Prescott. S'a speriat calul şi el m'a ajutat. N'a mâncat încă nimic azi şi vreau să se sature.

— Da, d-le, răspunse omul, unde să dau masa, d-le?

— In sufrageria mică. O să aşteptăm acolo. Şi să aduci din belşug.

— Bine, d-le, zise Pierre plecând.

In vremea aceasta, Samuel avusese timp să arunce o privire în jurul lui. Niciodată nu visase sau auzise

de o asemenea măreţie. Era zdrobitor, de necrezut! Holul cel mare dela intrare ţinea cât toată înălţimea casei şi se vedea o scară mare de marmoră albă cu o galerie de marmoră la catul întâi, iar de dedesubt, un cămin de marmoră destul de mare ca să încapă în el un trunchiu de copac. După asta era o curte pavată cu fântâni ţâşnitoare şi privelişti de palmieri şi de flori strălucitoare. De o parte şi de alta se observau săli pline de tablouri, tapete şi mobile despre care Samuel credea că sunt de aur masiv.

— Haide, îi zise tovarăşul său şi urcară scara.

Totuşi la jumătatea drumului, Samuel se opri şi trebui să-şi ţină răsuflarea. Se afla înaintea unui tablou. Ar fi zadarnic să-l descrim amănunţit. E destul să spunem că înfăţişa o femee în mărime naturală cu desăvârşire goală şi că Samuel nu văzuse niciodată ceva asemănător. Trecând prin faţa ei, lăsă ochii în jos.

O luară dealungul galeriei şi intrară într'o odaie de o frumuseţe şi o eleganţă ameţitoare. Era tapetată cu atlas alb, iar un perete era de sticlă şi da într'un balcon mare. Pe pereţi erau flori şi păsări cari cântau, iar pe tăbliile uşilor picturi minunate înfăţişând zânele pădurei care dănţuiau. Aceste făpturi erau şi ele lipsite de vestminte, sau cu văluri de păianjen, şi fiindcă încăperea era plină de ele, nu era chip pentru bietul Samuel să scape. El căuta lumina în sufletul lui şi deodată îşi aminti de Biblia ilustrată pe care o aveau acasă. Fără îndoială, făpturile fără seamăn care locuiau astfel de palate se întorseseră la starea de nevinovăţie care exista înainte de ivirea şarpelui.

Tânărul Lockman se aşeză într'un jilţ şi începu să ia un adevărat interogatoriu tovarăşului său. Vroia să ştie cele mai mici amănunte ale întrevederei sale cu „bătrânul Stew" şi după aceasta, dându-şi seama de purtarea lui Samuel faţă de el, îl puse să se destăinuiască, ceeace celalt făcu cu cea mai desăvârşită nevinovăţie.

— Ce caraghios eşti! zise Lockman. Dar această preţuire nu-l jigni pe Samuel.

Un fecior aduse mâncarea pe o tavă mare, pe când altul aduse o masă care se strânge, iar al treilea îi urma ca să ajute pe ceilalţi doi. Ce de mai argintărie şi cristale! Ce faţă de masă albă ca omătul şi ce de mâncări de neînchipuit! Erau o grămadă de sandwişuri, dintre care fiecare n'ar fi fost decât o jumătate de înghiţitură pentru un om potrivit de flămând, piftie de vânat, icre negre, o plăcintă din ceva nelămurit şi foarte pipărat. Nimic nu era cum te aşteptai. Cartofii cuprindeau ouă şi o prăjitură care se ronţăe înconjura îngheţata. Pesmeţii păreau prăjituri, iar prăjiturile pişcoturi. Dar o farfurioară de compot cu fragi cu frişcă păstra pentru sfârşit făgăduiala unei desfătări, iar Samuel recăpătă îndrăzneală.

— Haide, îl pofti gazda, şi ghicind gândul oaspetelui său, zise: Nu-i nevoe să serveşti, Pierre, şi omul ieşi spre marea mulţumire a lui Samuel.

— Nu ţine seama de mine, adaugă Lockman răzând şi, dacă ai nevoe de vreo lămurire, să nu te sfieşti.

Samuel gustă atunci din mâncarea zeilor, un fel de

hrană pentru care îndemânarea şi închipuirea oamenilor a avut nevoe de veacuri ca s'o născocească şi pentru care trebue uneori zile sau chiar săptămâni întregi ca s'o pregăteşti. Samuel se întreba nelămurit care trebue să fie obârşia acelor mâncări şi câţi oameni trebue să fi muncit la pregătirea lor. Se întreba deasemenea dacă toţi acei care mâncau din ele ajungeau atât de frumoşi şi de fermecători ca tânărul său prieten.

In vremea aceasta, prietenul petrecea foarte bine şi căuta să vadă cum s'ar putea folosi mai bine de flăcău.

— Fără îndoială, c'ai vrea să vezi proprietatea, zise dânsul, când Samuel sfârşi.

— Oh! da, desigur, zise Samuel.

— Vino să ţi-o arăt, adică dacă eşti în stare să mergi după masa d-tale.

Mâncarea nu-l stingherea deloc pe Samuel şi ieşiră să facă înconjurul proprietăţii. Astfel i se arătă tânărului o altă înfăţişare a vieţii.

Dacă era ceva pe lume la care credea că se pricepe, erau muncile câmpului, dar la „Bellevue" se cultiva după metodele ştiinţifice. Acasă la el erau câteva tufişe de liliac şi un rând de bujori. Aici erau hectare acoperite cu flori de o minunăţie şi o bogăţie de culori de neînchipuit venind din toate ţările lumii. La fermă, el trebuia să mulgă vaca şi socotea că e neplăcut în dimineţile de iarnă întunecate şi reci. Aici era o lăptărie modernă, încălzită de calorifere şi luminată de electricitate, cu pereţii acoperiţi cu faianţă şi cu tuburi metalice şi garnituri nichelate, cu vaci având pedigreul lor, între sluj-

başi în haine albe cu mânuşi de cauciuc. Apoi era rândul găinilor fiecare de soiu neobişnuit şi deosebit, unele găini roşii şi subţiri ca bătlanii, altele albe ca zăpada, grase ca porcii. Apoi în faţa găinilor, pe marginea pajiştei erau coteţele de fazani şi păsări-lire, papagali, coţofene şi nenumărate şi ciudate păsări dela Tropice. In cele din urmă erau coteţele unde se aflau cu duzinele de câini de soiuri foarte rare.

— Tata a făcut toate astea pentru mine, zise tânărul Lockman. Credea că mă interesează agricultura.

— Ei bine, şi nu te interesează?

— Drept să-ţi spun, nu prea, zise celalt cu nepăsare. A, uite-l pe „Polichenelle". Ce părere ai despre el?

Era un câine care merita întrebarea; era animalul cel mai îngrozitor pe care-l văzuse vreodată.

— Cred... cred că nu mi-ar place prea mult, zise Samuel şovăind.

— E un buldog japonez, zise celalt. M'a costat trei mii de dolari.

— Trei mii de dolari! zise Samuel înăbuşit de spaimă. E cu putinţă să coste un câine atât de scump?

— Merită, zise celalt.

Merseră să vadă caii, care locuiau într'un palat anume pentru ei. Erau şiruri nenumărate de boxe, un manej şi o întindere nemăsurată de păşuni.

— De ce ai atâţia cai? întrebă Samuel.

— Tata creştea armăsari, răspunse el. Dar eu n'am vreme să mă ocup de asta.

— Dar cine călăreşte caii? se interesă Samuel.

— Drace, eu mă ocup cu sportul hipic, răspunse Lockman şi se pare că sunt un as la polo.

— Inţeleg, zise băiatul, cu toate că dacă ar fi spus drept, nu înţelegea nimic şi habar n'avea de ceeace-i polo.

— Dacă-ţi plac caii am să-ţi găsesc ceva de făcut pe aici, urmă Lockman.

— Oh, mulţumesc, zise băiatul cu avânt, ar fi minunat!

Samuel şi-ar fi trecut toată ziua admirând acele frumuseţi ale proprietăţii, dar gazda începea să se plictisească şi o luară spre casă.

— E ora mesei, zise dânsul. Poate că mai ţi-e foame!

Se întoarseră să stea pe terasă. Atunci auziră zgomotul unor copite şi se uitară cine vine.

— A, uite-o pe Glad! exclamă gazda.

Un cal venea în goană pe alee. Călăreţul mergea bărbăteşte, aşa că lui Samuel îi trebui câtăva vreme să descopere că era o femeie. Numai când o văzu că face semn cu mâna şi că-i cheamă, căpătă siguranţa. Ea opri calul şi un fecior, care o urma, luă hăţurile. Veni pe terasă privindu-i pe amândoi. Era tânără şi minunat de frumoasă. Răsufla repede şi părul ei se zburlea pe frunte. Un roşu sănătos îi acoperea obrajii şi lui Samuel îi se păru că e făptura cea mai minunată pe care o văzuse vreodată. O privi fermecat; nu-şi închipuise niciodată că poate să fie ceva atât de minunat pe lume. Şi deodată îşi dădu seama, într'un avânt de încântare, că avea înainte-i pe femela speciei superioare, pe femeia triumfătoare şi stăpânitoare.

— Bună ziua, Bertie, zise dânsa.

— Bună ziua, zise acesta; apoi adaugă pentru Samuel: E verişoara mea, d-ra Wygant Glad, îţi recomand pe Samuel Prescott.

Tânăra salută şi se uită la Samuel cu o privire în care se amestecau în părţi egale curiozitatea şi trufia. Era o brună cu ochi de cărbune şi o pieliţă a obrazului de o bogăţie aproape orientală. Era mlădioasă, bine făcută, cu mişcări vii. Toată înfăţişarea ei arăta vioiciune, privirea ei era vioaie şi glasul poruncitor. Iţi dădeai seama dintr'o privire că era o fată obişnuită să poruncească, nerăbdătoare şi îndrăzneaţă, înflăcărată şi mândră.

— Era s'o păţesc rău de tot, zise vărul ei în loc de orice lămurire. Samuel, pe care-l vezi, mi-a scăpat viaţa.

Samuel tresări văzând interesul care se citi deodată pe chipul fetei.

— Cum aşa? exclamă ea.

— Da, zise celalt, Spitfire a luat-o razna pe când îl conduceam.

— E serios, Bertie?

— Da. Hăţurile s'au rupt. A luat-o razna lângă zăbrele şi m'a dus trei sau patru mile în goană nebună.

— Oh, Bertie, exclamă tânăra. Şi ce s'a întâmplat?

— L-a oprit Samuel.

— Cum?

— A fost minunat, Glad. N'am văzut niciodată pe cineva dând dovadă de atâta curaj. S'a aruncat nebuneşte la hăţuri, l-a prins şi s'a agăţat. Fără nici o îndoială, că m'a scăpat dela moarte.

Şi Samuel, roşu de ruşine, trebui să înfrunte asaltul interesului tinerei: Minunat! exclamă dânsa; apoi: De unde vii? se interesă ea.

— Şi-a părăsit ferma, zise Lockman. Se ducea la New-York să facă avere. A fost jefuit şi a rătăcit prin oraş să caute de lucru. Incepuse să moară de foame.

— Nu se poate? se speriă tânăra.

Luă un jilţ şi făcu semn lui Samuel să se aşeze înaintea ei. „Istoriseşte-mi tot" zise dânsa şi începu să-l întrebe despre viaţa şi păţaniile sale. Bietul Samuel era ca un martor în mâinile procurorului; îl cuprinsese o spaimă şi o ruşine de neînvins, dar asta o interesa prea puţin pe tânăra care-l copleşia cu un val nesfârşit de întrebări până ce-şi povesti toată viaţa în cele mai mici amănunte. Il făcu să vorbească chiar de Manning, agentul de schimb şi cum familia lui îşi pierduse toţi banii în prăbuşirea valorilor sticlei. Apoi Bertie atinse chestia păţaniei lui Samuel cu „bătrânul Stew" şi Samuel trebui să povestiască totul şi părerile lui sociologice, pe când d-ra Wygant, şi vărul ei schimbau priviri uimite şi vesele.

Sfârşiră totuşi prin a se plictisi de el şi începură să vorbească de un bal la care trebuiau să se ducă şi de un concurs de tenis la care trebuiau să ia parte. Samuel putu deci s'o privească pe d-ra Wygant şi să se desfete la vederea frumuseţei ei. Nu şi-ar fi închipuit bucurie mai mare pe lumea asta decât s'o privească ceasuri întregi, să cerceteze cele mai mici amănunte ale trăsăturilor şi toaletei ei şi să urmărească expresiile hazlii ale gurii şi ochilor săi.

Atunci feciorul veni să-i înştiinţeze că masa era gata şi Samuel se ridică speriat. El se văzu deodată poftit la masă şi aşezat sub privirea necruţătoare a d-rei Wygant. „Acum trebue să plec", zise dânsul.

— Cum vrei, zise tânărul Lockman. Vrei să vii mâine dimineaţă să vedem ce-i de făcut?

— Ne-am înţeles, zise Samuel.

— Ce o să faci cu el? se interesă tânăra.

— Îi place să vadă de cai, zise Lockman.

— Nu, răspunse dânsa repede. Nu asta.

— De ce nu? întrebă el.

— Dar, Bertie, n'o să faci din el un grăjdar! Poate face altceva mai bun. Chiar dacă n'ar fi pentru altceva decât că e băiat prea drăguţ.

Samuel se înroşi şi plecă ochii. El simţi din nou privirea tinerei pătrunzându-l.

— Bine, zise Lockman. Atunci ce propui?

— Drept să-ţi spun, nu ştiu nici eu. Dar ceva potrivit.

— Nu ştie destul ca să fie fecior, Glad.

— Nu, dar ceva în afară de casă. N'ar putea, de pildă, să înveţe grădinăritul? Îţi plac florile, Samuel?

— Oh, da, d-ră, zise Samuel vioi.

— Ei bine, fă-l grădinar, zise d-ra Wygant.

Şi asta hotărî soarta lui Samuel.

Băiatul îşi luă rămas bun şi se întoarse acasă, aproape alergând în înflăcărarea lui. Era încântat, se vedea într'un rai depărtat, aşezat printre zei, iar de acum înainte o să rămână veşnic aşa!

Noul lui stăpân îi dăduse o hârtie de cinci dolari şi

înainte de a sosi la gazda lui, Samuel se opri la o băcănie de unde ieşi cu braţele încărcate de legături. Apoi, cuprins de un gând neaşteptat, intră într'o prăvălie de confecţiuni, puse jos pachetele şi-şi cumpără un guler alb şi o cravată de un roşu aprins şi verde strălucitor, cu nodul gata făcut ca să rămână fără cusur.

Se întoarse astfel la Stedman, unde văduva şi copilaşii se aşezară în jurul lui să-i asculte povestirea cu ochii plini de uimire. Apoi sosi Sofia şi trebui să reînceapă povestea.

Ochii fetiţei se deschiseră mari de admiraţie când ajunse la sfârşitul povestirii.

— D-ra Wygant! exclamă dânsa, d-ra Gladys Wygant?

— Da, zise Samuel; ai auzit de ea?

— Am văzut-o chiar, exclamă Sofia cu înflăcărare. De două ori.

— Nu, serios, zise el.

— Da, a venit odată la o serbare parohială, de Crăciun.

— E din parohia d-tale?

— Se ocupă de misiune. Lumea mare ca ea nu vrea să meargă cu ceilalţi la aceiaş biserică. Ea e dela Sf. Matei, de acolo, de sus, pe colină. Dar a venit la serbarea misiunei şi a luat parte la împărţirea darurilor. Era îmbrăcată toată în roşu, cu ceva fin şi dulce cum se vede numai în vis. Oh, Samuel, cât era de frumoasă! Avea un trandafir în păr şi mirosea atât de frumos că-ţi era teamă să nu leşini! Sta în picioare, zâmbind la toţi copiii şi împărţindu-le daruri. Mi-a dat pe al meu, şi

era ca şi când aş fi văzut o prinţesă. Imi venea să îngenunchiez şi să-i sărut picioarele.

— Oh, da, zise Samuel cu simpatie.

— Şi când te gândeşti că i-ai fost prezentat! exclamă Sofia cu admiraţie vie şi că i-ai vorbit! Ah, cum ai putut?

— Cred... cred că n'am fost prea strălucitor, zise Samuel.

— Ce i-ai spus?

— Nu-mi amintesc mare lucru.

— Nu i-am auzit niciodată glasul, zise Sofia. A doua oară când am văzut-o, a vorbit, dar zgomotul maşinilor i-a acoperit glasul. Era la torcătorie: venise cu alţii şi a fost peste tot. Toate eram foarte turburate. Ştii, torcătoria e a tatălui ei.

— Nu, nu ştiam, răspunse Samuel.

— Au o grămadă de lucruri la Lockmanville. Sunt oameni foarte, foarte bogaţi. E unica lui fată şi atât de frumoasă că toată lumea o iubeşte grozav. Am două fotografii ale ei, pe care le-am găsit în ziar. Vino, trebue să le vezi.

Se urcară amândoi pe scară. Deasupra patului erau două tăieturi din ziare, ieşite de soare, una înfăţişând pe d-ra Gladys în rochie de seară, cealaltă în rochie de vară, cu un buchet de trandafiri în braţe.

— Ai văzut vreodată ceva atât de frumos? întrebă fata. Am, făcut din ea zăna naşă a mea şi-mi spune totdeauna lucruri atât de frumoase. Ştii că trebue să fie bună. Nu poţi să fii atât de frumoasă şi să nu fii foarte bună şi foarte blândă.

— Nu, zise Samuel, trebue să fie, sunt sigur.

Apoi îi veni un gând neaşteptat.

— Sofia! exclamă dânsul. A spus că sunt băiat drăguţ. E adevărat?

Sofia se uită în grabă la el, îi aruncă o privire repede. — Dar desigur că e adevărat, prostule! exclamă dânsa.

Samuel se uită în oglinda spartă agăţată de perete şi se privi cu un interes nou şi cercetător.

— Nu vezi cât eşti de frumos şi voinic? zise Sofia. Şi ce culori frumoase ai în obraji?

— Nu m'am gândit niciodată, zise dânsul, şi-şi reaminti de cravata sa verde şi purpurie.

— Şi când te gândeşti că i-ai vorbit! exclamă Sofia întorcându-se la fotografii; şi adaugă într'un avânt neaşteptat de dărnicie: Ştii ce o să fac, Samuel? am să ţi le dau ca să le pui în odaia d-tale.

— Nu trebue să faci asta, se împotrivi dânsul.

Dar fata stărui.

— Nu, nu! le cunosc pe de rost şi asta n'o să mă schimbe. Şi pentru d-ta au cu atât mai mare preţ cu cât i-ai făcut cu adevărat cunoştinţă.

10.

Samuel se înfăţişă a doua zi dimineaţă la „Bellevue". Fu încredinţat grădinarului şef şi fu înscăunat aşa cum se cuvine ajutor-grădinar.

— Să-mi spui cum merge, spuse părăsindu-l tânărul Lockman, şi dacă mai e ceva ce pot face pentru d-ta, să nu şovăi să vii să-mi spui.

— Mulţumesc mult, d-le, zise băiatul cu recunoştinţă, dar fără să-şi dea seama în ce măsură aceste cuvinte vrăjite spuse faţă de grădinar, făceau din el un erou ocrotit, un om de respectat şi în acelaş timp de pizmuit pentru celelalte slugi. Servitorimea din „Bellevue" alcătuiau o mică lume aparte. Fără să mai socotim grăjdarii şi slujbaşii diferitelor ferme, nu erau mai puţin de 2—3 inşi pentru serviciul special al lui Bertie Lockman. Erau împărţiţi după rang şi în clase, supuşi unui protocol aspru dela care nimeni nu îngăduia nici cea mai mică abatere. O ajutoare a îngrijitoarei avea pentru fetele dela bucătărie un dispreţ nemărginit şi trebuiau nu mai puţin de patru sufragerii pentru numeroasele feluri de servitori cari n'ar fi primit să mănânce la aceeaş masă. Totul era uluitor pentru noul venit; dar după puţină vreme ajunse să înţeleagă cum se desfăşura sistemul. Era

întocmai ca o curte şi cei ocrotiţi, care făceau slujbă pe lângă stăpân, erau stimaţi după însemnătatea serviciului cu care erau însărcinaţi şi după apropierea pe care o aveau pe lângă persoana lui.

Un mare număr de servitori erau străini şi Samuel fu mâhnit să descopere că cea mai mare parte n'aveau o părere prea nobilă de slujba lor. Se dădeau ghiftuelii şi băuturii şi printre ei erau multe scandaluri şi pizme. Dar numai încetul cu încetul îşi dădu seama de asta, căci împărtăşia patima lor stăpânitoare: toţi erau pătrunşi de sentimentul măreţiei Lockmanilor şi cea mai mare plăcere a tuturor era să vorbească ceasuri întregi de familia, averea şi puterea ei, cât şi de obiceiurile şi gusturile membrilor ei şi ale prietenilor săi.

Katie Reilly, o zburdalnică şi micuţă irlandeză, croitoreasa îngrijitoarei, cuceri cea dintâi pe Samuel, printr'un zâmbet. Se duse cu ea la plimbare cu toate străduinţele celeilalte servitoare, şi Samuel se desfăţă cu flecărelile ei. Se spunea că „d-nul Albert" — aşa îl numeau pe tânărul Lockman — avea un venit de mai mult de şapte sute de mii de dolari pe an. Nimeni nu-şi putea închipui ce făcea cu astfel de sumă: trăia cu desăvârşire singur dela moartea tatălui său. Casa fusese condusă multă vreme de d-ra Aurelia, sora bătrânului Lockman, femeie care suferea de reumatism la şale şi era grozav de cicălitoare, dar ea murise de doi ani.

D-l Lockman se interesa mult de creşterea armăsarilor, dar foarte puţin de casă, iar de Albert se interesa şi mai puţin încă, trecându-şi cea mai mare parte a vremii la New-York. Deci era o risipă grozavă şi se fura într'un chip de necrezut. Dar cu toate sfaturile familiei, nu îngăduia nimănui să trăiască lângă el. D-l Albert era încă minor, şi Hickman, avocatul familiei, vedea de afacerile lui, cât şi unchiul său, d-l Wygant. Acesta din urmă era industriaş şi capitalist. După părerea Katiei, era şi mare învăţat. Pe el îl văzuse Samuel în după amiaza aceea în maşină, un bărbat înalt cu înfăţişarea foarte semeaţă şi mustăţile cărunte. Locuia în casa aceea mare albă, numaidecât după vârful coastei şi d-ra Gladys era unica lui fată. Era nepoata favorită a bătrânului Lockman, care-i lăsase prin testament o avere mare. Oamenii vorbeau de o căsătorie între ea şi d-l Albert, dar asta înfuria pe d-ra Gladys. Cei doi tineri spuneau că nu sunt nicidecum îndrăgostiţi, iar Katia vroia să creadă că aşa şi este. D-ra Gladys fusese crescută într'o bogată şcoală particulară şi vroia să-şi viziteze prietenele la Newport, dar tatăl ei dorea să rămână cu el, şi ei asta nu-i era deloc pe plac. Era foarte frumoasă şi toată lumea era roaba ei. „Dar vai de lume când se înfurie!..." adaugă Katia clătinând din cap.

Acea micuţă Irlandeză era o descoperire foarte interesantă pentru Samuel, fiindcă fratele ei era „tipul" fetei în casă a d-rei Gladys. De aceea îi putu povesti tot despre adorata lui. Astfel el află de minunatele toalete pe care le avea d-ra Gladys şi de calul ei grozav de călărie, cât era de îndemânatecă la tenis şi până despre dragostea ei pentru bonboanele de ciocolată. D-ra Gladys fusese vara trecută la Paris şi părinţii ei aveau o

vilă în munţii Adirondack, unde se duceau în luna August a fiecărui an, şi străbăteau în toate direcţiile lacul de munte, într'o barcă-automobil ascuţită ca o lamă de cuţit. Katia ar fi vrut să vorbească şi despre Samuel şi poate chiar şi despre ea; dar Samuel nu înceta a o copleşi cu întrebări despre idolul său.

Avea la el, vârîte în buzunarul hainei, bine îndoite, cele două portrete ale d-rei Wygant, şi toată vremea când tăia gardurile de mărăcini aţintea urechea să audă zgomotul copitelor calului sau motorul unei maşini. Şi deodată, într'o dimineaţă binecuvântată, când ducea un braţ de trandafiri femeei de serviciu, se ciocni de ea străbătând holul.

Inima lui începu să bată atât de tare încât îi făcea rău şi în loc să urmeze drumul care ar fi trebuit, se opri deodată şi fu cât pe aci să scape trandafirii.

Chipul d-rei Gladys se lumină de bucurie.

— Dar e Samuel! exclamă dânsa.

— Da, d-ră Gladys, zise dânsul.

— Eşti mulţumit de locul d-tale?

— Foarte, d-ră Gladys, răspunse dânsul. Apoi simţind că nu-i destul, adaugă cu aprindere:

— Sunt fericit într'aşa măsură că nici nu vă pot spune.

— Imi pare bine să aflu asta, zise dânsa şi sunt sigură că-ţi îndeplineşti foarte bine datoria.

— Fac cât pot de bine, d-ră Gladys, zise dânsul.

Urmă o scurtă tăcere, apoi:

— Ai mult de învăţat? se interesă dânsa.

— Da, răspunse el, doar e vorba despre flori şi mie mi-au plăcut totdeauna.

Urmă o nouă tăcere şi deodată d-ra Wygant îi puse întrebarea:

— Samuel, de ce mă priveşti aşa?

Samuel fu cât pe aci să se prăbuşească.

— D-ră... dar, se bălbâi dânsul, d-ră Gladys, eu nu...

— Ba sunt sigură că da, zise dânsa.

Bietul Samuel era chinuit.

— Eu, eu, într'adevăr bălbâi dânsul, nu-i vina mea... pentru nimic în lume n'aş vrea...

Se opri cu totul buimăcit şi d-ra Gladys urma să-l privească necruţător.

— Sunt oare atât de frumoasă? întrebă dânsa.

Această întrebare îl turbură atât de mult pe Samuel că-l făcu să ridice ochii. O privi uluit şi în sfârşit şopti slab:

— Oh, da!

— Spune-mi puţin părerea d-tale, zise dânsa, şi privirea ei îl turbură până în adâncul sufletului. Era acolo tremurând şi-şi simţea svâcnind sângele la gât.

— Spune-mi, repetă dânsa.

— Eşti cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o vreodată, găfâi dânsul.

— Nu eşti obişnuit cu femeile, Samuel!

— Nu, zise dânsul, sunt un biet ţăran.

Ea aşteptă ca să urmeze.

— Fetele de acolo sunt foarte drăguţe, bălbâi dânsul, dar d-ta, d-ta...

Şi deodată îi veniră cuvintele:

— D-ta, d-ta eşti ca o prinţesă! exclamă dânsul.

— Ah, dar când îţi vine graiul! zise dânsa cu un zâmbet, apoi după o pauză adăugă:

— Nici nu ştii cât eşti de deosebit de ceilalţi, Samuel!

— Deosebit? repetă dânsul în ecou.

— Da, eşti atât de tânăr. Ai face orice pentru mine, nu-i aşa?

— Da, zise dânsul.

— Ţi-ai primejdui viaţa, cum ai făcut-o pentru Bertie?

Samuel îi răspunse cu un avânt, care nu mai lăsa nici o îndoială.

— Aş vrea să se iveaască prilejul, zise dânsa răzând. Dar vai, nu-i decât banalitatea vieţii de toate zilele!

O tăcere. Băiatul plecă ochii şi rămase acolo tremurând.

— Unde te duci cu trandafirii? întrebă dânsa.

— Trebue să-i duc femeiei de serviciu.

— Lasă-mă să iau unul.

Ea scoase unul din buchet, şi el o sorbea din ochi pe când ea-l prindea la piept.

— Poţi să-mi aduci flori din când în când, zice ea cu unul din zâmbetele ei fermecătoare. Să nu uiţi. Apoi plecând îi atinse mâna.

La atingerea degetelor ei calde şi pline de viaţă, pe Samuel îl cuprinse un astfel de fior că-i veni ameţeala. Era ceva orb şi primitiv mai puternic decât tot ce şi-ar

fi putut închipui. Ea ieşi din hol, lăsându-l ţintuit şi trebui să se sprijine de masă să nu cadă.

Toată ziua nu fu decât o încântare. Fiori de încântare îl străbăteau. Ea-l observase, îi zâmbise, îi atinsese mâna!

Se întoarse în seara aceea la Stedman cu gândul să povestească totul Sofiei şi amândoi vorbiră ceasuri întregi, el povestindu-i de câteva ori cele întâmplate. Şi Sofia asculta cu ochii strălucitori cu mâinile împreunate, într'o fericire adâncă.

— Oh, Samuel, şopti dânsa. Ştiam eu; ştiam eu că ea o să te ia în seamă! E atât de frumoasă; ştiam eu bine că trebue să fie blândă şi bună!

11.

Trecuse o săptămână fără ca Samuel să-şi revadă zeiţa. Trăia din amintirea scurtei lor întrevederi şi, pe când tundea iarba, făcea cele mai nebuneşti vise de salvări primejdioase şi fapte vitejeşti. Intâia oară în viaţa lui îşi dădea seama de plictiseala muncei sale: partea de romanesc era atât de neînsemnată! Cel puţin dacă ar fi fost şoferul d-rei Gladys sau călăuza care o însoţea în timpul călătoriilor ei prin pustiuri şi păduri sălbatece, sau omul care mâna impresionanta ei barcă-automobil cu prora ca tăişul unui cuţit. Samuel nu înceta să aibe aceste gânduri şi era cuprins de o frică grozavă să nu-l copleşească banalitatea. Nici nu-şi închipuia cât de aproape era schimbarea!

Bertie Lockman lipsise câteva zile; fusese la nişte prieteni şi se întoarse într'o după amiază pe neaşteptate. Samuel ştia că nu-i aşteptat, căci totdeauna trebuiau puse în odaia lui buchete de flori. Când sosi automobilul, grădinarul nu era acolo. De aceea, Samuel văzu din propriul lui îndemn de flori şi le duse în casă. Le lăsă în biroul femeiei de serviciu, apoi ieşi ca s'o caute şi să-i spună ce a făcut. In uşa sufrageriei se

lovi piept în piept cu tânărul lui stăpân, care dădea porunci feciorului Pierre.

Ca un umil grădinar ce era, Samuel ar fi trebuit să plece. În loc de asta, el înaintă şi Bertie îi zâmbi prietenos zicând: — A, uite-te Samuel!

— Bună ziua, d-le Albert, zise Samuel.

— Îţi place munca d-tale? îl întrebă celalt.

— Foarte mult, răspunse dânsul; apoi adăugă ca o scuză: — Aduceam flori.

Stăpânul se întoarse să adauge câteva vorbe lui Pierre, pe când Samuel se pregătea să plece. Dar în clipa aceea se auzi zgomotul unei maşini în faţa casei.

— Cine o fi? zise Bertie şi se întoarse să privească prin holul dela intrare. Pierre înaintă până la uşă şi Samuel rămase să observe scena.

O maşină mare de turism, vopsită în roşu, se oprise în faţa terasei. Era plină de tineri, cari făceau semne cu mâna şi strigau: — Bertie, hai, Bertie!

Celalt păru uimit. — Tăceţi dracului din gură! şopti el mergând spre dânşii.

Fără îndoială că Samuel n'avea nici o pricină să rămână acolo şi ar fi trebuit s'o şteargă în grabă. Dar, fiind favorizat, nu fusese învăţat să-şi dea bine seama de locul său. Erau făpturi atât de uimitoare, oamenii aceştia din lumea mare, şi doria atât de mult să-i cunoască! In maşină erau doi tineri, cam de vârsta stăpânului său şi aproape tot atât de frumoşi, şi patru femei foarte ciudate. Câteşi patru erau frumoase, aproape tot atât de frumoase ca şi Gladys, şi poate din pricina vestmintelor lor pentru maşină.

Erau parcă făpturi depe alte tărâmuri, cu pieliţa obrazului ca de piersică şi cu picioare şi mâini foarte mici. Păreau că se înebunesc după tot felul de lucruri vaporoase şi uluitoare: erau izbucniri din toate culorile primăverii. Pe pălării nu erau decât frunze, fructe şi văluri de păianjen care le ţineau pe acestea. Ele coborîră din maşină şi Samuel avu o ochire repede de panglici şi zorzoane, glezne subţiri şi picioare elegant încălţate. Ele înaintară flecărind cu veselie, cu râsete, glume şi ţipete de tot felul.

— Nu pari încântat că ne vezi, Bertie, zise una din ele.

— Zâmbeşte puţin, drăguţule, n'o să ştie nimeni! îi zise unul din tineri.

— O să fim cuminţi şi o să plecăm devreme! adaugă altă femeie.

Samuel observă în bandă pe o tânără îndeosebi, pentrucă avea o înfăţişare mai serioasă şi stătea mai deoparte. Era mai scundă decât celelalte, o simfonie de trandafiriu şi alb; rochia şi pălăria erau împodobite cu panglici trandafirii; avea obrajii şi buzele de cel mai minunat roşu, iar trăsăturile ei erau cele mai minunate pe care le văzuse Samuel vreodată.

Deodată alergă spre tânărul Lockman şi-i aruncă braţele în jurul gâtului.

— Bertie, exclamă dânsa, e greşeala mea, eu le-am spus să vie. Doream atât de mult să te văd! Nu eşti prea supărat pe noi, nu-i aşa?

— De ce, zise Bertie, îmi pare bine.

— Ei bine, atunci fii vesel! exclamă tânăra şi-l îmbrăţişă din nou. Fii drăguţ!

— Bine, zise Bertie alene. Am să fiu drăguţ, Belle.

— Am vrut să-ţi facem o surpriză, adaugă unul dintre tineri.

— Oh, cât despre surpriză, e într'adevăr bună de tot! zise Bertie, răspuns care se părea că-l socotiră toţi din cele mai nostime, căci izbucniră într'un răs zgomotos.

— Nici nu ne lasă să intrăm, zise una din femei. Vino, Dolly, să vedem puţin această faimoasă casă.

Şi toată banda se vârî înăuntru. Samuel stătu atât cât auzi foşnetul nenumăratelor rochii şi simţi un val de parfum care ar fi putut veni din grădinile Orientului. Apoi se întoarse şi plecă în subsol.

Unul dintre tineri, după cum află din flecărelile din odaia servitorilor, era Jacques Hollidys, fiul mezin al magnatului căilor ferate; sora lui era logodită cu un duce englez. Celalt tânăr era moştenitorul regelui pădurilor din Apus şi, cu toate că n'avea decât 20 de ani, se şi compromisese printr'un divorţ scandalos cu o actriţă. Nimeni nu părea să ştie cine erau tinerele, dar se şopteau cu jumătate de glas unele observaţii al căror înţeles era cu totul tainic pentru Samuel.

In curând, veni vestea că ceata rămânea la masă. Atunci, numaidecât, toată servitorimea alergă la postul ei. Sus totul mergea cu încetineala mişcărei pendulei, dar în subsol, în tabăra slugilor, era lucru serios să pregă-

teşti în două ceasuri un ospăţ îmbelşugat pentru şapte inşi. Chiar şi Samuel fu oprit pentru treburi mărunte, lucru de care era foarte încântat, căci astfel avea prilejul să ia parte la întâmplări.

Astfel văzu pe Pierre ieşind din pivniţa de vinuri, urmat de un om care ducea un coş mare plin de sticle, ceeace făcu pe Samuel să se cufunde în gânduri adânci pe când curăţa o strachină de cartofi. Singurul lucru care-l uimea în viaţa lumii de sus era-rolul însemnat pe care-l avea băutura. Niciodată nu lipseau sticlele de băuturi spirtoase depe masa din sufragerie şi se da alcool musafirilor cu orice prilej şi fără nici un fel de prilej. Şi femeile beau tot atât de mult ca şi bărbaţii, ba chiar şi d-ra Gladys, lucru care i se părea de necrezut lui Samuel.

Bineînţeles, era vorba de oameni înstăriţi, cari ştiau ce fac. Dar era totuş bine să bea aşa? Ca şi la sinucideri, Samuel băgă de seamă că începeau să se clatine convingerile lui morale. Poate că băutura nu făcea atât de rău oamenilor aleşi ca oamenilor de rând, sau poate că ceeace beau îi însufleţea fără să-i îmbete. Oricum, ştia bine că servitorii se îmbătau şi Samuel văzuse că iau băuturile din aceleaş sticle ca şi oaspeţii. Aceasta îl nedumerea foarte mult pe Samuel. Dar firesţe că toate aceste şovăieli şi sofisme se întorceau în folosul stăpânului său. Ca şi el, Samuel, s'ar fi putut atinge de alcool, dar era ceva care nu-i venea de fel în minte.

Masa începuse şi lui Samuel îi se dădură diferite însărcinări, care îl duseseră într'o încăpere tocmai dede-

subtul odăei şefului bucătăriei şi acolo, prin coloana ascensorului ce ducea mâncările sus, putu să audă crâmpee de răsete şi convorbiri. Şi se cărau mereu vinuri: era de bună seamă o cină foarte veselă. Masa ţinea de două sau trei ceasuri şi zgomotul creştea mereu. Scoteau ţipete care puteau fi auzite în toată casa, cântau coruri bahice şi fără perdea care erau plăcute la auz, dar care uimeau pe Samuel. Acelor bogătaşi, ocrotiţi de soartă, el le îngăduia dreptul la toate plăcerile şi nu era nimic de mirare să trăiască în bucurie şi într'un veşnic râs, dar putea să audă la fiecare cinci minute sărind dopurile sticlelor de şampanie: se putea oare să le fie îngăduit să bea atât de mult?

Se făcuse târziu şi cheful ţinea mereu. Izbucnise o furtună. Servitorii, care nu erau de rând, se duseseră să se culce, dar Samuel nu se gândea la aşa ceva! El stătea la pândă, nervos şi nelinişti t. Acum nu mai era nimeni în casă, afară de musafiri în sufragerie. Samuel se urcă pe o scară dosnică şi se cuibări într'un ungher al uşii de unde putea auzi tot tărăboiul.

De vreo zece minute era acolo. Putea auzi cântece şi zgomote de glasuri cu toate că nu auzea cuvintele din pricina furtunii. Dar deodată, stăpânind învălmăşeala, auzi ţipetele unei femei, ascuţite şi pătrunzătoare. El tresări şi sări în hol. Nu putea desluşi dacă erau ţipete de furie, de groază sau durere, dar ştia fără doar şi poate că nu erau ţipete de bucurie.

Incepu să tremure. Se auziră nişte exclamaţii, apoi se auzi din nou glasul de femeie: „Nu, nu, asta n'o s'o faci, nu-i aşa?"

Samuel auzi pe Bertie Lockman poruncind: „Stai jos, tâmpito!"

Apoi se auzi glasul altei femei: „Hei, ţine gura! Vezi mai bine de treburile tale!"

„Am să-ţi scot ochii, dihanie a dracului!" urlă cel dintâi glas şi urmarea se pierdu într'un şuvoi de ocări furioase. Cealaltă răspunse la ţanc şi Samuel înţelese că era vorba de o ceartă, că cineva dintre oaspeţi vroia s'o curme, iar ceilalţi doreau dimpotrivă ca aceasta să urmeze. Toţi se amestecau şi ţipau îngrozitor. Cele două femei chelălăiau ca nişte hiene.

Erau ca nişte urlete de vis înspăimântător, pe care Samuel le auzise în celulă, la poliţie, şi el asculta îngrozit. Urmă un zgomot de pahar spart, apoi deodată, în mijlocul zgomotului, auzi pe tânărul lui stăpân strigând: „Ieşi de aici!"

Uşa sufrageriei fu deschisă toată şi zgomotul ajunse până la el.

O privelişte îngrozitoare i se arătă lui Samuel. Era minunata şi încântătoarea făptură, care îmbrăţişase pe Bertie Lockman. Chipul ei era înroşit acum de băutură şi răvăşit de turbare, părul îi era desfăcut şi părea ca o nebună. Ea strigase cu acel glas care-l uimise pe Samuel. Bertie o apucase şi încerca s'o împingă afară din odaie, dar ea se sbătea sălbatec urlând: „Lasă-mă! lasă-mă!"

— Afară, îţi spun! porunci Bertie. Şi numai decât!

— Nu vreau, lasă-mă! se ruga fierbinte tânăra.

— Bravo! strigau ceilalţi aşezaţi în jumătate cerc în

jurul lor. Tânărul Holliday juca un danţ indian, ridicând o sticlă şi urla ca un nebun: „Haide, Bertie! Nu te lăsa, Belle".

— Destul! zise Bertie, m'am săturat de tine. Şterge-o!

— Nu, nu plec! nu înceta să ţipe femeia. Ajutor! şi-şi trecu braţul în jurul gâtului lui Bertie, agăţându-se de pervazul uşii.

Dar el îi dădu drumul şi o târî pe jos prin holul dela intrare. — Afară! exclamă dânsul. Şi să nu-ţi mai văd niciodată mutra!

— Bertie! Bertie! se împotrivi dânsa.

— Foarte bine! zise el. Hei, Jack! Deschide-mi uşa!

— Bertie, nu, nu! urlă tânăra; dar atunci el o îmbrânci pe neaşteptate şi o zvârli afară în beznă. Urmă o ceartă scurtă pe terasă, apoi el sări îndărăt şi închise uşa grea încuiând-o.

— Acum, Doamne, o să rămâi afară.

Tânăra bătu cu pumnii în uşă, lovia cu picioarele, dar Bertie îi întoarse spatele şi plecă clătinându-se şi împleticindu-se uşor.

— Acum cred, că totul e în regulă, zise dânsul cu un rânjet sălbatec.

Şi intră în sufragerie în hohotele de râs şi aplauzele celorlalţi. Una din celelalte femei îi puse răzând braţele în jurul gâtului, iar Jacques Holliday ridică o sticlă de vin urlând: Vechile dragosti au murit, trăiască noile dragosti!

După asta, Bertie închise uşa şi scena fu ascunsă ochilor lui Samuel.

12.

Samuel rămase o clipă să asculte ropotul ploii şi bubuitul tunetului care făceau ecou furtunei ce se stârnia în el însuşi. Era ca şi când s'ar fi întredeschis o prăpastie, căscată sub picioarele lui şi toate castelele visurilor sale s'ar fi prăbuşit dintr'odată. Sta acolo, ameţit şi îngrozit privind prăbuşirea tuturor lucrurilor în care crezuse.

Atunci deodată, el străbătu salonul şi deschise una din uşile-ferestre ce dădeau în galerie. Ploaia bătea cu tot adăpostul acoperişului, dar lui nu-i păsa şi fugi spre uşa mare.

Femeia se prăbuşise înainte şi, cu tot zgomotul vântului şi a ploii, o auzi plângând desnădăjduit în hohote. Aşteptă o clipă, şovăind, apoi se aplecă şi o atinse.

— D-nă, zise dânsul.

Ea tresări.

— Cine eşti d-ta? exclamă ea.

— Nu sunt decât un servitor, doamnă.

— Ea tresări. — Te-a trimis el? întrebă dânsa suflând greu.

— Nu, răspunse el. Am venit să vă dau ajutor.

— N'am nevoe de ajutor, lasă-mă.

— Dar nu puteţi sta aici în ploaie, se împotrivi dânsul. O să muriţi.

— Chiar asta şi vreau, răspunse dânsa. La ce bun să trăiesc...?

Samuel rămase o clipă buimăcit; apoi atingându-i hainele ude:

— Nu trebue să staţi aici, zise dânsul. Nu trebue.

Dar ea plângea mereu.

— M'a alungat! repeta dânsa. Dumnezeule, ce mă fac acum?

Samuel se întoarse în casă ca să ia o umbrelă din hol. Apoi o luă pe femeie de braţ şi o ridică pe jumătate.

— Vino, te rog, zise dânsul.

— Dar unde să mă duc? întrebă dânsa.

— Ştiu pe cineva în oraş, care o să te scape; nu poţi rămâne aici, o să răceşti.

— Ce-mi rămâne de făcut? se tângui ea. La ce sunt bună acum? M'a alungat... şi nu pot să trăiesc fără el.

Samuel deschise umbrela şi o ţinu cu mâna, apoi cu celalt braţ o susţinu pe femeie de mijloc, şi coborî treptele terasei ducând-o aproape în braţe.

— Târfa aceea îl vroia, zise ea şi Jacques Holliday a împins-o spre el. Să fie afurisit! Are să mi-o plătească.

Ea trânti o ploaie de înjurături.

— Taci, te rog, o rugă Samuel, s'ar putea să audă.

— Şi ce-mi pasă, dacă m'ar auzi. Să mă bage la închisoare. E tot ceeace merit. Sunt beată şi nu sut bună de nimic şi... el s'a săturat de mine!

Ea urmă să se tânguiască astfel tot drumul până în oraş. Apoi, când ajunseră la pod, se linişti şi privi în jurul ei.

— Unde mă duci? întrebă dânsa.

— La prieteni, zise el, gândindu-se la Stedmani.

— Nu, răspunse dânsa, nu vreau să văd pe nimeni. Du-mă mai degrabă la un hotel.

— La capătul străzii e unul, zise el, dar nu ştiu ce fel este.

— N'are nici o însemnătate. Oriunde-o fi.

Ploaia se mai potolise şi ea se opri să-şi aşeze părul ud şi răvăşit.

Jos, la hotel, era un bar şi o scară ducea la birou. Ei se urcară şi un om care sta în dosul cassei, îi privi.

— Aş vrea o odaie pentru doamna, zise Samuel. A apucat-o ploaia.

— E nevasta d-tale? întrebă omul.

— Sfinte Dumnezeule, nu! zise dânsul jignit.

— Iţi trebue şi d-tale o odaie?

— Nu, eu plec.

— Bine, zise omul, care scoase o cheie. Inscrie-ţi, te rog, numele.

Samuel luă tocul, apoi se întoarse spre femeie: — Te rog să mă ierţi, zise dânsul, dar nu-ţi ştiu numele.

— Marie Smith, răspunse ea, şi Samuel o privi uimit. Marie Smith, repetă dânsa, şi el îi scrise numele.

Omul îi duse sus şi Samuel, după ce aşeză pe tânără pe un scaun, închise uşa şi aşteptă. Ea se aruncă pe pat şi izbucni în hohote de plâns. Samuel nu auzise

niciodată vorbindu-se de isterie şi era îngrozit văzând-o. Niciodată nu şi-ar fi închipuit că un trup atât de plăpând şi slab ar putea să birue o furtună atât de puternică de emoţiuni.

— Oh, linişteşte-te, te rog, te rog! o rugă el înebunit.

— Nu pot trăi fără el, începu dânsa să geamă, nu pot trăi fără el! Ce o să fac?

Samuel avea sufletul chinuit; se apropiă de tânără şi-i puse mâna pe braţ: — Ascultă-mă, zise dânsul foarte serios. Vrei să încerc să te ajut?

— Ce poţi să faci? întrebă dânsa.

— O să mă întorc să-l văd şi să vorbesc pentru d-ta. Poate că o să mă asculte.

— Oh! da, exclamă ea, încearcă orice. Spune-i că am să mă omor, că o să-l ucid şi pe el şi pe Dolly decât s'o las să mi-l sufle! Imi jurase că n'o să mă părăsească niciodată şi l-am crezut... am avut încredere în el!

Samuel strânse pumnii într'o hotărîre neaşteptată.

— Mă duc să-l văd chiar în noaptea asta şi să-i vorbesc.

Şi lăsând-o pe cealaltă tot sguduită de suspine, făcu stânga împrejur şi părăsi odaia.

Se opri la birou ca să înştiinţeze pe omul de acolo că pleacă, dar nu era nimeni şi, după o clipă de şovăială, plecă.

Furtuna se potolise şi răsărise luna, acoperită din când în când de nori cari treceau repede. Samuel se întoarse la „Bellevue", cu pumnii strânşi şi sufletul înfierbântat de hotărîre.

Ajunse tocmai la vreme ca să vadă maşina la poartă şi ceata luându-şi rămas bun. Trecură pe lângă el, cântând în gura mare; apoi se găsi faţă în faţă cu tânărul lui stăpân.

— Cine e acolo? exclamă Bertie tresărind.

— Eu sunt, d-le, zise Samuel.

— Ah! Samuel! ce faci acolo?

— Am fost cu tânăra d-nă, d-le.

— Ah! iată deci ce s'a întâmplat cu ea.

— Am dus-o la un hotel, d-le.

— Hm, zise Bertie, îţi sunt foarte îndatorat.

Toate lămpile galeriei erau aprinse şi la lumina lor Samuel putea să vadă chipul celuilalt răvăşit de băutură şi vestmintele mototolite. Se clătina uşor.

— D-le Albert, zise Samuel foarte serios, pot să vă spun câteva cuvinte?

— Fireşte, zise Bertie. El căută în juru-i un scaun pe care se prăbuşi.

— Ce este? întrebă dânsul.

— E vorba de tânăra d-nă, d-le Albert.

— Hei, şi ce-i cu ea?

— E foarte amărîtă, d-le.

— Nici nu mă îndoesc. O să-i treacă, Samuel.

— D-le Albert, exclamă tânărul, nu v'aţi purtat bine cu ea.

Celalt îl privi: — Nu, dar asta ce mai e!... exclamă dânsul.

— Nu trebue s'o părăsiţi, d-le! Ar fi ceva foarte urât, care v'ar apăsa cugetul. Aţi necinstit-o şi trădat-o.

— Ei! exclamă celalt; şi-l privi pe Samuel cu uimire. Ea ţi-a îndrugat gogoşile astea?

— Nu mi-a dat amănunte, zise Samuel.

— Sărmanul meu băiat! zise Bertie răzând. Eu i-am făcut o situaţie acelei tinere. Când i-am făcut cunoştiinţa, era o fată de music-hall cu 18 dolari pe săptămână.

— Se poate, d-le Albert, dar era cinstită.

— Ah! dacă e vorba de asta, Samuel! Avea trei sau patru amanţi înainte de a mă găsi pe mine.

Urmă o tăcere, pe când tânărul încerca să-şi bage în cap aceste fapte.

— Chiar dacă e aşa, n'o puteţi părăsi şi s'o lăsaţi să moară de foame, d-le Albert.

— Ah! asta le întrece pe toate! Cine ţi-a vârît asta în cap? Dacă asta o nelinişteşte, o să-i dau câţi bani pofteşte. Ea ţi-a spus asta?

—Nu... nu, zise Samuel buimăcit. Dar, d-le Albert, ea vă iubeşte.

— Da, ştiu, zise Bertie, şi asta-i toată nenorocirea. Ar vrea să mă ţie într'o cutie de sticlă, dar eu m'am plictisit.

El tăcu o clipă, apoi îi veni un gând grozav:

— Samuel, exclamă dânsul, de ce nu te-ai însura cu ea?

Samuel tresări de uimire. — Cum? bălbâi dânsul.

— E o ideie straşnică! exclamă Bertie. Am să-ţi fac o mică negustorie.

— D-le Albert! îl rugă băiatul, jignit adânc.

— E frumoasă, Samuel, ştii doar, şi nu e fată rea, numai că e cam nebună. Cred că eşti omul cel mai potrivit s'o stăpâneşti.

Bertie aşteptă o clipă; apoi, văzând că celalt nu părea convins, adăugă răzând:

— Aşteaptă s'o cunoşti ceva mai mult; poate că o să te îndrăgosteşti.

Dar Samuel clătină din cap: — D-le Albert, zise el serios, mă tem că nu înţelegeţi prea bine pricina care m'a făcut să viu la dvs.

— Ce vrei să spui?

— Asta... toată scena asta m'a turburat mai mult decât aş putea să spun. Am venit aici ca să vă slujesc, d-le. Nici nu vă închipuiţi în ce stare sufletească mă aflam. Eram gata să fac orice pentru dv., eram atât de recunoscător că aveam prilejul să fiu lângă dv. Eraţi atât de bogat, de puternic şi totul în jurul dv. era atât de frumos! Credeam că trebue să fiţi nobil şi bun ca să fii meritat atâta noroc. Şi acum, în loc de asta, descopăr, că sunteţi om rău.

— Hei, asta-i bună! exclamă Bertie.

— Şi e îngrozitor pentru mine, urmă Samuel. Nu mai ştiu ce să cred...

— Ia spune-mi, Samuel, zise celalt furios, cine te-a trimes aici să-mi faci morală?

— Nu ştiu cum să înţeleg asta, reluă Samuel. Sunteţi unul din cei destoinici, după cum m'a lămurit profesorul Stewart şi ştiu pe alţii cari preţuesc mai mult decât dv. şi n'au totuşi nimic.

Şi Bertie Lockman, după ce privi înfăţişarea solemnă a convorbitorului său, se răsturnă în jilţ izbucnind în râs.

— Hei, Samuele, zise dânsul.

— Ce vreţi să spuneţi, d-le?

— Dacă sunt unul dintre cei destoinici, ce drept ai să mă dojeneşti?

Samuel fu atins la punctul simţitor: — D-le... se bălbâi el.

— Hei, bagă de seamă, urmă Bertie. Eu sunt stăpânul şi d-ta eşti servitorul. Sunt bine crescut şi învăţat şi am de toate, iar d-ta nu eşti decât un bădăran dela ţară. Şi cu toate astea, ai îndrăzneala să mă înfrunţi. Te încumeţi să mă judeci şi să-mi spui ce-am de făcut!

Asta îl făcu pe Samuel să-şi piardă cumpătul. Nu găsi nimic de răspuns.

— Nu înţelegi? urmă Bertie. Dacă crezi într'adevăr tot ce spui, trebue să mi te supui. Dacă spun că un lucru e bun, înseamnă că aşa e. Dacă ar trebui să viu la d-ta să-ţi cer încuviinţarea, asta n'ar face din d-ta stăpânul şi din mine servitorul?

— Nu, nu, d-le Albert, se împotrivi Samuel. Nu asta am vrut să spun.

— De fapt, ar fi fost tot atât de bine să-ţi dau banii mei şi să nu mai vorbim de asta, stărui celalt. Atunci n'ai mai avea decât să orânduesti totul după placul d-tale.

— Dar n'am vrut deloc să spun asta, exclamă tânărul în desnădejdea lui. Nu ştiu cum să vă răspund, d-le, dar în sfârşit e ceva rău.

— Anume? Ce?

— D-le Albert, zise repede Samuel, totuşi nu-i bine să vă îmbătaţi.

Chipul lui Bertie se întunecă.

— Nu e bine, d-le, repetă Samuel.

Deodată celalt se aplecă în jilţ: — Foarte bine, zise dânsul, poate că într'adevăr nu-i bine, dar ce vrei d-ta? Era furios şi Samuel se temu şi tăcu. Se priviră o clipă în tăcere.

— Eu am ajuns la cea mai înaltă situaţie, izbucni Bertie. Sunt în vârf şi înţeleg să rămân acolo, ai înţeles. Eu am puterea în mână şi dacă am poftă să mă îmbăt, am să mă îmbăt. Iar d-ta o să asculţi de poruncile mele şi n'o să te mai amesteci în ceeace nu te priveşte. Ai ceva împotrivă?

— Bănuesc, d-le, zise Samuel, cu glasul în şoaptă, că nu mai pot sta la dv.

— Da, zise celalt, şi ai să crăpi de foame sau să te duci să ceri o slujbă altuia care are bani. Şi atunci ai să primeşti iar porunci şi ai să-ţi păstrezi părerile pentru d-ta. Înţelegi?

— Da, zise Samuel plecând ochii. Înţeleg.

— Bine, zise Bertie şi se ridică cu greutate în picioare. Acum te rog să te duci la Belle, unde vei fi lăsat-o, şi să-i spui ce-ţi spun eu acum.

— Bine, d-le, zise Samuel.

— Să-i spui că am sfârşit cu ea şi nu vreau s'o mai văd. Câtă vreme o să mă lase în pace, o să-i dau o sută de dolari pe lună. Dar dacă-mi scrie vreodată sau îmi

caută în vre-un fel gâlceavă, n'o să mai primească nimic. Şi cu asta basta!

— Bine, d-le, zise Samuel.

— Cât despre d-ta, pentru o glumă a avut haz, dar nu mai trebue să reîncepi. De acum înainte eşti numai ajutor de grădinar, şi să nu uiţi asta.

— Bine, d-le, repetă Samuel şi rămase o clipă în picioare să urmărească din ochi pe tânărul lui stăpân care intra în casă.

Apoi se întoarse şi porni pe alee, clătinându-se pe jumătate.

Primise lovituri grele de măciucă, ce-l loviseră din plin şi tare. Nu-i mai lăsaseră nici cea mai mică urmă din toate închipuirile lui. Munca lui, de care fusese atât de mândru, o ura acum cât şi tot ce-i aducea. Era zdrobit de îndoială şi suferinţă ca şi înainte de a fi fost la închisoare. Astfel ajunse la hotel.

Iarăşi nu era nimeni la birou. De aceea, se urcă deadreptul în odaie, unde bătu din nou tare.

„Mă întreb dacă n'o fi plecat", se gândi dânsul. Şi cercetă din nou numărul ca să se încredinţeze că era chiar odaia aceea. Apoi sfios, apăsă mânerul uşii. Uşa se deschise: — D-nă, zise dânsul, apoi mai tare: — D-nă!

Nu răspunse nimeni. El intră. Poate că doarme, îşi zise el. Nu, nu părea. Ţinti urechea ca să audă o răsuflare, un zgomot.

In cele din urmă se apropiă de pat şi puse mâna. Dar se dădu îndărăt cu un ţipăt de spaimă. Atinsese ceva cald, ud şi cleios.

Se năpusti afară din odaie şi, privind mâna, fu cât pe aci să leşine: era plină de sânge!

— Ajutor! ajutor! strigă dânsul, apoi făcu stânga împrejur şi scoborî repede treptele spre birou.

Stăpânul sosi în goana mare.

— Uite, strigă Samuel, uite ce a făcut.

— Dumnezeule! zise omul şi urcă treptele câte patru deodată cu celalt după el.

Omul aprinse gazul cu degete tremurânde şi Samuel aruncă o privire. Trebui să se întoarcă numaidecât şi să se sprijine de o masă, clătinându-se de groază. Femeia zăcea în mijlocul unei băltoace de sânge şi dealungul gâtului dela o ureche la cealaltă era o tăetură foarte mare.

— Oh! oh! găfâi Samuel; apoi: nu pot îndura asta! Şi ţinând departe de el mâna însângerată, îşi acoperi cu cealaltă obrazul.

In vremea aceasta, proprietarul îl privea.

— Ia spune, tinere, începu dânsul.

— Ce este? întrebă Samuel.

— Când ai descoperit asta?

— Chiar acum. Când am intrat.

— Ai fost plecat?

— Dar, bineînţeles. Am plecat numaidecât.

— Nu te-am văzut.

— Nu. M'am oprit la biroul d-tale, dar nu erai acolo.

— Hm! zise omul. Poate că e adevărat şi poate că nu. O să poţi povesti asta la poliţie.

— La poliţie! zise Samuel ca un ecou. Apoi, apucat

de o groază neaşteptată: — N'ei fi crezând că eu am făcut asta?

— Nu cred nimic, răspunse celalt. Ştiu numai că d-ta ai adus-o şi că o să rămâi aici până la sosirea poliţiei.

In vremea aceasta, intraseră mai multe persoane în odaie, trezite de zgomot. Samuel, fără nici un cuvânt, se prăbuşi pe un scaun şi aşteptă. Şi o jumătate de ceas mai târziu, era din nou pe drum, spre poliţie, de data asta între doi poliţişti care-l ţineau strâns. Acum era învinovăţit de omor.

13.

Acelaş slujbaş voinic sta la biroul poliţiei, dar de astădată el se ridică repede.

— Mai bine să vadă şeful de asta, zise dânsul şi se duse la telefon.

— Unde să-l ducem pe voinicul ăsta? întrebă unul din poliţişti.

— Totul e ocupat, zise brigadierul. Pune-l la un loc cu Charlie Swift. Şeful vine peste câteva minute.

Deci, Samuel fu dus a doua oară în celulă şi auzi uşa pocnind în urma lui.

De data asta, la drept vorbind nu era prea îngrijorat, căci ştia că nu era vina lui şi că putea s'o dovedească. Dar tremura de groază, gândindu-se la soarta nenorocitei fete. Incepu să meargă de colo până colo prin celulă.

Deodată auzi dintr'un colţ un bombănit.

— Ia spune, când ai de gând să te astâmperi?

— Oh, îţi cer iertare, zise Samuel. Nu ştiam că mai e cineva aici.

— De ce te-a închis? întrebă glasul.

— Pentru omor, zise Samuel.

El auzi deodată părăind patul, când omul se aşeză.

— Pentru ce? găfâi celalt.

— N'am făcut nimic, lămuri repede băiatul. Ea s'a sinucis.

— Unde s'a întâmplat asta? întrebă omul.

— La hotelul Continental.

— Şi ce făceai acolo?

— Eu o dusesem la hotel.

— Cine era?

— Spunea că o cheamă Mary Smith.

— Unde ai cunoscut-o?

— Acolo sus, la „Bellevue".

— La „Bellevue"? exclamă celalt.

— Da, zise Samuel. La proprietatea Lockmanilor.

— La proprietatea lui Albert Lockman?

— Da.

— Ce făcea acolo?

— Hei, drace, era... o prietenă a lui. Venise să cineze.

— Hm! zise omul. De unde ştii?

— Lucrez acolo, răspunse Samuel.

— Şi cum de s'a dus la hotel?

— D-l Albert a dat-o afară, zise Samuel. Şi fiindcă ploua, am dus-o la un hotel.

— Aida de! exclamă dânsul; şi adaugă repede: ai povestit asta brigadierului?

— Nu, zise băiatul. Nu m'a întrebat nimic.

Omul sări în sus şi fugi la uşa cu gratii pe care o scutură.

— Hei, hei, tu de acolo! strigă dânsul.

— Ce este? bombăni poliţistul la capătul gangului.

— Vino încoa repede. Şi când se apropiă poliţistul, îi şopti printre gratii.

— Spune-i brigadierului să vină o clipă aici.

— Ce vrei cu el? întrebă poliţistul.

— Ia spune O'Brien, zise celalt, ştii că Charlie Swift nu-i un nătărău. E vorba de ceva în legătură cu omul ăsta pe care l-aţi adus aici şi care trebue s'o ştie numai-decât brigadierul.

Brigadierul veni.

— Ia spune-mi, îl întrebă Charlie, ai cercetat pe băiatul ăsta?

— Nu, zise brigadierul, aştept pe şef.

— Ei bine, ştii că femeia venea dela Albert Lockman?

— Dumnezeule, nu!

— El spune că femeia a fost acolo la masă şi că Lockman a dat-o pe urmă afară. Omul ăsta mai spune că lucrează la Lockman.

— Ah, Dumnezeule! exclamă brigadierul. Şi după asta Samuel fu dus într'o sală aparte.

După câteva clipe, sosi „şeful". Il chema Mac Cullagh, era uriaş şi puternic şi avea un obraz roşu şi o falcă ieşită în afară. Veni spre Samuel, ca şi când ar fi vrut să-l omoare.

— Ce tot îndrugi? strigă dânsul.

— Dar... dar, bălbâi Samuel înfricoşat.

— Vrei să ne faci să credem că femeia venea dela Lockman? răcni şeful.

— Chiar aşa, d-le!

— Şi-ţi închipui că o să înghit asta?

— E adevărul, d-le!
— Dar drept cine mă iei? întrebă omul.
— Dar acesta e adevărul, d-le, repetă Samuel.
— Vrei să spui că ea a fost acolo la masă?
— Da, d-le!
— Sfârşeşte cu prostiile, băiatule!
— Dar a fost acolo, d-le!
— Îţi închipui că se prinde, tinere?
— Dar dacă vă spun că a fost, d-le!

Se părea că metoda şefului era să pună la îndoială spusele lui Samuel şi să-şi arate de trei ori neîncrederea, de fiecare dată cu o intonaţie mai ridicată şi cu o expresie mai sălbatecă a feţei. Atunci, dacă băiatul susţinea acelaş lucru, el trăgea încheerea că spunea adevărul. Urmând această metodă, interogatoriul ajunse la sfârşit şi Samuel fu dus din nou în celulă.

— Nu te-ai clintit în povestirea ta? îl întrebă tovarăşul.

— Fireşte, zise dânsul.

— Bine. Dacă e adevărat, zise celalt, în curând o să se întâmple ceva.

Intr'adevăr. După vre-un ceas brigadierul se ivi din nou şi intră la el.

El îi trase pe cei doi oameni într'un colţ.

— Spune-mi, tinere, zise dânsul lui Samuel, cu glas încet, ai ceva împotriva lui Lockman?

— Nu, răspunse Samuel. De ce?

— Dacă te lăsăm s'o ştergi, îţi tace fleanca?

— Dar desigur, zise băiatul, dacă-mi spuneţi aşa.

— Foarte bine, zise brigadierul. Şi d-ta, Charlie, ştii ce te aşteaptă după isprăvile ce-ai făcut.

— Da, zise celalt, ştiu.

— Şi te aşteaptă numai zece ani, îţi dai seama?

— Da, îmi închipui.

— Bine. Atunci vrei să facem o învoială?

— Cu plăcere, zise Charlie.

— Ai să pleci din oraş şi n'o să te mai întorci niciodată.

— Am înţeles.

— Foarte bine. Iată uneltele: trebue să fugi printre gratii înainte de a se face ziuă. Şi uite cincizeci de dolari. Du-l pe flăcăul ăsta la New-York şi descotoroseşte-te de el.

— Înţeles, zise Charlie.

— Bine, urmă brigadierul. Şi bagă de seamă să nu ne jucaţi festa!

— Numai asta nu!... zise Charlie răzând.

Şi fără multe mofturi, luă un fierăstrău din legătura lui de scule şi începu să taie gratiile ferestrei. Brigadierul plecă şi Samuel se aşeză pe jos silindu-se să-şi vină în fire.

Omul lucră ca vreun ceas fără să rostească un cuvânt. Apoi se propti de zid şi răsuci una din gratii. Străduindu-se iar, răsuci alta. După aceea, strecură legătura în buzunarul dinăuntru al hainei.

— Acum să mergem, zise dânsul.

El se strecură prin deschizătură şi se lăsă în jos, iar Samuel îi urmă pilda.

— Pe aici, îi zise dânsul în şoaptă.

Fugiră printr'o trecătoare şi ajunseră într'o stradă întunecoasă. Merseră în tăcere o milă, apoi Charlie o luă pe un gang şi descuiă o uşă cu o chee falsă; urcară două caturi şi pătrunseră într'o odaie care avea intrarea pe dindos. Aprinse gazul, îşi scoase haina şi o aruncă pe pat.

— Acum fă-te ca la tine acasă, îi zise dânsul.

— Aici e locuinţa d-tale?

— Da, răspunse celalt. „Sticleţii" n'au descoperit-o încă.

— Dar credeam că trebue să plecăm din oraş, exclamă celalt.

— Hm! zise Charlie răzând. Eşti prostuţ, băiete.

— Vrei să spui că n'o să pleci? exclamă Samuel.

— Ba bine că nu! După ce mi-au dat încuviinţarea să lucrez în voe!

Samuel îi privi cu uimire.

— Vrei să spui că n'o să fii arestat.

— Desigur că nu. Numai dacă omor pe cineva, bine-înţeles.

— Dar... ce ai putea să faci?

— N'am decât să dau de ştire despre această daraveră unui ziarist. Nu aici la Lockmanville, dar de pildă la „Glasul" din New-York.

— Înţeleg! bâlbâi Samuel.

Charlie se întinsese în jilţ şi-şi umplea pipa.

— Ştiu una, fătul meu, zise dânsul, mi-au făcut un mare bine, că te-au vârît pe tine în carcera mea. Acum n'am decât să mă aplec ca să adun roadele.

— Cum o să faci? întrebă băiatul.

— Eu sunt spărgător.

— Cum ai zis?

— Spărgător de meserie, repetă el răzând.

Samuel îl privi uimit. Era înalt şi slab, cu un chip galben şi ochi negri sfredelitori. Era năsos şi avea gâtul lung, ceeace-i dădea o înfăţişare cu totul deosebită, ceva neliniştit care amintea lui Samuel pe aceea a unei potârnichi speriate.

— Ţi-e frică, hai? zise dânsul. Ştii, eu n'am făcut totdeauna asta.

— Ce făceai înainte?

— Am fost inventator.

— Inventator! exclamă Samuel.

— Ai văzut în oraş maşinile de suflat sticlă?

— Nu.

— Ei bine, eu am născocit trei dintre ele. Şi bătrânul Henry Lockman mi-a şterpelit invenţiile.

— Ţi le-a furat? bâlbâi tânărul uimit.

— Da, zise celalt. Nu-i jăcmănia pe toţi cei din jurul lui?

— Nu ştiam, răspunse Samuel.

— Imi închipui că n'ai fost niciodată în preajma lui! răspunse dânsul răzând. Fiindcă veni vorba, ia spune-mi de unde vii? Vorbeşte-mi de tine.

Samuel îşi istorisi toată viaţa. Ajunse curând la păţania cu acţiunile dela „Sticlărie".

— Drace! exclamă celalt. Credeam că mi-ai spus că bătrânul Lockman nu te-a furat niciodată!

— Da, într'adevăr, răspunse Samuel.

— Păi nu vezi că te-a furat atunci?

— Nu mi se pare. N'a fost vina lui. Valorile n'au mai avut curs după moartea lui.

— Dar de ce n'au mai avut valoare când a murit, dacă nu pentrucă aruncase pe piaţă titluri pentru o sumă mai mare decât aceea cât preţuia afacerea lui.

Samuel rămase cu gura căscată.

— Vezi, la asta nu m'am gândit niciodată, zise dânsul.

— Urmează, zise Charlie.

Samuel povesti atunci cum era să moară de foame, cum s'a dus la profesorul Stewart şi cum profesorul l-a lămurit că e un nedestoinic. Tovarăşul lui îşi scosese pipa din gură şi-l privea ţintă.

— Şi ai înghiţit toate astea? zise dânsul.

— Da, zise Samuel.

— Şi ai încercat să faci asta, ai plecat să crăpi de foame?

— Dar ce-aş fi putut face altceva? întrebă Samuel.

— Doamne, Doamne! scuipă celalt cu scârbă, când a fost rândul meu să crăp de foame, te rog să mă crezi că am găsit ce să fac.

Urmează, reluă dânsul după o clipă, şi Samuel povesti cum a scăpat dela moarte pe tânărul Lockman şi ce s'a întâmplat după asta.

— Aşa dar, el era idealul tău!

— Dar de unde puteam să ştiu? se împotrivi băiatul.

— Trebuiai să citeşti ziarele. De doi ani mucosul ăsta şi-a bătut joc de o mulţime de fete. Nu făcea osteneala să ridici nici măcar degetul cel mic pentru el, fără să mai vorbim de primejduirea vieţii tale.

— Dar e îngrozitor! zise Samuel uluit.

— Ceeace e prost cu tine, Sammy, zise dânsul, e că eşti prea cinstit pentru pământul ăsta. Asta e nedestoinicia ta. N'ai decât să priveşti, de pildă, pe bătrânul Lockman. Ce era, la o adică, „destoinicia" lui? Doar că era un pungaş bătrân. Eu am fost crescut aici şi tatăl meu a fost la şcoală împreună cu el. A început prin a fura surorilor partea lor de moştenire. Apoi a silit o sticlărie, asupra căreia avea o ipotecă, să vândă şi a luat afacerea pe seama lui. Zgârie-brânză cum era, a câştigat mulţi bani: se spune că a dat foc fabricii, ca să încaseze asigurarea, dar nu sunt sigur. Dar totuşi mai avea potrivnici. De aceea, a făcut o combinaţie necurată cu nişte slujbaşi necinstiţi dela căile ferate, dându-le acţiuni ca să-i facă tarife scăzute. Avea pe capii sindicatelor în solda lui şi a deslănţuit greve la concurenţii lui, şi după ce-i da de râpă, le cumpăra afacerea pe o nimica toată. Odată totul strâns în mâinile lui şi când s'a săturat să plătească lefuri mari, a mituit pe câţiva dintre lucrătorii sindicalizaţi ca să stârnească o grevă. A făcut să pătrundă acolo „galbeni" *) şi a tocmit câţiva hoţi ca să pună la cale lovitura, apoi a deslănţuit poliţia asupra oamenilor săi, şi asta a fost sfârşitul

*) Lucrătorii care nu aderă la o grevă *(N. tr.)*

sindicatelor. In răstimpul acesta era tare şi mare în politica locală şi a căpătat toate concesiunile: nimeni nu putea face ceva la Lockmanville fără încuviinţarea lui. In sfârşit, când a înfundat industria sticlei spre prăpăd, a alcătuit trustul şi a scos acţiuni de cinci ori mai mult cât îl costaseră uzinele şi le-a aruncat pe piaţă ca să le cumpere gogomani ca tine. Aşa a făcut milioane, a cumpărat palatul şi toate minunăţiile pe care le-ai văzut. Acum, când a murit, toată averea e a domnului tău Albert, care n'a mişcat un deget în viaţa lui ca să câştige măcar un ban şi nu-i destoinic măcar să facă ce face un conţopist cu zece dolari pe săptămână. Şi vii tu ca prostul şi te întinzi cât eşti de lung ca el să treacă peste tine, şi cu cât sunt mai multe cue în cizmele lui, eşti mai mulţumit! Asta e toată povestea ta!

Samuel ascultase buimăcit. Cât de mari erau neştiinţa şi prostia lui!

— Acum că are bani, reluă celalt, bineînţeles că vrea să-i păstreze. De aceea are „curcanii", ca să-ţi înfunde pumnul în gât dacă-l săcâi. Asta se numeşte Legea! Şi, plăteşte un hodorog bătrân ca să facă pe interesantul îndrugându-ţi gogoşile lui că eşti „nedestoinic". Şi asta e Universitatea! Inţelegi?

— Da, şopti Samuel, înţeleg.

Tovarăşul lui îi băgă degetul arătător în obraz.

— Tot cusurul tău, Sammy, e că i-ai înghiţit prostiile! De aici începe „nedestoinicia" ta. Hai să luăm şi noi argumentul lui. Să zicem că nu te-ai lăsat, că te-ai fi zbătut şi ai fi sfârşit prin a câştiga. Atunci ai fi preţuit tot atât ca oricare dintre ei, nu-i aşa? De pildă, închipuie-ţi că ai fi dat cu vătraiul în cap acelui scârbos şi că ai fi fugit cu ceasul şi portofelul lui. Atunci ai fi fost mai destoinic decât el. Nu-i adevărat?

Samuel se agăţase de braţul jilţului şi privea cu ochii ieşiţi din orbite.

— Nu te-ai gândit niciodată la asta, nu-i aşa, Sammy? Dar asta mi s'a întâmplat mie, acum câţiva ani. Imi luaseră până la un ban şi eram curăţat. Dar mi-am zis: „Nu te lăsa, băete!" Făcusem ca şi ei şi am pierdut, dar acum am alcătuit un joc nou şi am făcut regulile mele, poţi să mă crezi.

— Vrei să spui a fura? exclamă băiatul.

— Vreau să spun războiul, răspunse dânsul. Şi vezi: am supravieţuit. Nu sunt frumos la vedere şi nu locuesc într'un palat, dar nu mor de foame şi am ceva pus deoparte.

— Dar erai în închisoare?

— Fireşte. Am fost închis de două ori. Dar n'am murit şi poţi învăţa multe chiar şi la grajd.

Urmă o tăcere. Apoi Charlie se ridică şi scutură scrumul pipei.—Fiindcă veni vorba de merinde, zise dânsul, aceste întâmplări de noapte îţi deschid pofta de mâncare. Şi el luă o cutie de pesmeţi, brânză şi un borcan de dulceaţă.

— Ia şi mănâncă.

Samuel era prea turburat ca să poată mânca, dar privi pe tovarăşul său înfulecând pesmeţi cu brânză.

— Ce mă fac acum? zise dânsul şoptind.

— O să mergi cu mine, zise Charlie. O să te învăţ o

meserie în care tu o să fii stăpânul. Şi o să-ţi dau un sfert din câştig până ce-ţi faci ucenicia.

— Ce, găfâi Samuel îngrozit, eu să ajung spărgător?

— Bineînţeles, zise celalt, altceva ce poţi să faci?

— Nu ştiu, zise băiatul.

— Bani ai?

— Câteva monete. N'am luat încă leafa.

— Ah, da. Şi o să ceri ce ţi se cuvine d-lui Albert?

— Nu, răspunse repede Samuel. Asta n'am s'o fac niciodată!

— Atunci, fără îndoială, că o să pleci din nou la vânătoare după slujbă? Doar dacă nu vrei să-ţi îndeplineşti minunatul plan de a muri de foame?

— Taci puţin, îl rugă fierbinte băiatul. Lasă-mă să mă gândesc.

— Hai, nu mai face pe şcolarul, exclamă celalt. Ai chezăşia profesorului, nu? şi un câmp liber pe care să lucrezi în voe. Poţi să te duci nestingherit oriunde în Lockmanville şi „sticleţii" n'o să îndrăznească să ridice vârful degetului cel mic împotriva ta! Ai fi nătărău, dacă ai lăsa să-ţi scape un astfel de prilej.

— Dar nu-i bine să fac asta! se împotrivi Samuel. Ştii bine că e rău.

— Ah! ah! isbucni în hohote de râs Charlie. Şi închise cutia cu pesmeţi sculându-se.

— Acum ai să dormi, zise dânsul, mâine dimineaţă o să ai mai multă poftă.

— Asta n'o să mă schimbe! exclamă băiatul.

— Se poate, zise celalt, şi adaugă rânjind:

— Dar să nu-mi ceri de mâncare; căci ar însemna să fac pomană şi, dacă este adevărat că eşti un „nedestoinic", nu eu trebue să mă amestec împotriva firii!

Astfel că Samuel rămase a doua zi întreagă în odaia lui Charlie, înaintea pesmeţilor, a brânzei şi a borcanului de dulceaţă şi discută problema cu sine însuşi. Ştia ce înseamnă dacă împărţea cu el masa, iar Charlie o ştia deasemeni, şi, convins că Samuel n'ar împărţi-o cu nici un preţ, lăsă capacele deschise ca mirosul să pătrundă în nările tânărului.

Firește, Samuel putea să meargă să-şi cumpere mâncare cu cei câţiva gologani pe care-i avea în buzunar. Dar aceasta n'ar fi făcut decât să întârzie hotărîrea, şi la ce bun? Şi ce era mai neplăcut, e că datora bani Stedmanilor, căci trăise în aşteptarea lefei lui! De aceea, nu atât foamea cât judecata îl hotărî în cele din urmă. Căci Samuel, după cum ştim, era un om care lua toate ideile în serios şi n'avea nici un răspuns împotriva argumentării lui Charlie. Fără îndoială cititorului o să i se pară că e o litanie, dar Samuel îşi chinuia zadarnic mintea. Dacă, după cum spusese profesorul, viaţa era o luptă pentru existenţă în care învingătorii sunt acei cari au pus mai mulţi bani în buzunar şi dacă nu găsesc nimic de oferit acelor fără lucru decât să-i lase să moară de foame, sau să-i zvârle în închisoare, nu rămânea celor fără slujbă decât să ia ei înşuşi măsuri ca să-şi agonisească traiul. De fapt, singura dovadă a destoiniciei lor nu era să ia bani dela acei cari aveau? Herbert Spencer, care era o autoritate în astfel de ches-

tiuni, nu spusese oare că „nedestoinicia de a lua o pradă, înseamnă neputinţa de a înfăptui un ideal?" Şi dacă cei buni pot îndura ca cei răi să-i lase să moară de foame, asta nu e o dovadă că numai cei răi sunt singurii vrednici să trăiască?

Astfel de gânduri îl frământau pe Samuel, batjocurile lui Bertie Lockman îi răsunau în urechi şi nu vedea la urma urmelor de ce trebue să părăsească acest pământ în folosul numitului Bertie Lockman!

Trecu ceasul gustării de dimineaţă, apoi a prânzului, apoi o mâncărei de seară. Şi, tovarăşul său întindea de fiecare dată cuprinsul dulapului de mâncări, apoi se apleca peste masă zicând: — Vino, să vezi, dacă îţi place asta?

Şi Samuel strângând pumnii răspunse: — Bine, am să încerc!

Şi începu să mănânce. Dar în mijlocul mesei se opri şi puse deoparte un pesmet din care nu mâncase încă, oftând: — Dumnezeule! Şi când te gândeşti că o să mă fac spărgător!

Celalt îl urmărea de aproape.—Nu cumva vrei să te răsgândeşti? zise dânsul.

— Nu, răspunse Samuel. Dar mi se pare totuşi caraghios.

14.

După ce sfârşi masa, Charlie Swift luă o foae de hârtie şi un creion.

— Acum, zise dânsul, la muncă.

Samuel apropiă scaunul şi celălalt desenă un pătrat.

— Iată o casă pe care am cercetat-o. Face un colţ; iată străzile şi aici e un loc de trecere. Iată uşa de alături, pe care cred c'am s'o pot deschide. E o uşă aici şi una în dos. Bagă-ţi bine în cap toate astea.

— Bine, zise băiatul.

— Intri şi iată antreul, scara cea mare colo. Eu ţintesc la argintăria familiei; eu am să văd de ea, e la catul întâi. Singurul neajuns e că aici în dosul bibliotecii, e o uşă care dă într'o odaie unde doarme cineva. Nu ştiu cine, dar vreau ca tu să rămâi în antreu şi dacă mişcă cineva în odaie, urci scările patru câte patru la catul întâi şi flueri. Atunci, viu eu.

— Şi?

— Iată catul întâi, zise Charlie desenând un al doilea pătrat. Aici e scara din dos pe care putem ajunge la uşa din dos pe care o să am grijă s'o deschid înainte de a ne pune pe lucru. Pe de altă parte, dacă auzi fluerând sus, o ştergi pe unde ai venit. Dacă se dă cel mai

mic semnal de alarmă, fiecare are grijă de pielea lui.

— Înţeleg, zise Samuel şi împreună mâinile ca tovarăşul lui să nu vadă cum tremurau.

Charlie luă legătura de unelte şi o cercetă ca să se încredinţeze că poliţia nu scosese nimic. Apoi se duse spre un sertar al biroului, luă un revolver pe care-l cercetă şi-l strecură în buzunar.

— Mi-au lăsat pe cel mai bun, zise dânsul, n'am ce să-ţi împrumut şi ţie unul.

— Oricum nu l-aş lua, bălbâi celalt scârbit.

— Ai să înveţi, zise spărgătorul zâmbind.

Apoi se aşeză din nou şi făcu un plan al străzilor din Lockmanville, ca Samuel să nimerească, dacă s'ar fi iscat încurcături.

— Nu trebue lăsat nimic la voia întâmplărei, zise dânsul. Şi ascultă, dacă sunt prins, nu vorbesc de tine, chiar dacă ar fi să mă taie în patru. Şi tu ai să-mi faci aceeaş făgăduială.

— Făgăduesc, zise Samuel.

— Dela bărbat la bărbat, rosti Charlie solemn şi Samuel repetă cuvintele.

— Cum poţi să ştii atâtea despre casă? întrebă dânsul după o clipă.

— Oh! am locuit aici şi ştiu să văd. Am lucrat două luni de zile ca ajutor la un instalator şi am desenat schiţe.

— Dar poliţia nu izbuteşte să-ţi dea de urmă?

— Ba da, mă recunosc, dar eu fac pe mortul, după ce am săvârşit o astfel de ispravă. Şi mă întorc deghizat.

Odată am lăsat să-mi crească barba. Lucram la sticlărie ziua, iar noaptea făceam spargeri. Altădată m'am îmbrăcat ca femeie.

— Ca femeie! reluă băiatul.

— Vezi, zise celalt răzând, sunt mai multe feluri de a-ţi arăta destoinicia. Şi urmă astfel povestind câteva din păţaniile sale, spuse în aşa fel ca să arunce o lumină de romantism asupra meseriei de spărgător. Samuel asculta cu gura căscată de mirare.

— Acum am face bine să dormim puţin, zise Charlie după câtva timp. O să plecăm pe la 1. Şi se întinse pe pat, pe când celalt rămase nemişcat pe scaun sucind şi răsucind în toate chipurile problema în mintea lui.

El se hotărî să se ţină de învoiala făcută, dar să nu-şi ia partea din pradă. Numai cât îi trebuia ca să plătească pe d-na Stedman. Şi niciodată n'o să mai facă pe spărgătorul!

La 1 dimineaţa, îşi trezi tovarăşul şi porniră la drum prin străzi pustii. Trecură podul ce ducea la cartierul burghez. Apoi la colţul celor nouă străzi, Charlie se opri. Aici e, zise dânsul, arătând o casă mare, care se afla ceva mai îndărăt în mijlocul unei grădini.

Privirâ în jurul lor. Nu se vedea nici ţipenie de om. O luară spre uşa, care era arătată pe desen. Samuel se ascunse în dosul zidului, nemişcat, pe când celalt lucra la broască. Genunchii lui Samuel tremurau atât de tare că abia putea să se ţină pe picioare.

Uşa fu deschisă fără cel mai mic zgomot şi ei se strecurară prin antreu. Ascultară: casa era cufundată

într'o liniște mormântală. Atunci Charlie aprinse lampa de buzunar și Samuel zări o casă elegantă și luxos mobilată. Nu se putea asemui fără îndoială cu „Bellevue" dar era mai drăguță decât casa profesorului Stewart. Înăuntru era o bibliotecă cu jilțuri adânci de piele, iar în fund o sufragerie unde oglinzile și cristalele resfrângeau lumina lămpii de buzunar.

— Iată ușa ta acolo, șopti Charlie. Cel mai bun lucru pentru tine e să stai în dosul perdelelor.

Samuel se așeză la postul lui, lumina pieri și tovarășul lui porni la drum ca să ajungă la catul de sus. De mai multe ori băiatul auzi trosnind treptele și inima îi svâcni când zgomotul încetă și totul fu liniștit. Minutele treceau încet și fiecare părea un veac. El rămase înțepenit pe loc, încercând să pătrundă întunericul, pe jumătate hipnotizat la gândul ușii pe care n'o putea vedea și a persoanei care putea dormi în dosul ei. Fără îndoială că ăsta era un mijloc jalnic să-ți câștigi traiul; mai bine făcea să pieri decât să trăești astfel de încercări! Samuel era turburat de teama care-l cuprinsese și de clănțănitul dinților pe care nu și-l putea stăpâni. Ar fi înfruntat orice primejdie, dacă cugetul lui ar fi fost curat, dar ce făcea era urât, și știa asta. De aceea, toată căldura convingerii îl părăsise.

Ce se petrecea oare acolo? De ce stătea Charlie atâta acolo? Fără îndoială că ar fi avut vreme să prade toată casa! Poate că ieșise pe ușa cealaltă și a șters-o din oraș lăsând pe Samuel în voia soartei?

Auzi din nou trosnituri pe scară. Charlie cobora, sau

era altcineva? Nu îndrăznea să vorbească; rămase acolo nemișcat, cu nervii încordați gata să plesnească, pe când zgomotul se apropia. Era ca târîrea unei dihanii venind spre el în întuneric și strângându-l încetul cu încetul cu tentaculele ei!

Auzi zgomotul foarte aproape în antreu. Dece nu vorbea Charlie? Dar ce avea oare? Hm?...

Deodată un țăcănit și o lumină orbitoare țâșni, cuprinzând antreul și toate lucrurile din jur. Samuel se dădu îndărăt clătinându-se îngrozit. Cineva se afla înaintea lui. Era prins! Trăi o clipă de nespusă groază. Apoi își dădu seama că cel dinaintea lui nu era decât o fetiță!

O cerceta cu băgare de seamă și ea făcu la fel. Ea nu putea avea mai mult de 10 ani și purta o cămașă lungă de noapte împodobită cu dantelă. Avea păr blond lucios și degetul ei mai era pe butonul care aprindea lumina din tavan.

Apoi o clipă, nici unul nici altul nu se mișcară. După aceea Samuel auzi șoptind: — Ești spărgător, d-le?

El nu putea rosti nici o vorbă, dar făcu semn din cap. Auzi din nou glasul copilului: — Oh! cât sunt de mulțumită! Cât sunt de mulțumită! repetă dânsa.

Glasul ei era limpede și blajin: — M'am rugat atâta pentru asta, dar începusem să desnădăjduesc!

Samuel găsi destulă putere ca să șoptească: — Cum?

— Mama mi-a cetit o poveste, zise copilul. E vorba de o fetiță, care a găsit un spărgător și de atunci aștept mereu să vină unul. Urmă o tăcere.

— Eşti un adevărat spărgător? şopti copilul.

— Eu... eu cred că da, răspunse Samuel.

— Pari foarte tânăr, zise dânsa.

El îşi reaminti: — Nu sunt decât un începător, zise dânsul, şi e adevărat că e întâia oară.

— Ah, zise copilul dezamăgit. Dar nu-i nimic, o să meargă totuşi, nu-i aşa?

— O să ce? întrebă băiatul uimit.

— Trebue să te laşi convertit, lămuri dânsa. Aşa făcea fetiţa în poveste. Vrei?

— Dar... dar da, băigui Samuel. Eu... aveam chiar de gând să mă convertesc.

Deodată, crezu că aude un zgomot venind de sus. Ridicând capul, zări o clipă chipul lui Charlie care-l privea de sus.

— Ce vezi acolo? întrebă fetiţa.

— Cred... adică e cineva cu mine, bâlbâi Samuel, uitându-şi jurământul.

— Oh! doi spărgători! exclamă copila încântată. Şi o să-l pot converti şi pe el?

— Cred că ar fi mai bine să începi cu mine, zise Samuel.

— Crezi, că o să plece?

— Da, cred că a şi plecat.

— Dar d-ta, d-ta n'o să pleci, nu-i aşa? întrebă copila îngrijorată. O să rămâi ca să-mi vorbeşti.

— Dacă doreşti, se învoi băiatul.

— Nu te temi de mine? întrebă dânsa.

— De d-ta nu, dar dacă se trezeşte altcineva?

— Nu, nu trebue să te temi de asta. Mama şi bunica se încuiă amândouă cu cheia noaptea şi tata nu-i aici.

— Cine doarme aici? întrebă Samuel arătând uşa pe care trebuia s'o supravegheze.

— Asta e odaia tatei, zise copilul, şi celalt scoase un oftat de uşurare.

— Vino, zise fetiţa, şi se aşează într'unul din jilţurile mari de piele. Acum, urmă dânsa, spune-mi cum ai ajuns spărgător.

— N'aveam bani, răspunse Samuel şi nici de lucru.

— Oh! exclamă copila; apoi întrebă: — Ce meserie ai?

— Am trăit toată viaţa într'o fermă, zise dânsul. Tata a murit şi am vrut să plec la oraş. Mi s'au furat toţi banii şi eram aici fără bani şi fără prieteni şi nu puteam face nimic. Muream aproape de foame.

— Dumnezeule, ce îngrozitor e! exclamă copila. De ce n'ai venit să vorbeşti cu tata?

— Cu tatăl d-tale? zise dânsul. Nu vroiam să cerşesc...

— Nu însemna să cerşeşti. Ar fi fost mulţumit să-ţi fie de folos.

— Eu... eu nu-l cunoşteam, zise Samuel. De ce ar fi făcut-o?

— Ajută pe toată lumea, asta e meseria tatei.

— Ce vrei să spui?

— Nu ştii cine e tata? întrebă dânsa uimită.

— Nu, răspunse el, nu ştiu.

— Tata e doctorul Vince, zise ea; apoi privindu-l cu ochi mari, adaugă: — N'ai auzit niciodată de el?

— Niciodată, zise Samuel.

— E preot, zise fetiţa.

— Preot, repetă Samuel uimit. I se părea, nu ştia nici el de ce, că era încă mai rău că săvârşise o spargere la un preot.

— Şi e atât de bun şi îndatoritor, urmă dânsa, iubeşte pe toată lumea şi se străduieşte să facă bine tuturor. Dacă ai fi venit să-i spui povestea d-tale, de bună seamă că ţi-ar fi găsit de lucru.

— Multă lume caută de lucru la Lockmanville, zise serios Samuel.

— Oh, dar asta pentrucă nu vin să vadă pe tata, zise copila. Trebue să vii să-ţi ajute. Făgăduieşte-mi că ai s'o faci.

— Dar cum aş putea? Am încercat doar să-l jefuesc!

— Nu face nimic, nu-l cunoşti pe tata. Dacă-i mărturiseşti că n'ai făcut bine şi că-ţi pare tare rău... Îţi pare rău, nu-i aşa?

— Oh da, mă căesc.

— Bine atunci, dacă-i spui asta, o să te ierte şi cred că o să facă orice pentru d-ta. O să fie atât de fericit când o să ştie că eu te-am făcut să te căeşti! Căci şi eu am ajutat la asta, nu?

— Oh da, zise Samuel, ai ajutat.

— Nici n'ai fost atât de greu de convertit, zise copila cu şovăială. Fetiţa din poveste a avut mai multe de spus. Eşti sigur că acum o să te porţi bine?

Samuel nu se putu împiedica să zâmbească.

— Sunt sigur de asta!

— Imi închipui că ai fost bine crescut, zise micuţa. Nu cred, de altfel, că ai fost vreodată cu adevărat rău. Trebue să fie cumplit să mori de foame!

— Oh da, zise băiatul convins.

— N'am auzit niciodată spunându-se că sunt oameni cari mor de foame, urmă fetiţa. Dacă s'ar întâmpla adeseaori, îmi închipui că ar fi mai mulţi spărgători.

Urmă o tăcere.

— Cum te cheamă? întrebă dânsa. Eu mă numesc Ethel. Şi acum o să-ţi spun ce o să facem. Tata e gata să se întoarcă: trenul lui soseşte dis-de-dimineaţă. O să vii după gustarea de dimineaţă. O să-i spun să te aştepte. Şi atunci o să-i povesteşti toate astea şi n'o să mai ai necazuri. O să faci întocmai?

— Crezi că n'o să fie furios pe mine? întrebă Samuel.

— Nu, sunt sigură de asta.

— N'o să vrea să mă aresteze?

— Oh, nu, Dumnezeule! exclamă Ethel cu o privire jignită. Tata se duce să vadă oamenii în închisoare şi încearcă să-i scoată de acolo!

— Foarte bine, zise Samuel. Atunci am să vin.

După asta se despărţiră. Şi Samuel se pomeni iar în stradă, cu cerul întins deasupra lui şi cu un minunat imn de desrobire şi de veselie în inimă. Sfârşise cu meseria lui de spărgător.

15.

Toată noaptea, Samuel se plimbă pe străzi, căci avea de gând să facă ce făgăduise copilei, şi nici nu se gândea să se întoarcă la Charlie Swift să înfrunte imputările şi batjocurile acestuia.

A doua zi dimineaţa, la 8, zdrobit de oboseală, dar fericit, sună la uşa doctorului Vince. Ii deschise chiar Ethel şi, când îl văzu, chipul tinerei se lumină de bucurie şi se întoarse repede strigând: — Tată, a venit!

Ea fugi până în mijlocul antreului strigând: — A venit! Ţi-am spus eu că o să vie, tată!

Un bărbat se ivi în uşa sufrageriei şi privi pe Samuel.

— Iată-l tată! zise Ethel, ne mai încăpându-şi în piele de bucurie, e hoţul meu!

D-rul Vince înaintă în antreu. Era un bărbat cam prea gras, cu obrazul destul de rumen şi cu barba cam ciufulită.

— Bună ziua, d-le, zise Samuel.

— Chiar d-ta eşti tânărul care a fost astă noapte aici?

— Da, zise Samuel.

Bunul doctor rămase uimit.

— Iată ceva grozav! exclamă dânsul. Te rog să intri. Se aşezară în bibliotecă.

— N'aş vrea să credeţi, se grăbi să spună Samuel, că am venit să vă cer de pomană. Fetiţa d-tale mi-a spus...

— Nu vorbi despre asta, zise celalt. Dacă povestea care i-ai spus-o Ethelei e adevărată, aş fi prea fericit să fac pentru d-ta tot ce-mi stă în putere!

— Mulţumesc, d-le, zise Samuel.

— Deci e adevărat că ai intrat prin spargere la mine noaptea trecută! exclamă dânsul. Şi făceai întâia dată astfel de treabă?

— Cu adevărat întâia oară, zise băiatul.

— Dar cine ţi-a vârît asta în cap?

— Era şi altcineva cu mine, zise Samuel. Cred că vă închipuiţi că nu ţin să vorbesc despre el.

— Da, zise doctorul. El te-a hotărît?

— Da, d-le.

— Şi nu făcuseşi nimic necinstit până atunci?

— Nu, d-le.

— N'ai săvârşit nici furturi mici?

— Dar nu! strigă Samuel revoltat.

Celalt observă intonaţia glasului său.

— Dar acum de ce te-ai apucat de meseria asta? întrebă dânsul.

— Am fost încredinţat că era bine, zise Samuel.

— Dar cum asta? Nu ţi s'a spus niciodată ce înseamnă să furi?

— Ba da, d-le răspunse flăcăul, dar e atât de simplu pe cât se pare. Il văzusem pe profesorul Stewart.

— Profesorul Stewart? repetă celalt.

— Da, d-le, profesorul dela universitate.

— Dar ce amestec are el în această chestiune?

— Uite, d-le, el mă lămurise că cei puternici izbândesc şi că trebuia să mor de foame pentrucă eram nedostoinic. Şi atunci, d-le, l-am cunoscut pe d-l Albert.

— D-l Albert?

— Albert Lockman, d-le. Profesorul mi-a spus că era unul dintre cei destoinici şi am văzut, d-le, că bea şi făcea multe alte lucruri rele; de aceea, nu mi s'a mai părut atât de drept că trebue să mor. Văd acum că n'aveam dreptate, dar am crezut că trebue să lupt, dacă am putinţa ca să încerc să supravieţuesc. Atunci am făcut cunoştinţa lui Char... vreau să spun a unui om nărăvit în rele, care m'a îndemnat să mă fac spărgător.

Doctorul ascultase uimit.

— Băete, zise dânsul, îţi baţi joc de mine?

— Să-mi bat joc! repetă Samuel, cu ochii mari deschişi.

Celalt îşi găsi în cele din urmă stăpânirea şi începu să-l întrebe cu regulă. Luă lucrurile dela început şi puse pe Samuel să-şi istorisească viaţa. Dar când tânărul ajunse la convorbirea cu profesorul Stewart, nu se mai putu stăpâni.

— Samuel, exclamă dânsul, iată lucrul cel mai îngrozitor pe care l-am auzit vreodată.

— Cum asta, d-le?

— Ai fost scăpat printr'o minune cerească, precum o cred cu tărie. Dar erai la marginea unei vieţi de crimă, şi asta pentrucă se îngădue ca în universităţi să se în-

veţe doctrine ateiste şi defăimătoare. Asta se numeşte ştiinţa! Iată cultura noastră modernă!

Doctorul se ridicase şi începuse să umble neliniştit prin odaie.

— Eu am susţinut totdeauna că urmarea unei astfel de învăţături va fi sfârşitul oricărei morale. Şi am dovadă aici, sub ochii mei! Iată un tânăr care e adus să săvârşească o crimă ca să aplice doctrinele lui Herbert Spencer!

Samuel încremenise.

— Atunci nu-i adevărat ce spune Herbert Spencer? întrebă dânsul.

— Adevărat! exclamă dânsul. Dar nu-ţi dai seama, Samuel? Nu te-a învăţat nimeni să citeşti Biblia? Şi ai găsit ceva care să vorbească despre lupta pentru viaţă? Te învaţă acolo că singura datorie e să lupţi împotriva aproapelui pentru îndeplinirea dorinţelor egoiste? Nu ţi se spune, dimpotrivă, că nu trebue să te îngrijeşti de tine, ci trebue să lupţi pentru binele aproapelui şi să suferi mai curând decât să faci cuiva vreun rău? Ia spune-mi, Samuel, ce ar fi spus tatăl d-tale, dacă ar fi venit noaptea trecută să vadă pe scumpul lui fiu care fusese crescut după preceptele Evangheliei?

— Oh, d-le! exclamă Samuel, adânc mişcat.

— Copilul meu, zise celalt, ţinta spre care năzuim pe acest pământ nu-i să izbândim, ci să facem să izbândească binele. Pentru asta trebue să trăim şi dacă e nevoe, să murim. Trebue să iubim şi să ne slujim aproapele, trebue să fim smeriţi şi răbdători şi să nu ne dăm

îndărăt dela nici o jertfă. Izbânda celui mai tare! Dar, Samuel, numai gândul ăsta e tăgăduirea vieţii sufletului! Ce suntem noi, ca să putem spune că suntem puternici? E destul să crezi asta ca să ajungi pradă patimilor josnice a lăcomiei, pizmii şi urii! Astfel de păreri sunt pricina tuturor relelor, a materialismului vremii noastre, crimelor, uciderilor şi războiului! Copilule, ai fost învăţat că Iisus a avut grijă de viaţa lui şi că şi-a jefuit aproapele pentrucă era mai puţin destoinic decât el? Gândeşte-te numai ce s'ar fi întâmplat cu d-ta, dacă ai fi fost chemat înaintea lui noaptea trecută?

Ruşinea asta n'o mai putea îndura Samuel.

— Oh, opreşte-te, opreşte-te, d-le! exclamă dânsul şi-şi acoperi obrazul cu mâinile. Cât de bine înţeleg toate astea! Am făcut foarte rău.

— Da, exclamă celalt. Ai făcut foarte rău.

Pe Samuel îl podidiră lacrimile.

— Nu înţeleg cum am ajuns aici, şopti dânsul. Am fost orbit, am fost dus pe calea pierzării. Sunt o oaie pierdută. Apoi deodată nu-şi mai putu stăpâni turburarea şi izbucni în hohote de plâns.

— Nu pot crede asta despre mine, nu înceta dânsul să repete. Mi-am pierdut capul!

Doctorul îl privi o clipă.

— Poate că n'a fost numai vina d-tale, zise dânsul cu blândeţe. Ai fost îndreptat greşit...

— Nu, nu! se încăpăţânase băiatul. Nu preţuesc nimic. asta e! N'aş fi putut fi convins, dacă n'aş fi fost cu adevărat rău! Asta a început odată cu plecarea mea.

Am căzut în cea dintâi ispită, când am călătorit fără plată. Totul a venit de acolo, n'a fost decât o lungă înlănţuire de fapte!

— Să ne bucurăm că n'a ţinut mai mult, zise doctorul Vince şi că ai ajuns la capăt.

— Da, dar am ajuns oare? întrebă Samuel cu desnădejde.

— De ce nu? Doctrinele mincinoase de acest fel n'o să mai aibă desigur înrâurire asupra d-tale.

— Nu, d-le. Dar uite ce am făcut! Merit închisoarea pentru nu ştiu câtă vreme.

— Vrei să spui pentru ce ai făptuit noaptea trecută? întrebă doctorul. Dar nimeni n'o să afle. Poţi reîncepe o viaţă cinstită.

— Ah! exclamă Samuel. Dar amintirea aceasta o să mă chinuiască totdeauna; n'am să mi-o iert niciodată!

— Foarte fericiţi, rosti serios doctorul, acei cari au în viaţă ceva ce nu pot uita sau nu-şi pot ierta!

Bunul preot se aşteptase la o luptă lungă ca să-l aducă pe tânărul netrebnic să-şi recunoască greşeala, dar, în loc de asta, iată că trebuia să întrebuinţeze toată cazuistica lui îndemânare ca să convingă pe flăcăiandru că nu era pierdut fără nădejde. Şi când convinse în sfârşit pe Samuel că-şi putea reîncepe viaţa, acesta din urmă îşi arăta cu încăpăţânare gândul de a se întoarce la punctul lui de plecare şi a reîncepe lupta împotriva sărăciei.

— Trebue să dovedesc că pot învinge, zicea dânsul. Am căzut odată în ispită, dar acum trebue s'o înfrunt şi s'o biruesc.

— Dar, Samuel, îi răspunse doctorul, pentru asta nu-i nevoe să mori de foame. Lasă-mă să-ţi ajut, să-ţi găsesc o slujbă şi să-ţi recomand oameni care o să-ţi fie prieteni.

— Să nu mă crezi nerecunoscător, exclamă Samuel, dar dece să-mi faci un hatâr? Sunt atâţia alţii în acest oraş chiar, care trăesc în sărăcie. Şi dacă vreau să-i iubesc şi să-i slujesc, de ce trebue să mă bucur de hatâruri. N'ar fi egoism din partea mea? Dar, d-le, ar însemna să bat monedă din căinţa mea.

— Nu sunt întocmai de părerea d-tale, zise preotul.

— Dar, d-le, nu pentrucă am dovedit atâta căinţă vrei să mă ajuţi? Sunt atâţia cari nu sunt ajutaţi. Ştiu pe atâţia, cari au mai multă nevoe de ajutor decât mine, şi au meritat-o mai mult decât mine.

— Copilul meu, mi se pare că eşti foarte aspru faţă de d-ta şi faţă de mine. Eu nu pot uşura suferinţa întregii lumi, o îndulcesc pe aceia pe care o descopăr. De aceea, trebue să-ţi ajut. Nu vezi că vreau să te ţiu pe lângă mine, ca să veghez asupra d-tale? Şi poate, cine ştie? poate că-mi poţi fi de folos. Secerişul e îmbelşugat, ai auzit spunându-se asta şi secerătorii nu sunt prea numeroşi. Sunt atâtea feluri de a te face folositor în biserica mea!

— Ah, d-le! exclamă Samuel copleşit de atâta mărinimie, dacă vedeţi astfel lucrurile...

— Fără îndoială că aşa, zise doctorul Vince. Ai văzut o nouă cale, doreşti să trăeşti o viaţă nouă. Rămâi şi trăeşte aici la Lockmanville: nu-i loc pe lume unde să poţi fi mai folositor.

In vremea aceasta fetiţa şedea tăcută şi-i sorbea cuvintele. In clipa aceea, ca se ridică deodată, veni spre Samuel şi puse mâna pe el: — Te rog, rămâi, zise dânsa.

Şi Samuel răspunse: — Bine, am să rămân.

Apoi vorbiră despre viitorul lui şi doctorul Vince dădu câteva păreri. Bunul doctor era mai uimit decât dorea să-i arate lui Samuel.

— Am să întreb pe d-l Wygant, zise dânsul. Poate c'o să-ţi găsească un loc în uzinele lui.

— D-l Wygant? repetă Samuel. Vrei să spui tatăl d-rei Gladys?

— Da, zise doctorul. Cunoşti pe d-ra Gladys?

— Am văzut-o de două sau trei ori, zise Samuel.

— Face parte dintre enoriaşii mei, zise preotul.

Samuel tresări.

— Cum? exclamă dânsul. Atunci, d-ta... d-ta eşti preotul bisericii Sf. Matei?

— Da, răspunse doctorul Vince. Nu ştiai?

Un simţimânt de respect cuprinse pe Samuel. Văzuse templul mare de piatră, sus pe colină, clădire a cărei măreţie întrecea tot ce-şi putuse el închipui.

— N'ai fost niciodată la slujbele noastre? întrebă doctorul.

— Am fost odată la misiune, zise Samuel vorbind de bisericuţa din mahalalele sărace ale oraşului. Cunosc pe cineva care se duce acolo, Sofia Stedman, care lucrează la torcătoria d-lui Wygant.

— Mi-ar face plăcere să vii la biserica mea, reluă celalt.

— Asta şi vreau, răspunse băiatul. Dar nu ştiam dacă e îngăduit.

— Imi pare foarte rău că ai crezut aşa ceva, zise doctorul Vince. Biserica e pentru toată lumea.

— Dar, zise Samuel, ca scuză, ştiam că toţi oamenii bogaţi mergeau la biserica Sf. Matei...

— Biserica nu e a celor bogaţi, zise doctorul serios, biserica e a Domnului nostru.

Şi astfel Samuel, plin de recunoştiinţă şi fericire, ajunse numaidecât enoriaş al parohiei Sf. Matei, pe când un glas lăuntric îi şoptea că era şi biserica d-rei Gladys. Avea deci să revadă pe zeiţa lui.

16.

Samuel se întoarse foarte înflăcărat la Stedman şi le împărtăşi marele lui noroc. Familia ascultă povestirea, cu ochii plini de uimire. Ce noroc să aibă un chiriaş a cărui viaţă era plină de atâtea întâmplări! Dar tânărul observă că pe Sofia parcă n'o interesa cum ar fi trebuit, după părerea lui. Ea sta pe scaun ţinând capul în mâini.

— Oh, Samuel, zise dânsa când ceilalţi părăsiră sala. Azi mă simt istovită de tot! Nu ştiu ce o să mă fac, dacă o merge tot aşa.

— Ascultă, Sofia, zise dânsul repede. La asta m'am gândit întâi şi întâi. Cred, că acum pot să pun ceva la cale.

— Ce vrei să spui?

— Pot să-ţi găsesc un loc mai bun, prin doctorul Vince.

— A spus că o să facă asta? întrebă copila.

— Nu, răspunse dânsul, dar e atât de bun cu toată lumea şi ştii că toată lumea bogată merge la biserica lui. Mi-a spus că trebue să-l ajut; de aceea, trebue să-i vorbesc de astfel de lucruri.

Şi Samuel urmă cu laudele prietenosului şi bunului

preot, încercând s'o intereseze pe Sofia cu descrierile lumii noi care avea să i se deschidă.

— Mă duc mâine la el. O să vezi atunci.

— Samuel, îl înştiinţă doctorul când se duse a doua zi dimineaţa să-l vadă, ţi-am găsit ceva. Şi inima lui Samuel începu să bată de bucurie.

Paracliserul dela Sf. Matei îmbătrânise. Nu vroiau să-l înlocuiască, dar trebuia cineva să-l ajute. Leafa nu era prea mare, dar Samuel avea prilejul să lucreze la biserică şi chiar să rămână lângă binefăcătorul său. Lacrimi de recunoştinţă îl podidiră când află vestea cea bună.

— „O să văd mai des pe d-ra Gladys", îi şoptea cu înflăcărare un glas lăuntric.

— Doctore, zise dânsul, după o clipă. Şi eu am ştiri bune pentru d-ta.

— Ce este? îl întrebă celalt.

— Un prilej ca să faci bine cuiva.

— Oh, oh! zise doctorul.

— E vorba de micuţa Sofia Stedman, zise Samuel, şi începu să povestească cum făcuse cunoştiinţa văduvei, lunga luptă pe care aceasta o ducea cu sărăcia şi chinul Sofiei la torcătorie.

— Dar ce vrei să fac? întrebă doctorul stingherit.

— Cum! zise Samuel, dar trebue s'o scapi. Trebue să-i cauţi o muncă mai potrivită, care să n'o ucidă.

— Hei, Samuel! răspunse celalt, sunt atâţia în starea asta. Ce pot să le fac?

— Dar, doctore, ea nu mai poate să îndure viaţa asta!

— Inţeleg, băiatule. E îngrozitor să te gândeşti la asta. Dar totuşi nu pot căuta de lucru pentru toată lumea!

— Dar o să moară, exclamă Samuel. Căci, într'adevăr, asta o s'o omoare. Doctore, niciodată n'a avut putinţa să scape de viaţa asta. Gândeşte-te cât de mult ai suferi, dacă Ethel ar trebui să lucreze într'o torcătorie?

Urmă o tăcere.

— Nu văd într'adevăr cum... începu preotul turburat.

— Ţi-ar fi atât de uşor să-i vii în ajutor, zise băiatul, deoarece d-l Wygant e unul dintre enoriaşii d-tale!

— Dar ce legătură are?

— Păi la torcătoria d-lui Wygant lucrează ea.

— Da, zise doctorul, dar... eu...

— Totuşi! exclamă Samuel, nu vrei să spui că n'ar vrea să te asculte?

— Hm! zise dânsul şi urmă altă tăcere.

Fu întreruptă de Ethel, care intrase şi ascultase convorbirea.

— Tată, exclamă dânsa, n'ar trebui să vorbeşti mai degrabă cu d-ra Gladys?

Samuel avu o tresărire.

— Chiar aşa, zise dânsul.

Şi doctorul Vince, după ce se gândi o clipă, recunoscu că n'ar fi rău.

— O să vii mâine cu mine la biserică, zise Ethel. Dacă e acolo, o să-i vorbim.

Astfel Samuel se duse la Sf. Matei, tremurând de turburare, conştient şi în acelaş timp ruşinat de cravata

lui verde şi purpurie. Ethel îl poftise pe banca Vince-ilor şi de cealaltă parte a bisericii, era d-ra Wygant, de o frumuseţe răpitoare, într'o rochie de primăvară cu o garnitură de nimica toată, aşa cum se cuvenea pentru ziua Domnului. Numai la ieşirea dela slujbă, când se aflară nas în nas, îşi zări adoratorul.

— Ah, uită-te, Samuel! zise dânsa. D-ta aici?

— Da, d-ră Gladys, zise el. Acum o să lucrez la biserică.

— Ce tot spui? zise dânsa.

— Am să ajut pe paraclisier, urmă el.

— Şi a ajuns şi enoriaş la Sf. Matei, adaugă mica Ethel. Spune, d-ră Gladys, vrei să-ţi vorbească de Sofia?

— De Sofia? întrebă ea.

— E o fetiţă care lucrează în fabrica tatălui d-tale, d-ră Gladys. Sunt foarte săraci, ea e bolnavă şi Samuel zice că poate o să moară.

— Cum asta? Dar e îngrozitor! exclamă Gladys. Povesteşte-mi repede, Samuel.

Samuel spuse deci tot ce ştia. Deodată îi veni un gând neaşteptat: spuse că Sofia primise un dar de Crăciun din mâinile d-rei Gladys şi că-i păstrase fotografia în odaia ei.

După cum lesne ne închipuim, d-ra Gladys fu foarte mişcată.

— Am să văd ce pot să fac pentru această micuţă, zise dânsa. D-ta ce crezi?

— M'am gândit, zise dânsul cu îndrăzneală, că poate îi găseşti un loc la d-ta. Dacă ai ştii cât ar fi de fericită!

— Am să mă gândesc, zise tânăra. Vrei să mi-o aduci mâine s'o văd, Samuel?

— Viu negreşit, zise dânsul.

Atunci, din întâmplare, ochii lor se întâlniră şi el fu din nou pătruns de privirea aceea care făcea să-i năvălească sângele în obraji şi-i trezea o turburare necunoscută şi de temut. Intoarse ochii şi picioarele îi tremurau când coborî aleea bisericii.

Privi pe d-ra Gladys urcându-se în maşină. Apoi el îşi luă rămas bun dela Ethel şi dela mama ei şi se grăbi să ajungă pe doctorul Vince la sacristie ca să-i împărtăşească fericita lui izbândă. Bunul doctor dezbrăcase tocmai vestmintele preoţeşti şi-şi încheia butonii dela mâneci.

— Sunt foarte încântat că aflu asta, zise dânsul. Asta trebuia făcut.

— Da, zise Samuel. Şi apoi, doctore, m'am gândit şi la altceva.

— Ce este, Samuel?

— Mi-ar trebui o clipă sau două ca să-ţi spun.

— Acum... mă duc să mănânc, începu doctorul.

— Dacă-mi îngădui, o să te însoţesc pe drum, zise Samuel. E vorba de ceva foarte însemnat.

— Bine, răspunse doctorul cam nervos.

— M'am gândit la asta în toiul nopţii, lămuri băiatul când fură în stradă, şi m'a ţinut treaz ceasuri întregi. Doctore Vince, eu cred că trebue să convertim pe d-l Albert Lockman!

— Să-l convertim pe el? răspunse el uimit.

— Da, d-le, zise băiatul. Duce o viaţă urâtă şi a apucat pe căi greşite.

— Da, Samuel, zise preotul. E foarte neplăcut, ştiu...

— Trebue să-l facem să înţeleagă, exclamă Samuel. Nu trebue să i se îngădue să urmeze astfel!

— Din nenorocire, zise doctorul Vince, nu eu trebue să fac asta. Lockmanii au fost totdeauna protestanţi şi Bertie e în mâinile doctorului Handy.

— Dar doctorul Handy face ceva în privinţa asta? stărui dânsul.

— Nu ştiu nimic, Samuel.

— Dacă el nu face nimic, trebue să încercăm noi, doctore Vince. Trebue neapărat.

— Copilule, zise doctorul, poate că n'o să înţelegi uşor asta, dar sunt lucruri de care trebue să ţii seama: ar fi frumos din partea mea să încerc să răpesc un enoriaş bogat dela altă biserică?

— Dar ce amestec are averea aici? întrebă băiatul.

— Din nenorocire, Samuel, trebue bani ca să ridici biserici, şi cei mai mulţi preoţi depind de alţii ca să trăiască, înţelegi?

Bunul doctor încerca să aibă un ton glumeţ, dar Samuel era foarte serios.

— Nădăjduesc, zise dânsul, că d-ta nu depinzi de banii unor oameni de soiul d-lui Albert?

— Hm... nu, zise doctorul repede.

— Te rog să mă înţelegi bine, zise dânsul. Nu-i vorba numai de faptul că d-l Albert îşi bate joc de viaţă. Vreau să cred că e dreptul lui, dacă aşa vrea. Dar e vorba de

ceeace poate face pentru aproapele, e vorba de banii lui. Doctore Vince, gândeşte-te puţin: are şapte sute de mii de dolari venit pe an! Şi din care el n'a câştigat nici un ban şi cu care nu ştie ce să facă. Doctore, ştii totuşi că nu-i drept.

— Nu, zise preotul, e într'adevăr foarte rău. Dar ce poţi să faci?

— Nu ştiu, doctore. N'am avut vreme să mă gândesc, n'am făcut decât să întrezăresc asta. Dar m'am gândit că dacă cineva ca d-ta, pe care el îl respectă, l-ar lămuri, ar putea întrebuinţa banii pentru un lucru folositor. Dacă n'ar vrea, atunci ar trebui să se despartă de ei.

Doctorul Vince zâmbi.

— Mă tem, Samuel, că nici gând n'are de aşa ceva!

— Dar, doctore, lucrurile nu pot să meargă aşa. Numai în acest oraş sunt numeroşi oameni, cari mor de foame. Şi el, care are şapte sute de mii de dolari pe an! Poate dăinui asta?

— Nu, cred că nu, copilule. Totul o să meargă odată mai bine. Dar trebue aşteptată evoluţia...

— Evoluţia? repetă Samuel buimăcit. D-ta crezi în evoluţie?

— Adică, zise celalt stingherit, ceeace vreau să spun e că sunt mari puteri sociale în lucru şi că se întrevăd prefaceri mari. Dar toate astea nu vin decât foarte încet...

— Dar de ce atât de încet? întrebă băiatul. Oare nu pentrucă atâţia oameni îşi bat joc de ea?

— Dar, Samuel...

— Dacă toată lumea s'ar interesa de asta, ele ar veni repede de tot!

Merseră amândoi în tăcere o clipă. In cele din urmă Samuel spuse: — Nu se poate înţelege altfel, nici chiar d-ta, d-le, cu toată inima bună a d-tale. Nici nu bănuieşti ce înseamnă asta, d-le, nu ştii!

— Poate că nu, copilul meu, răspunse preotul. Te asigur că cugetul meu e departe de a fi liniştit. Trebue să nu fim nerăbdători, trebue să învăţăm să aşteptăm...

Ajunseră în dreptul casei doctorului.

— Acum trebue să intru în casă, Samuel, zise dânsul. Dar vorbim noi altădată de lucrurile astea.

— Da, desigur, d-le, zise Samuel.

Celalt îi aruncă o privire pe furiş. Dar chipul tânărului n'avea decât înfăţişarea obişnuită de arzătoare nevinovăţie pasionată.

17.

Samuel plecă, dus pe gânduri. Trebuia să facă ceva pentru d-l Albert, asta era sigur. Inainte de a merge la masă, îi veni un gând: dacă i-ar vorbi d-rei Gladys, dacă ar face-o să aducă pe calea cea bună pe fiul rătăcit?

A doua zi dimineaţă, la 8, Sofia şi cu el se înfăţişară la locuinţa d-rei Wygant. Sunară la uşa de intrare şi servitoarea, care le deschise, se cotorosi de ei, spunându-le că d-ra Gladys nu se scula niciodată înainte de zece şi nu primea pe nimeni înainte de unsprezece. Se întoarseră deci acasă, ca să vină din nou la unsprezece şi intrară într'un antreu la catul întâi, unde d-ra Gladys veni să-i primească, îmbrăcată într'o rochie de dimineaţă, de mătase.

— A, uite-o pe Sofia! exclamă dânsa. Oh, bietul meu copil!

O privea pe tânăra lucrătoare, pipernicită, cu obrajii scofâlciţi, cu hainele subţiate şi cârpite, iar Sofia la rândul ei mânca din ochi pe minunata prinţesă, atât de înaltă, de măreaţă, de înfloritoare de sănătate şi de frumuseţe desfătătoare.

— Şi când te gândeşti că lucrezi într'o torcătorie,

exclamă dânsa. Dar e îngrozitor! Şi spui că această copilă n'are decât treisprezece ani, Samuel?

— Da, d-ră Gladys, zise dânsul.

Ea se întoarse repede şi sună. — Cheamă pe d-na Harris, zise dânsa servitorului care intrase.

— D-na Harris e menajera noastră, lămuri dânsa pe Samuel. Mă duc să-i cer sfatul.

Consfătuirea fu foarte scurtă.

— D-nă Harris, iată pe Sofia Stedman, o fetiţă de care mă interesez. Nu ştiu ce poate să facă, dar o s'o întrebi. Vreau să i se găsească ceva de lucru în casă şi să nu fie o muncă grea.

— Dar, d-ră Gladys, zise femeia încurcată, nu văd cam ce ar putea face.

— Ii poţi găsi totuşi ceva, răspunse tânăra. Vreau să i se dea prilejul să înveţe. Du-o jos şi vorbeşte cu ea.

— Bine, d-ră Gladys, zise d-na Harris şi Samuel rămase singur cu zeiţa lui.

Şedea cu ochii aţintiţi la pământ. Vroia tocmai să înceapă marele subiect, când deodată îl atacă chiar d-ra Gladys.

— Samuel, întrebă dânsa, de ce ai plecat dela vărul meu?

Samuel şovăi: — N'aş... n'aş vrea să spun, d-ră Gladys.

— Spune-mi te rog, stărui dânsa.

— L-am părăsit, zise dânsul încet, căci mi-am dat seama că bea.

— Oh! zise tânăra. Când asta?

— In seara de Miercurea trecută, d-ră Gladys.

— Povesteşte-mi ce a fost, Samuel.

— Mai bine nu, bălbâi dânsul. Nu-i o poveste de spus unei d-re.

— Ştiu ceva dela camerista mea, zise dânsa. Era şi Jacques Holliday acolo, nu-i aşa?

— Da, d-ră.

— Şi femei?

— Da, d-ră.

— Câte, Samuel?

— Patru, d-ră Gladys.

— Vorbeşte-mi, Samuel. Ce fel de femei erau?

Lui Samuel îi era neplăcut să răspundă la aceste întrebări. Se roşise, dar Gladys nu era deloc stânjenită şi părea chiar dornică de amănunte.

— Spui c'o chema Belle. Mă întreb dacă n'o fi vorba de acea femeie dela „Filles de Mandelay". Era o dansatoare, Samuel?

— Nu ştiu, d-ră Gladys.

— Şi ce s'a întâmplat?

— Am întovărăşit-o la un hotel, d-ră Gladys.

— Şi atunci?

Samuel se opri: — Nu vreau să vă spun, zise dânsul.

— De ce?

— Pentrucă am făgăduit să nu spun.

— Cui ai făgăduit?

— Brigadierului, d-ră Gladys.

— Brigadierului? Unui poliţist, vrei să spui?

— Da d-ră.

— Dar... dar ce amestec are poliţia în chestia aceasta?

— M'au dus la închisoare, d-ră Gladys. Credeau că eu am făptuit.

— Ce să făptueşti?

Băiatul rămase din nou cu buzele închise.

— Ascultă, Samuel, se rugă d-ra Gladys. Ştii că sunt verişoara lui Bertie. Şi că e singur. Şi că eu sunt răspunzătoare de el...

— Oh, d-ră Gladys, izbucni Samuel. Dacă aţi vrea să încercaţi să-l ajutaţi! Tocmai vroiam să vă rog...

— Dar cum vrei să-l ajut, dacă nu ştiu nimic?

Şi atunci Samuel povesti totul. D-ra Gladys sta jos cuprinsă de spaimă. S'a omorît! nu înceta dânsa să repete.

— Da, d-ră Gladys, zise Samuel. Era îngrozitor, nici nu vă puteţi închipui!

— Citisem despre sinucidere în ziare, dar nu mi-aş fi închipuit că Bertie are vreun amestec.

Rămaseră o clipă tăcuţi.

— Trebue să fie îngrozitor pentru el, să aibă asta pe cuget... începu băiatul.

— Trebue să fi fost tare chinuit, zise dânsa. Apoi adaugă repede: Samuel, ai povestit asta cuiva?

— Nimănui, d-ră Gladys.

— Eşti sigur?

— Cu desăvârşire sigur, d-ră.

— N'ai spus nici doctorului Vince?

— I-am spus numai că am părăsit pe d-l Albert din pricină că bea, d-ră Gladys. Acesta e adevărul adevărat.

— Da, zise dânsa. Apoi adaugă: — Spui totdeauna adevărul, nu-i aşa, Samuel?

— Mă străduesc, răspunse dânsul.

— Eşti foarte cinstit, nu-i aşa? adaugă dânsa.

Samuel se roşi. — Nu, zise dânsul serios, nu preţuesc nimic.

Tânăra îl privi o clipă, apoi un zâmbet îi lumină chipul.

— Mi s'a spus un proverb, zise dânsa: „Fii cinstit şi o să fii fericit, dar o să-ţi iroseşti mult din plăcere".

Samuel se gândi o clipă.

— Socotesc că e un proverb îngrozitor, zise dânsul serios.

Dar Gladys râse. Apoi începu să-l întrebe despre sinucidere, căutând să-şi mulţumească curiozitatea până la amănuntele cele mai înfiorătoare. Atunci privi pe Samuel şi-l întrebă pe neaşteptate: — De ce porţi grozăvia aceea?

Samuel tresări.

— Ce anume? întrebă dânsul.

— Cravata asta!

— Cum! zise dânsul... dar am cumpărat-o anume.

El se opri stânjenit şi râsul celeilalte străbătu încăperea.

— Scoate-o! porunci dânsa.

Ea se ridică şi veni la el spunându-i:

— N'o pot suferi.

Cu degete tremurânde desfăcu cravata. Scoase minunata panglică roşie care-i înconjura talia şi o tăiă într'o lungime potrivită.

— Pune asta, îi zise dânsa, şi o să te învăţ să faci nodul.

Samuel se simţi deodată parcă într'un vis extatic. Ea stătea lângă el, degetele ei îndemânatece se jucau în jurul gâtului său. Simţea răsuflarea ei pe obraz şi ameţitorul miros al trupului ei îi umplea nările. Sângele îi năvăli în obraz, vinele frunţii i se umflară şi fu cuprins de turburări necunoscute şi îngrozitoare.

— Aşa, zise dânsa, acum e mai bine.

Ea se dădu îndărăt cu un pas ca să-şi admire opera. Îi zâmbi plină de încântare.

— N'ai gust deloc, Samuel, zise dânsa. O să trebue să te învăţ eu.

— Oh da! d-ră Gladys răspunse dânsul cu glas scoborît.

— Spune-mi, urmă dânsa, o să vii să vezi din când în când pe Sofia, nu-i aşa.

— Da, da, zise el repede.

— Caută să vii, când sunt eu aici.

El îşi pierdu răsflarea, mâinile i se strârcirâ şi răspunse din nou: — Da.

—Să nu-ţi fie teamă de mine, adaugă tânăra blajin. Nu ştii să te preţueşti îndeajuns, Samuel.

Se auziră glasuri pe coridor; d-ra Gladys se întoarse şi menajera intră cu Sofia.

— Ei bine? se interesă dânsa.

— Nu ştie nimic, zise d-na Harris. Dar dacă vreţi s'o învăţ, cred că ar putea să facă şi puţină croitorie...

— Bine, zise d-ra. Şi plăteşte-o bine. O să-ţi placă, Sofia?

— Oh, da, d-ră! şopti copila cu glas slab. Ea privea cu teamă şi încântare acea făptură desăvârşită şi abia putu să rostească aceste cuvinte.

— Atunci e foarte bine, zise d-ra Gladys. O să meargă foarte bine. Vino mâine dimineaţa, Sofia. La revedere, Samuel. Acum trebue să mă duc să-mi fac plimbarea călare.

— La revedere, d-ră Gladys, şi vă rog să nu uitaţi ce trebue să-i spuneţi d-lui Albert.

18.

Samuel se întoarse la Stedmani ne mai încăpându-şi în piele de bucurie. Işi găsise o slujbă şi găsise una şi pentru Sofia. Şi pusese la cale convertirea lui Bertie Lockman. Religia era într'adevăr o mare instituţie, deslegarea tuturor tainelor şi problemelor vieţei. Ce noroc că putea să se împărtăşească din viaţa lăuntrică ce însufleţeşte toate lucrurile.

Dar deodată, se opri la colţul unei străzi. O firmă îi atrăsese privirea: „John Callahan, vinuri şi lichioruri, băuturi Bernheim".

— Ştii cine e aici? zise dânsul Sofiei. Aici lucrează prietenul meu Finnegan.

— Cine e Finnegan? întrebă copila.

— E chelnerul dela bar, care mi-a dat de mâncare, când am sosit aici. Cu toată meseria lui, e un om de treabă.

Samuel se gândise adeseori la Finnegan, căci era împotriva teoriilor lui, ca un om atât de vădit plin de gânduri bune să vândă băuturi. Deodată îi veni un gând minunat. De ce să-l lase să urmeze aşa? Şi numaidecât Samuel hotărî o nouă datorie: să-l scoată pe Finnegan din meseria aceea.

Uitând că e ceasul mesei, părăsi pe Sofia şi intră în cafenea.

— Salutare, micuţule, exclamă irlandezul, al cărui chip se lumină de plăcere; apoi, observând cravata şi gulerul nou ale lui Samuel, zise: — Ei, drăguţule! ai intrat în lume!

— Am găsit o slujbă, zise cu mândrie Samuel. Sunt ajutor de paracliser la biserica Sf. Matei.

— Hei, nu mai spune? Acum ai intrat în maimuţăria aceea!

Samuel nu răspunse acestei observaţii necuviincioase. Aruncă o privire de jur împrejurul sălii şi văzu că erau singuri. Atunci zise foarte serios:

— D-le Finnegan, îţi pot vorbi câteva clipe?

— Desigur, zise Finnegan uimit. Ce este?

— E ceva la care m'am gândit adesea, zise Samuel. Ai fost atât de bun cu mine şi am văzut că eşti un om de treabă. De aceea, totdeauna mi-a părut rău că vinzi băuturi spirtoase.

Celalt îl privi uimit.

— Hei, drace! zise dânsul. Nu vrei să mă iei alături de tine?

— D-le Finnegan, zise dânsul. Aş vrea să nu-ţi baţi joc de mine, căci îţi vorbesc din inimă.

Şi Samuel avea o înfăţişare atât de convinsă încât omul fu mişcat cu tot caraghioslâcul situaţiei.

— Urmează, zise dânsul, te ascult.

— E foarte simplu, zise Samuel: nu-i bine să vinzi alcool. Gândeşte-te la urmările băuturei. Noaptea trecută

am văzut pe cineva îmbătându-se şi asta l-a făcut aproape să săvârşiască un omor. Băutura îi face pe oameni cruzi şi egoişti, îi face să-şi piardă stăpânirea de sine, îi face să-şi piardă pofta de muncă, îi duce spre desfrâu şi omor, face din ei robi şi-i înjoseşte. Nu ştii toate astea, d-le Finnegan?

— Ba da, zise Finnegan. Recunosc că e adevărat. Eu nu beau niciodată.

— Şi totuşi dai altora.

— Dar, băete, n'o fac fiindcă-i urăsc!

— Atunci, de ce faci?

— O fac, zise Finnegan, fiindcă trebue să trăesc. Pentrucă e meseria mea, singura pe care o cunosc.

— Ce meserie nevrednică! exclamă băiatul.

— Poate, zise celalt. Dar nu uita, că nu-i o meserie de lux. Trag la jug toată ziua şi o parte din noapte şi tot timpul stau în picioare. Şi n'am niciodată liber. Şi toate astea pentru 12 dolari pe săptămână. Şi am nevastă şi un copilaş. Atunci, ce vrei să fac?

Iată, cât de curios ar părea, un lucru care deschidea noi perspective lui Samuel. El îşi închipuise totdeauna că din stricăciune îşi fac cafegii şi barmanii meseria. Se putea oare să fie într'adevăr siliţi s'o facă?

Acest gând îi stârni zelul.

— Ascultă, zise el, dacă ţi-aş găsi o slujbă cinstită, care să-ţi îngădue să-ţi câştigi viaţa, îmi făgăduieşti că schimbi?

— Vrei să spui: dacă aş părăsi pe Callahan? Mai mă întrebi?

— Ah! exclamă Samuel încântat.

— Dar ar trebui să fie un loc serios, adaugă celalt. Nu pot să plec aşa la întâmplare cu soţia şi copilaşul.

— Foarte bine, zise Samuel. Am să-ţi găsesc.

— Ia spune, băete, exclamă Finnegan. Il ai în buzunar?

— Nu, zise Samuel, dar doctorul Vince mi-a cerut să-l ajut şi am să-i vorbesc de d-ta.

Deci, el se îndreptă numaidecât spre casa doctorului şi fu dus la nenorocitul preot. Ii arătă cererea lui şi celalt, de desnădejde ridică braţele la cer.

— La drept vorbind, exclamă dânsul, e prea de tot, Samuel. Nu pot găsi totuşi slujbă pentru toată lumea din Lockmanville.

— Dar, doctore, se împotrivi Samuel, cred că nu mă înţelegi bine: omul acesta vrea să ducă o viaţă cinstită şi nu poate pentrucă nu cunoaşte alt mijloc de a-şi agonisi traiul.

— Înţeleg prea bine toate astea, Samuel.

— Atunci, doctore, la ce bun să încerci să schimbi oamenii dacă sunt astfel înlănţuiţi?

Urmă o tăcere.

— Mă tem că n'o să înţelegi, zise preotul, dar trebue să pricepi odată, Samuel: sunt mulţi oameni cari caută de lucru şi, din nenorocire, sunt mai puţine locuri decât oameni.

— Intr'adevăr? zise dânsul. Dar asta mi-a spus-o şi profesorul Stewart. Şi n'ai spus că e un blestem din partea lui?

— Hm... zise doctorul luat fără de veste.

— Nu vezi, urmă cu aprindere Samuel, că asta te aduce deadreptul la Herbert Spencer! Dacă sunt mai mulţi oameni decât slujbe, atunci oamenii trebue să lupte ca să le capete. Şi iată-ne iar la lupta pentru trai şi la izbânda celor lacomi şi egoişti! Dacă Finnegan nu mai vrea să fie chelner la bar, atunci el şi ai lui n'au altceva de făcut decât să moară de foame, în folosul altuia care ar primi să fie ticălos în locul lui.

Tânărul aşteptă.

— Nu-ţi dai seama de asta, doctore Vince? stărui dânsul.

— Ba da, zise doctorul.

— Mi-ai spus că singurul chip de a scăpa de asta e să trăeşti pentru aproapele, să slujeşti şi să-ţi ajuţi aproapele. Nu asta mă străduesc să fac şi eu?

— Da, aşa e, băiatule. Insă ce putem face noi?

— Dar, doctore, nu eşti d-ta capul bisericii? Oamenii vin la d-ta să afle adevărul: ar trebui să-i faci să vadă aceste lucruri, ca să se poată schimba.

— Dar cum să-i schimb, Samuel?

— Nu ştiu, d-le. Caut din răsputeri să găsesc răspunsul. Dar sunt încredinţat de un lucru: că sunt oameni cari au prea mulţi bani. Ia spune, doctore, nu sunt printre enoriaşii d-tale chiar dintre acei cari au mai mult decât pot cheltui într'o sută de ani?

— Poate, zise celalt. Dar ce vezi rău într'asta?

— Dar asta e pricina pentru care alţii n'au nimic! Dă-ţi seama de acest lucru: chiar în această clipă sunt oameni cari mor de foame aici, la Lockmanville! Ei nu

cer decât să muncească şi nu-i de lucru pentru ei! Aş vrea, d-le, să te duc să vezi tinere care încearcă să intre la torcătoriile d-lui Wygant şi nu sunt primite!

— Dar, copilule, nu-i vina d-lui Wygant. Are prea multă materie de bumbac şi n'are ce face cu ea.

— M'am gândit la asta, zise Samuel, cu înflăcărare, dar nu cred să fie adevărat. Sunt prea mulţi oameni, cari au nevoe de vestminte. Uită-te, de pildă, la biata Sofia.

— Da, firește, zise doctorul. Dar n'au bani ca să-şi cumpere...

Samuel, în violenţa lui, înaintă pe marginea scaunului.

— Ei bine, exclamă dânsul. Nu-i tocmai ceeace spuneam eu adineauri. N'au bani, pentrucă oamenii bogaţi i-au pe toţi.

El nu căpătă răspuns şi după o clipă urmă cu vioiciune: — E foarte egoist din partea d-lui Wygant că împiedică pe oamenii săraci să lucreze în fabricile lui pentru singura pricină că n'au bani. De ce nu i-ar lăsa să facă stofă pentru ei înşişi?

— Samuel, protestă preotul, ce spui tu e un caraghioslîc!

— Dar dece, d-le?

— Pentrucă ar fi în stare să fabrice într'o zi câtă n'ar putea întrebuinţa nici într'un an.

— Cu atât mai bine atunci, doctore! N'ar trebui decât să dea prisosul altor oameni, cari au nevoe şi aceştia să fabrice, în schimb, lucruri pentru cei dintâi. Ia-o de pildă, pe Sofia. N'are nevoe numai de haine, ci şi de încălţăminte şi de mâncare. Dacă nu sunt destule articole de consumaţie, uită-te numai la ce se risipeşte într'o casă ca a d-lui Albert! Şi e destul pământ la „Bellevue" ca să cultivi cele trebuincioase ca să hrăneşti întregul oraş; eu ştiu ce spun, căci sunt ţăran. Şi locul nu slujeşte decât la creşterea cailor de alergări şi pe care nu-i călăreşte nimeni niciodată.

— Samuel, zise doctorul foarte serios, asta e adevărat şi e foarte prost. Dar eu ce pot să fac?

Samuel îl privi drept în ochi.

— Doctore, exclamă dânsul, nu-ţi pot spune mâhnirea pe care o simt când îmi răspunzi aşa.

— Ce vrei să spui, Samuel? întrebă celalt stânjenit.

Băiatul împreună mâinile.

— Mi-ai spus că trebue să te jertfeşti şi să vii în ajutorul aproapelui, şi că asta e unica noastră datorie! Te-am crezut şi eram gata să mă jertfesc pentru acest ţel. Iar acum când vreau să te urmez, d-ta nu vrei să mă călăuzeşti!

Aceste cuvinte erau ca nişte lovituri de pumnal. Doctorul tresări. Samuel tremura şi el, căci inima îi era chinuită.

— Simt o durere pe care n'aş ştii s'o spun, urmă dânsul. Dar gândeşte-te la toţi aceia care suferă şi de care nimeni n'are milă! Cum poţi, doctore, să rămâi nepăsător, cum ar putea păstorul lui Isus să rămână liniştit când în turma lui trăesc oameni în lux, iar alţii mor de foame?

Urmă o tăcere lungă. Doctorul Vince se înţepenise şi mâinile lui strângeau braţul jilţului.

— Samuel, zise dânsul, ai dreptate. Am să predic despre această chestiune a şomajului Duminica viitoare.

— Oh, mulţumesc, d-le, mulţumesc! exclamă Samuel cu lacrimi de recunoştiinţă în ochi. Şi luă mâna prietenului său şi o strânse furtunos.

Dar deodată îi veni în minte întrebarea: — Şi până atunci, doctore, ce trebue să-i spun lui Finnegan?

19.

Când ai, ca Samuel, toate grijile omenirii pe umeri, eşti în drept să ţi se pară că trebue să pierzi multă vreme pentru asta! Samuel se străduia să deslege problemele grele ce i se puneau; dar observa că necontenit se gândia la Gladys. Chipul ei îl urmărea fără încetare, gonind orice alt lucru din mintea lui. Îl chinuia amintirea frumuseţii sale şi i se înflăcăra mintea cu tot felul de vise ciudate.

Ea îi spuse să mai vină şi el se întrebă cât trebue să aştepte. Se va chema că vine să vadă pe Sofia, dar motivul era caraghios, deoarece vedea pe Sofia în toate serile acasă.

Aşteptă trei zile; apoi nu se mai putu stăpâni. Dorinţa de a o vedea era ca un foc care-l mistuia.

La 11 dimineaţă veni la locuinţa ei. Sofia veni să-i deschidă.

— O s'o înştiinţez că eşti d-ta, zise dânsa, înţelegând numaidecât. Ea urcă în goană scările şi se întoarse spunându-i că poate intra.

— Cât de veselă e, Samuel! exclamă copila.

— Nu vii şi d-ta? întrebă dânsul prosteşte.

— Nu, ea nu mi-a spus să viu, răspunse Sofia.

El se urcă deci în odaia de toaletă a d-rei Wygant la catul întâi şi o găsi într'o rochie de dimineaţă mai drăguţă decât aceea pe care o purta întâia dată.

— Nici nu ştii ce plăcere îmi face când te văd! îi zise dânsa.

Samuel nu păru să-şi dea seama de asta şi zise: — Nu ştiu într'adevăr de ce ai avea plăcere, d-ră Gladys.

Ea rămase în picioare privindu-l.

— D-ta găseşti interes în toate, nu-i aşa? îl întrebă dânsa.

— Da, desigur, d-ră Gladys, îi răspunse el.

— Şi mie mi se pare totul atât de plictisitor!

— Plictisitor! se miră băiatul. Cum, în această casă?

— Ţi se pare curios, nu-i aşa? zise dânsa.

— Când ai tot ce poţi dori! exclamă el.

— Da, şi sunt obosită de toate.

Băiatul o privi cu uimire.

— E adevărat, reluă dânsa, că eu nu văd decât oameni lipsiţi de interes care trăesc vieţi mohorîte şi prosteşti. Sunt închisă în acest oraş, unde trebue să petrec o lună întreagă în vara asta!

Privind-o, pe Samuel îl cuprinse o nedesluşită teamă. De câtăva vreme, îşi dădea seama că ea nu-i fericită. Iată că era încă o datorie pentru el să ajute pe această tânără frumoasă să-şi dea seama de soarta ei fericită. Acest gând îl turbură.

— D-ră Gladys, zise dânsul, gândeşte-te la tot binele pe care-l faci.

— Binele, zise dânsa. Ce anume?

— De pildă, Sofia. Cât de fericită ai făcut-o!

— Da, zise dânsa într'o doară, vreau s'o cred.

— Şi pe mine! exclamă dânsul.

— Te-am făcut fericit? întrebă ea.

Şi el răspunse: — N'am fost niciodată în viaţa mea atât de fericit!

Toată încântarea închisă în sufletul lui strălucea în ochi şi opri privirea tinerei. Rămaseră o clipă să se privească, apoi ea veni spre dânsul răzând.

— Samuel, zise ea, n'ai făcut bine nodul.

Şi degetele ei îl atinseră iarăşi şi răsuflarea ei îl mângâiă. El avu un fel de ameţeală simţind-o atât de aproape. Il cuprinse o turburare, care-l copleşi cu totul. Inima începu să-i bată, capul i se învârtea şi neîndemânatec ca un om beat, aproape fără să-şi dea seama de ceeace făcea, întinse braţele şi atrase pe tânără spre el.

Numaidecât fu cuprins de spaimă. Ce a făcut? Ea o să-l respingă, o să-l gonească, stricase totul! Dar în clipa următoare, îşi dădu seama că nu poate fi vorba de aşa ceva. Şi atunci turburarea îl cuprinse şi mai tare. Din colţurile cele mai tainice ale făpturei lui, se iviră altele, trezite pe neaşteptate, grozave, pe care nu şi le închipuise niciodată. Işi dădu deodată seama de bărbăţia lui, îşi pierdu toată sfiala şi teama însuflate de tânără. Era a lui ca s'o folosească după plac. O strânse la piept, strivind-o aproape în strânsoare. Ea închise ochii; el îi sărută pleoapele şi buzele şi o auzi spunând cu glas slab şi tremurător: — Samuel, te iubesc!

Şi în el izbucni un imn de biruinţă în care erau încântarea şi bucuria copleşitoare.

Deodată se auziră paşi în galeria de afară. Se despărţiră dintr'o săritură. Se deschise uşa şi, o clipă văzu o spaimă nebună în ochii tinerei. Ea se prăbuşi în genunchi: — Oh! Samuel, exclamă dânsa, inelul meu!

— Inelul d-tale? zise dânsul neînţelegând.

— Inelul meu, repetă dânsa, auzind glasul d-nei Harris în pervazul uşii.

— Inelul d-tale, d-ră Gladys?

— Mi-a căzut din deget, zise ea.

Samuel se aşeză şi el în genunchi şi căutară sub masă.

— A căzut pe aici, reluă ea. E solitarul meu.

— Trebue să se fi rostogolit, zise d-na Harris, căutând şi ea.

— Pleacă puţin capul şi priveşte împrejur, Samuel, îi şopti d-ra Gladys. Samuel ascultă, dar nu găsi nici un inel.

Căutară astfel o clipă.

D-na Harris se întorsese la masă, când deodată exclamă: — Iată-l!

— Cum! exclamă cealaltă, m'am uitat doar acolo!

— Era sub piciorul mesei, lămuri menajera.

— Ah! vasăzică, asta a fost, zise d-ra Gladys, punându-şi preţiosul inel în deget.

Samuel era buimăcit, dar uimirea lui crescu peste o clipă. Zeiţa lui se întoarse către el, spunându-i:

— Nu, îmi pare foarte rău, Samuel, dar nu pot cu nici un chip să fac ce-mi ceri.

El o privea aiurit.

— Am găsit o slujbă pentru Sofia, urmă dânsa, dar e tot ce pot să fac.

— D-ră Gladys! exclamă el.

— Intr'adevăr, zise dânsa, cred că n'ar trebui să-mi ceri mai mult. Imi dau seama că e multă sărăcie la lucrătorii dela ţesătorie şi torcătorie şi fac tot ce pot ca s'o uşurez. Dar de aici până la a lua tot personalul în serviciul meu, e caraghios.

Băiatul nu era în stare să vorbească. Nu putea decât s'o privească prosteşte.

— Am spus, zise d-ra Gladys. Şi cât despre acele seminţe de flori, fă tot ce poţi ca să mi le aduci. Imi trebue peste câteva zile, dacă oi vrea să le întrebuinţez vreodată. Ne-am înţeles?

— Da... da, d-ră Gladys, bălbâi dânsul. O văzuse aruncând o privire grabnică spre menajeră şi începuse în sfârşit să înţeleagă.

— Adu-le chiar d-ta, adaugă dânsa. La revedere.

— La revedere, d-ră Gladys, zise el şi ieşi.

Coborî scara, cam buimăcit, dar înainte de a ajunge la întâia tindă a scării, uitase totul afară de cuvintele de necrezut: „Samuel, te iubesc". Răsunau în capul lui ca o melodie dumnezeiască.

Nu se putea stăpâni, nu putea păstra o astfel de taină. Sofia îl petrecu la uşă; el o chemă afară şi i-o spuse încet.

Copila îl privea înmărmurită.

— Samuel, îi şopti dânsa, fără îndoială că se gândeşte să se mărite cu d-ta.

Băiatul tresări de spaimă.

— Să se mărite cu mine! bălbâi el, să se mărite cu mine!

— Dar desigur, zise Sofia, ce altceva ar putea să însemneze?

Intrebarea era gingaşă.

— Dar... dar, exclamă dânsul, nu se poate.

— De ce, Samuel? deoarece te iubeşte!

— Dar nu sunt decât un băiat sărac!

— Da, Samuel, dar ea are grozav de mulţi bani!

Samuel nu văzuse astfel lucrurile; trebui să recunoască totuşi, că era adevărat.

— Dar sunt nevrednic de ea, se împotrivi dânsul.

— Eşti vrednic de oricine! exclamă Sofia. Eşti nobil şi frumos şi ea a descoperit asta. Şi vrea să se coboare şi să te ridice până la ea.

Băiatul rămase liniştit, neîndrăznind să creadă.

— Samuel, e ca în poveştile cu zâne, şopti fetiţa, o să ajungi prinţ.

Ea urmă să-i istorisească minunata poveste şi Samuel tremura şi zbura tot mai sus.

El o părăsi în cele din urmă şi plecă clătinându-se pe jumătate.

El să se însoare cu d-ra Gladys! Da, putea fi adevărat, deoarece spusese că-l iubeşte. Şi atunci fără îndoială o să vină să locuiască în acest mare palat. Cum o să se poată obişnui vreodată? Ce o să facă?

Şi o să fie bogat! Il cuprinse un fior de izbândă. Ce

o să se spună la ţară, ce o să gândească fraţii lui când s'o duce să-i vadă ca să le cumpere poate vechea fermă?

Dar alungă aceste gânduri. Nu trebuia să se gândească la astfel de lucruri: era egoist şi nevrednic. Trebuia să se gândească la binele pe care-l putea face cu toţi acei bani. In sfârşit, o să poată veni în ajutorul săracilor. D-ra Gladys şi cu el o să-şi închine toată viaţa acestei datorii. Poate că într'o frumoasă zi o să aibă fabrica în care lucrau copiii şi o să poată să-i trimeată pe toţi la şcoală! Şi va face parte din familia Lockman, poate că astfel o să poată avea oarecare înrâurire asupra d-lui Albert. Iar Ethel şi doctorul Vince cât o să fie de fericiţi când o să afle această lovitură neaşteptată a soartei.

In cele din urmă, gândurile lui se întoarseră la d-ra Gladys. Ce însemnătate aveau toate dacă nu asta? Ea îl iubea, era a lui! Şi ca un foc care se întinde repede, îşi aminti tot ce se întâmplase şi, tot mergând, tremura de încântare şi spaimă. Ii intrase un fel de nebunie în sânge. Ii cuprinsese întreaga făptură şi niciodată n'o să mai fie ca înainte! In plină stradă, da din mâini în prada emoţiei sale.

Deodată, în culmea încântării, fu readus pe lumea asta.

Venind spre el şi gata să se încrucişeze cu el, văzu un bătrân cu barbă căruntă, cu o cutie de vânzător ambulant şi umblând încovoiat. Travestirea era minunată, dar Samuel nu se înşelă nici o clipă. Se opri şi exclamă uimit: — Charlie Swift!

Vânzătorul îi aruncă o privire grabnică: „Hei, tacă-ţi

fleanca!" îi şopti dânsul, apoi trecu drumul, lăsând pe Samuel încremenit de mirare.

Numaidecât îi dădu altceva în cap. Spargerea nu se întâmplase decât de o săptămână şi totuşi părea un veac. Cât de îngrozitor i se părea, aproape de necrezut. In curând avea să se însoare cu fata unui miliardar, pe când fostul lui prieten urma să trăiască în umbră, ascunzându-se de poliţie.

Dintre toţi desmoşteniţii pe care Samuel îi întâlnise în timpul păţaniilor sale, Charlie Swift era singurul pentru care nu încercase încă să facă nimic. La vederea lui, o nouă datorie i se impuse lui Samuel. Cum să se gândească numai la propria lui fericire când Charlie era în prada desfrâului? Era cât pe aci să-l piardă din vedere tot stând şi întrebându-se ce să facă. Da înapoi dela misiunea lui, căci se temea de Charlie Swift, se temea de zâmbetul lui neruşinat şi de necruţătoarele lui batjocuri. Dar datoria lui era limpede, tot atât de limpede ca şi aceea a unui soldat, care în mijlocul dragostei şi plăcerilor aude sunetul trâmbiţei. Poate că nu va putea face nimic pentru Charlie, dar cel puţin trebuia să încerce.

Şi astfel făcu stânga împrejur şi urmă pe bătrânul vânzător la locuinţa lui.

20.

— Va să zică, ai ajuns ţârcovnic de biserică, zise Charlie Swift, când cei doi oameni se aşezară în odaie.

— Ce? întrebă Samuel neînţelegând.

— Ţârcovnic de biserică, repetă celalt. Unul din acei caraghioşi, cari umblă după convertiri!

Samuel simţi cum îi scade înflăcărarea. Chipul spărgătorului avea obişnuitul zâmbet batjocoritor şi băiatul îşi dădu deodată seama cu desnădejde cât era de neînduplecat şi de sălbatec. Finnegan nu era decât un copil în leagăn asemuit cu Charlie Swift. Ca să-l convertească era o muncă foarte grea, o încercare a propriei lui credinţe şi înflăcărări. Samuel se hotărî deodată să folosească şiretenia.

— S'au purtat bine cu mine, zise dânsul.

— Atunci cu atât mai bine, răspunse celalt cu nepăsare.

— Doctorul Vince e într'adevăr un om de treabă, urmă el.

— Hm! îşi dădu cu părerea spărgătorul; apoi adaugă repede: — Nu i-ai vorbit nimic de mine?

— Oh! nu, protestă băiatul.

— Nici un cuvânt?

— Ai uitat că ţi-am făgăduit.

— Bine, zise Charlie, vroiam numai să-ţi amintesc. Poţi să fii făţarnic cât vrei, dar nu uita pe fraţii tăi care sunt în prăpastie. Aminteşte-ţi că am o parte din argintăria doctorului.

Samuel tresări.

— Oh! exclamă dânsul.

— Nu ştiai? rânji el.

— Nu, nu ştiam.

— Ce ţi-ai închipuit că am făcut cât stăteai tu la pândă?

Samuel rămase o clipă liniştit.

— Dece l-ai ales pe doctorul Vince? întrebă el.

— Dece nu pe el? Îi cunoşteam casa.

— Dar un preot? Crezi că e bine?

— Ei, zise celalt, are mulţi bani şi n'o să-şi atingă leafa pentru asta, dacă vrei să ştii.

— De ce?

— Pentrucă nevastă-sa are bănet, nu glumă. Nu-ţi închipui că locueşte într'un palat cu banii ce-i ia dela biserică.

— Nu mi-am pus niciodată întrebarea asta.

— Ei bine, are bani destui; s'a căsătorit cu una din cele mai bogate moştenitoare din oraş.

Urmă o tăcere.

— Atunci, nu crezi, zise Samuel că doctorul Vince e un om de treabă?

— Nu ştiu, zise celalt. Nu-i doresc rău, dar nu-mi place.

— Nu face mult bine?

— Se poate, zise celalt, ridicând din umeri.

— Oamenilor săraci? stărui Samuel.

— Se poate, încuviinţă Charlie; dar nu bagi de seamă că ei ajung astfel cerşetori. Eu nu sunt ca tine.

— De ce crezi că încearcă să le fie de folos?

— Ei drace, e plătit doar pentru asta!

— Dar ceilalţi oameni dela biserica lui, acei cari dau bani, de ce crezi c'o fac?

Spărgătorul se gândi puţin.

— Socotesc că o fac ca să li se pară că sunt buni, zise dânsul.

— Ca să li se pară că sunt buni? repetă Samuel turburat.

— Fără îndoială, zise omul. Ia una din femeile cu gologani. Are bani, pentru care n'a muncit niciodată. Îşi petrece toată vremea în petreceri şi dând porunci servitorilor. Şi ea vede că cei mai mulţi oameni cari muncesc suferă şi mor. Nu vrea să se pară că face rău şi atunci plăteşte pe unul ca omul tău, doctorul, ca să le ţie predici şi să le dea daruri la Crăciun. Aşa se simt cu conştiinţa uşoară. Nu înţelegi?

— Ba da, răspunse Samuel slab, înţeleg.

— Sau, adaugă Charlie, ia pe unul din mituitorii din lumea mare. Vorbesc de bărbaţi. Şase zile din săptămână taie gâtul oamenilor şi jefueşte lumea. Nu crezi că ei găsesc foarte frumos să vină Duminică la biserică să dea o hârtie de cinci dolari de pomană şi aşa să meargă totul bine?

Samuel căuta un răspuns la crudele batjocuri ale lui Charlie.

— Nu cred că vezi lucrurile aşa cum sunt, protestă dânsul.

— Şi de ce nu? întrebă celalt.

— Mai întâi, oamenii de felul acelora nu s'ar duce la biserică...

Charlie îl privi.

— Cum adică? întrebă el.

— Nu s'ar duce, zise băiatul.

— Şi de ce nu?

— De ce s'ar sinchisi să se ducă? N'ar fi bine văzuţi...

Charlie izbucni în râs.

— Sărmane copil! îl zeflemisi dânsul. Ia spune ce faci acolo la Sf. Matei?

— Ah, da, zise celalt. Fără îndoială că un ajutor de paracliser nu vede mare lucru între credincioşii din biserică.

— Aş vrea să vorbeşti mai lămurit, zise băiatul după o clipă.

— Mă întreb cu ce să încep, răspunse celalt. Aveţi o atât de frumoasă adunătură de pungaşi. Ai băgat în seamă pe un omuleţ peste măsură de frumos cu labe de iepure; s'ar spune că toată vremea mestecă o bucată de gumă.

— Vrei să vorbeşti de d-l Hickman?

— Da, de tovarăşul acela. E unul din stâlpii parohiei, nu-i aşa?

— Cred, zise Samuel, face parte din consiliul fabricei.

— Ai auzit vorbindu-se vreodată de Henry Hickman?

— Cred că e un avocat vestit şi mi s'a spus că e unul din epitropii averii lui Lockman.

— Chiar aşa, zise Charlie, şi-mi închipui că nu-ţi dai seama ce înseamnă asta.

— Nu, recunoscu Samuel, habar n'am.

— Asta înseamnă, zise celalt, că era braţul drept al bătrânului Lockman şi că s'a amestecat în toate porcăriile pe care le-a făcut bătrânul vreme de treizeci de ani. Asta mai înseamnă că el conduce acum afacerea şi că face toate pungăşiile ce trebuesc făcute pentru asta.

Urmă o tăcere.

— Ce, de pildă? întrebă Samuel încet.

De pildă, în politică, zise celalt. Să înlăture pe nepoftiţi dela locurile de vânat ale Lockmanilor. Să numească oamenii potriviţi prin mecanica electorală şi să dea bani pentru asta. Anul trecut au reuşit democraţii, cu toate cele făcute de el şi a trebuit să cumpere tot consiliul municipal.

— Hm, şopti băiatul aiurit.

— Desigur, rânji Charlie. O campanie de apă independentă a încercat să se statornicească aici şi democraţii s'au aliat cu ei. Se spune că asta l-a costat pe Lockman 45 de mii de dolari.

— Dar eşti sigur de asta? exclamă Samuel.

— Dacă sunt sigur, Sammy, dar toată lumea din oraş ştie asta. Ne-a costat destul de scump pe toţi.

Samuel îl privea uimit.

— Nu pot să cred! exclamă dânsul.

— Ce nătărău! zise celalt răzând. Dar poţi să întrebi pe oricine. Apoi adaugă repede:— Ia spune, n'ai zis că-l cunoşti pe Billy Finnegan, chelnerul dela bar?

— Da, îl cunosc.

— Ei bine, atunci n'ai decât să te duci să-l întrebi pe el. Stăpânul lui, John Callahan, era unul din membrii comisiei comunale; a luat şi el ceva bani. Intreabă pe Finnegan.

— Dar o să-mi spue? exclamă Samuel.

— Firește că da, dacă-l întrebi cum trebue. Nu-i o taină mare, tot oraşul şi-a bătut joc de ei pe chestia asta.

Samuel nu-şi putea crede urechilor.

— Crezi că doctorul Vince ştie? exclamă el.

— Dacă nu ştie, înseamnă că nu prea ştie multe.

— Unul din enoriaşii lui! şopti Samuel.

— Oh! drace, rânji celalt, cât eşti de tinerel, Sammy! Ia spune-mi ce legătură are biserica cu toate daraverile astea! Uite, şi bătrânul Wygant.

— Vrei să spui tatăl d-rei Gladys?

— Da, cumnatul bătrânului Lockman. E celalt epitrop al familiei. Ei bine, nu-i pungăşie pe care să n'o cunoască.

— Dar e reformist, exclamă Samuel desnădăjduit.

— Ei! rânji Charlie, a ţinut un discurs la redeschiderea universităţii despre guvernământul reprezentativ, oi fi citit asta în *„Express"*. Dar asta n'a împiedicat totuşi ca atunci când au căzut democraţii, drăguţii ăştia să facă

o învoială cu Slattery, noul *boss,* şi, se înţeleg atât de bine că banii lui o să-i facă să izbutească pe democraţi, la anul.

— Dar dece? exclamă Samuel uimit.

— Pentrucă, zise Charlie, vrea să-l aibă pe omul lui la conducerea statului, ca să cadă legea asupra muncii copiilor.

— Legea asupra muncii copiilor?

— Da, nu ştiai că luptă împotriva ei? Vroiau să oprească munca copiilor mai mici de patrusprezece ani în torcătorii. Wygant a trimes pe Jack Pemberton în capitală numai ca să facă să cadă legea.

Samuel încleştă pumnii. Inaintea lui se ivise chipul Sofiei Stedman, palid şi suferind.

— Dar de ce vrea să se folosească de copii în fabrică? exclamă dânsul.

— Dece? repetă Charlie. Dumnezeule! Pentru că-i poate plăti mai puţin şi-i poate pune să muncească mai mult. Crezi că-i vrea pentru sănătatea lor?

Urmă o tăcere lungă. Băiatul lupta cu cea mai îngrozitoare neliniște.

— Nu cred ca el să ştie! şopti dânsul. Nu pot să cred!

— Cine? întrebă celalt.

— Doctorul Vince! zise Samuel. El se ridică deodată. Mă duc să-l văd în legătură cu asta.

— Du-te să-l vezi, zise Charlie.

— Da, o să-mi spue.

Charlie îl privi cu un zâmbet.

— N'o s'o faci! exclamă dânsul.

— Mă duc, zise simplu băiatul.

Spărgătorul îşi lovi coapsa cu încântare.

— Du-te, se strâmbă el de râs, spune-i asta, Sammy, apoi vino să-mi povesteşti şi mie cum a fost!

21.

— D-l e la masă, răspunse servitoarea, care venise să deschidă.

— Spune-i, te rog, că trebue să-l văd numaidecât, pentru ceva foarte însemnat, zise Samuel.

El intră şi se aşeză în bibliotecă. Doctorul veni îngrijorat.

— Ce s'a întâmplat iar? întrebă dânsul.

Samuel întoarse spre el chipul îndurerat.

— Doctore, zise el, am trecut chiar acum printr'o grea încercare.

— Ce este, Samuel?

— Nu prea ştiu cum să-ţi spun, zise băiatul. Cunosc pe un om, un om foarte rău, pe care m'am dus să-l văd ca să-l convertesc şi să-l aduc pe calea binelui. Şi a râs de biserică şi de mine. Doctore Vince, el spune că biserica e plină de oameni răi. Mi-a spus cine sunt şi ce fac! Doctore, nu pot să cred că ştii şi că îngădui astfel de lucruri!

Celalt îl privi grozav de speriat.

— Dragul meu, zise dânsul, sunt oameni foarte răi în lume şi nu pot să ştiu toate.

— Oh, asta e grav de tot, doctore. In privinţa asta

trebue să te informez fiindcă nu poţi îngădui astfel de oameni în biserica d-tale.

Doctorul Vince se ridică şi închise uşa biroului. Apoi luă un scaun şi se aşeză lângă Samuel.

— Acum, zise dânsul, spune-mi despre ce-i vorba?

— E vorba de d-l Wygant.

— De d-l Wygant! exclamă celalt turburat.

— Da, doctore Vince.

— Ce a făcut?

— Ştiai că el a făcut să cadă legea pentru munca copiilor, şi că pentru asta a falsificat alegerile de senat?

Doctorul privi pe Samuel.

— Legea pentru munca copiilor, repetă dânsul. Asta vrei să spui?

— Da, doctore Vince, zise Samuel. Desigur că n'o ştiai.

— Ştiu că d-l Wygant s'a împotrivit foarte mult acestei legi. Lupta făţiş împotriva ei, dar era dreptul lui, nu-i aşa?

— Dar avea drept să aleagă un senator pe sprânceană ca s'o facă să cadă?

— Doamne, Dumnezeule! ce copil eşti! D-l Wygant se interesează foarte mult de politică şi, de bună seamă, că şi-a folosit trecerea pe care o are. Şi adică, de ce nu?

— Dar, doctore Vince, e ceva îngrozitor; gândeşte-te la Sofia!

— Apoi bine, băete, nu i-am găsit noi un loc Sofiei, chiar în casa d-lui Wygant?

— Da, doctore, toţi ceilalţi însă? Gândeşte-te la suferinţele şi sărăcia ce domneşte în uzina aceea îngrozitoare! Şi d-l Wygant care plăteşte lefuri atât de mici, când e atât de bogat! I-ar putea fi milă totuşi de copii.

— Intr'adevăr, Samuel, începu doctorul.

Dar băiatul, văzând întunecându-se chipul doctorului, se grăbi să urmeze:

— Asta nu-i decât începutul, ascultă mai departe. E vorba de d-l Hickman.

— D-l Hickman?

— D-l Henry Hickman, avocatul. A făcut şi mai rău încă...

Deodată preotul strânse pumnii.

— Intr'adevăr, Samuel! exclamă dânsul, e prea de tot! Nimeni n'ar avea răbdare să poată îndura asta.

— Doctore! exclamă băiatul plin de nelinişte.

— Mi se pare, urmă doctorul, că ar trebui să te gândeşti mai mult la ceeace faci. M'am purtat cu d-ta cu cea mai mare bunătate şi ai fost ocrotit în multe chipuri.

— Dar ce legătură are una cu alta? întrebă cu naivitate Samuel.

— Ar fi bine să-ţi aminteşti de locul pe care-l ai. Nu-i menirea d-tale, un simplu copil, care are o slujbă inferioară, să vină să-mi povestească toate clevetirile ce se spun despre consiliul bisericii mele.

— O slujbă inferioară! repetă Samuel uimit. Dar ce legătură are asta?

— Foarte mult, Samuel!

Băiatul îl privea buimăcit.

— Nu mă înţelegi, stărui dânsul, asta nu fac pentru

mine. Nu încerc să mă impun! Nu mă gândesc decât la mântuirea bisericii.

— Ce vrei să spui prin mântuirea bisericii?

— Doctore, gândeşte-te puţin. Am încercat să convertesc pe un om care şi-a bătut joc de mine şi care nici n'a vrut să audă vorbindu-se despre biserică, pentrucă oameni ca d-l Hickman fac parte din ea. Mi-a spus că banii lor îi ocrotiau de urmări, mi-a spus...

— Ce a făcut d-l Hickman? întrebă repede doctorul Vince.

— A cumpărat consiliul municipal, d-le, l-a plătit ca să se împotrivească reglementării serviciului apelor.

Doctorul se sculă şi începu să umble nervos prin odaie.

— Spune-mi, doctore, exclamă Samuel. Te rog, răspunde-mi. Desigur că nu ştiai asta?

Celalt se întoarse deodată către el.

— Cred că nu-ţi dai bine seama de un lucru, zise dânsul. Imi spui poveşti despre d-l Hickman. Ştii că mi-e cumnat?

Samuel se agăţă de braţul jilţului şi privi buimăcit pe doctorul Vince.

— Cumnatul d-tale? bălbâi dânsul.

— Da, zise el, singurul frate al nevestei mele.

Samuel îşi pierduse graiul de uimire. Doctorul umbla de colo până colo.

— Vezi, zise dânsul, în ce situaţie mă pui?

— Intr'adevăr, zise băiatul, văd. E îngrozitor!

Şi atunci fu cuprins de o teamă grozavă. — Nu-i aşa, doctore, că nu ştiai? Oh, sunt sigur. Te rog din suflet, spune-mi că nu ştiai.

— Nu ştiam, exclamă doctorul, şi nu ştiu nici acum. Intr'adevăr, am auzit şoapte pe ici pe acolo. Hickman e un om asupra căruia apasă răspunderi grele şi are mulţi duşmani. Trebue să cred toate poveştile, ce se îndrugă despre el?

— Nu, zise Samuel luat la repezeală, dar e vorba de un lucru pe care-l ştie toată lumea.

— Toată lumea! exclamă dânsul. Cine e toată lumea? Cine ţi-a spus?

— Eu... eu nu pot să spun, bălbâi băiatul.

— Cum ştie acela, urmă doctorul şi ce fel de om e? E un om cinstit?

— Nu, zise încet Samuel, trebue să mărturisesc că nu.

— E un om care-şi slujeşte aproapele, un om care nu spune niciodată minciuni, pe care-l poţi crede într'o chestie în care e vorba de cei mai scumpi prieteni ai d-tale? L-ai crede dacă ţi-ar spune că eu sunt un corupător şi un ticălos?

Samuel era silit a recunoaşte, că Charlie Swift nu era deloc vrednic de încredere.

— Doctore Vince, zise dânsul repede, îmi recunosc greşeala; am venit prea de grabă la d-ta. Am să mă interesez mai amănunţit asupra faptelor şi, dacă sunt adevărate, o să ţi le dovedesc. Dacă nu, n'am să te mai supăr niciodată.

Samuel spuse acestea foarte umil şi totuşi în glasul

lui era o intonaţie de aspră hotărâre, pe care doctorul o observă.

— Dar, Samuel, protestă dânsul, de ce vrei să te amesteci în toate astea?

— Să mă amestec! zise Samuel. Dar e datoria mea, dacă faptele sunt adevărate. Nu vrei să spui că, dacă s'ar dovedi adevărate, ai mai îngădui astfel de oameni în biserica d-tale?

— Nu ştiu ce aş face într'o împrejurare atât de grea, zise serios doctorul.

— Nu, răspunse Samuel. Ai dreptate. Cel dintâi lucru pe care-l am de făcut e să descopăr adevărul.

După aceste cuvinte Samuel plecă. Se duse glonţ la prietenul său Finnegan.

— Bună ziua! îi zise Finnegan. Dar slujba pe care vroiai să mi-o oferi? întrebă dânsul zâmbind.

— Doctorul Vince a spus că o să caute, răspunse băiatul. Dar nu-ţi pot spune încă nimic. S'a întâmplat ceva în răstimp.

El aşteptă ca prietenul său să servească pe un muşteriu şi ca acesta să-şi bea berea şi să plece. Apoi trase pe chelner într'un colţ.

— D-le Finnegan, zise dânsul, aş vrea să mă lămureşti asupra unui lucru foarte însemnat.

— Ce anume? întrebă chelnerul.

— Cunoşti pe d-l Hickman, Henry Hickman, avocatul?

— Nu vine pe aici, zise Finnegan, dar îl cunosc din vedere.

— Am auzit spunându-se că a contribuit la căderea

legii pentru reglementarea serviciului apei, la consiliul primăriei. E adevărat?

— Dacă a avut vre-un amestec? întrebă chelnerul cu un zâmbet.

— E adevărat că a cumpărat consiliul?

— Ori că l-a cumpărat?

— E adevărat, că d-l Callahan a primit o parte din bani?

Finnegan îi aruncă o privire bănuitoare.

— Ia spune, întrebă dânsul, pentruce mă întrebi toate astea?

— Ascultă, zise serios Samuel, ştii că d-l Hickman e enoriaş la biserica mea şi, ceeace încurcă lucrurile, e şi cumnatul doctorului Vince. S'au spus aceste lucruri urâte doctorului Vince şi-ţi dai seama ce neplăcut e asta pentru el. Nu poate să treacă asta cu vederea, fără să facă ceva.

— Drace, zise celalt, şi ce o să facă?

— Nu ştiu, zise Samuel. Nu mi-a spus; dar, vezi, întâi trebue să fie sigur că e adevărat. Şi, bineînţeles, că nu d-l Hickman o să-i spună asta.

— Nu, zise Finnegan, nu cred!

— Şi nu-i deloc uşor doctorului să cerceteze, înţelegi, un preot care nu vede decât lume bună. De aceea, i-am spus că o să cercetez eu pentru el.

— Văd, zise Finnegan.

— Ceeace aş vrea, zise băiatul, e să-i pot spune că am auzit astea din gura unui om care a luat bani. N'ar fi

nevoe să-i spun cine e, m'ar crede pe cuvânt. Crezi că d-l Callahan ar vorbi?

Chelnerul se gândi o clipă.

— Aşteaptă-mă aici, zise dânsul. Stăpânul a luat-o tocmai pe după colţul străzii şi poate că i-aş putea spune ce vrei să afli.

Samuel se aşeză deci să aştepte şi după câteva clipe intră John Callahan. Era un irlandez bondoc, cu obrajii tare rumeni, om de treabă, simpatic, nicidecum un desperado cum şi-l închipuia Samuel.

— John, zise Finnegan, băiatul ăsta a fost la Bertie Lockman şi are o drăguţă care lucrează la Wygant.

— Bine, zise Callahan.

— Şi, urmă el, a auzit o convorbire în care d-l Hickman spunea că voi i-aţi tras chiulul în afacerea aceea cu apele.

— Ei, zise Callahan. A spus el aşa ceva?

— Da, zise Finnegan, fără să mai lase vreme lui Samuel să răspundă.

— Ei bine, zise celalt, e un mincinos neruşinat, şi ştie asta. A fost o afacere aranjată, iar noi n'am avut nimic de făcut. Era o societate independentă de apă care vroia o concesie şi asta ar fi dat apă oraşului pe jumătate preţ. De câte ori plătesc apa, mă căesc că m'am amestecat. In cele din urmă, aş fi folosit mai mult.

— A spus că l-a costat 60 de mii de dolari, zise Finnegan.

— Poate, zise celalt. Nu se poate spune cât a primit organizaţia. Tot ce ştiu e că zece dintre noi care eram în consiliu, am primit câte 2000 de dolari.

Urmă o tăcere. Samuel asculta cu pumnii strânşi.

— Ţi-a plătit deadreptul d-tale? întrebă Finnegan.

— Cine, Hickman? Nu, l-a plătit pe Slattery şi Slattery a venit aici dela biroul său.

— Nu, nu chiar aşa, dar face mare tărăboiu pentrucă i s'au pus beţe în roate.

— Ei! zise Callahan, ce îndrăzneţ. A căpătat reînoirea concesiunii şi succesiunea Lockman împreună cu el câştigă zece mii de dolari pe lună. Şi cele două mii de dolari ai mei s'au topit într'o săptămână. M'a costat de două ori atât ca să mă aleg. Fără să mai vorbesc de băuturile date alegătorilor. Ah, desigur, că sunt frumoase câştiguri pentru membrii comisiunii.

— Atunci de ce te ocupi de asta? întrebă cu sfială Samuel.

— Am sfârşit cu asta, tinere! zise stăpânul cafenelei; de acum înainte rămân până la sfârşitul vieţii mele, cinstitul John Callahan. Şi data următoare, când Henry Hickman o să vrea să-şi facă darurile lui murdare, n'are decât să caute pe altcineva care are mai multă nevoe de bani, decât mine!

Şi cinstitul John urmă să vorbească despre politica din Lockmanville, desvăluind stricăciunea neruşinată din oraş. Neplăcut era că lumea începuse să se revolte, se plictisise să fie jefuită în toate chipurile şi se ducea la alegeri ca să încerce o îndreptare. Dar de fiecare dată când erau aleşi alţii, marile case industriale şi finanţa se amestecau şi cumpărau pe noii legislatori. Ultimele

dăţi, sindicatele făcuseră mare tărăboi şi trei din membrii consiliului municipal erau capi muncitoreşti, dar erau şi mai puşlamale decât ceilalţi, zise Callahan.

Samuel asculta şi iluziile i se spulberau unele după altele.

Printre cei cu musca pe căciulă părea că erau toţi bătrânii şi cinstiţii enoriaşi dela Sf. Matei, cunoscuţi de Samuel. Era de pildă mierosul domn Curtis, membru ca şi d-nii Hickman şi Lockman, la consiliul fabricii, care miluia pe săraci în fiecare Duminică dimineaţa şi care sămăna în totul c'o statuie a lui Jupiter olimpianul. Venise la Slattery şi-i dăduse două sute de dolari ca să închidă ochii asupra lăzilor care se îngrămădeau pe trotuar, înaintea antrepozitelor sale.

— Şi e adevărat că d-l Wygant, întrebă Samuel, căruia îi trecu prin minte ceva neaşteptat, sprijină această organizaţie?

— Dumnezeule! se strâmbă Callahan, ai auzit spunându-se asta?

— Mi-a spus cineva, răspunse Samuel.

— Ei bine, adevărul e că înainte de alegeri Wygant a venit să vadă pe Slattery ca să se înţeleagă cu el. Sunt sigur, pentrucă mi-a spus-o chiar Slattery, şi cred că n'am fi izbutit fără banii lui.

— Ah da! şopti băiatul.

— Oh, toate le ştie! râse stăpânul cafenelei. Uite şi noua concesie, pe care a căpătat-o pentru tramvai: pentru 96 de ani şi tot ce produce în răstimp.

Şi trebue să-l auzi ţinând discursuri pentru reforme! Asta mă scârbeşte la toţi oamenii aştia mari. Ei câştigă mii de dolari, şi n'ar vorbi pe stradă cu noi, micii chilipirgii. Şi aştia fac pe cetăţenii de treabă şi susţin biserica. Nu-ţi vine să pleznesti de necaz?

— Ba da, zise Samuel înăbuşit, ai toată dreptatea.

22.

Samuel avea acum dovezile cerute şi se duse glonţ la doctorul Vince.

— Da, îi zise dânsul, sunt în măsură să-ţi spun ce ştiu; am auzit-o din mărturisirea unui om care a primit bani.

— Cine e? întrebă doctorul.

— Asta nu-ţi pot spune, zise băiatul; n'ar fi cinstit, dar ştii că eu spun adevărul. Omul acela mi-a spus că d-l Hickman plătise lui Slattery, „bossul" democrat, 20 de mii de dolari ca să fie împărţiţi între zece consilieri comunali ca să voteze împotriva altei societăţi de ape.

Urmă o lungă tăcere. Doctorul se aşezase şi privea ţintă înaintea lui.

— Atunci, ce vrei să fac? întrebă dânsul fără vlagă.

— Nu ştiu, zise Samuel. Eu trebue să te întreb ce-i de făcut.

Urmă o nouă tăcere.

— Copile, zise doctorul, situaţia e foarte neplăcută pentru mine. D-l Hickman e fratele nevestei mele; îl iubeşte mult şi e un foarte bun prieten al meu. Depind de el pentru toate chestiunile în legătură cu biserica mea.

— Fără îndoială, zise Samuel, dar a mituit consiliul comunal.

— Ar fi un scandal grozav dacă s'ar şti, zise preotul. Gândeşte-te ce lovitură ar fi pentru biserica Sf. Matei.

— Dar aşa cum e, e şi mai rău, zise băiatul, căci vestea se răspândeşte şi se ştie că biserica dă adăpost răufăcătorilor.

— Cu ce sarcină mă împovărezi! exclamă preotul uluit. Un membru al familiei mele!

— E tot atât de dureros şi pentru mine, zise Samuel.

— Cum adică?

— Din pricina d-lui Wygant, d-le.

— Nu înţeleg.

Samuel se pregătea să spună: „Pentrucă o să fie socrul meu". Dar în ultima clipă un instinct îi spuse că ar fi mai bine s'o lase pe Gladys să vestească asta când o să creadă de cuviinţă. De aceea, răspunse: — Mă gândesc la Sofia.

— Nu e tot una, zise doctorul. Apoi puse din nou întrebarea: — Ce vrei să fac?

— De fapt, nu ştiu nici eu, zise tânărul. Mă străduesc în zadar să găsesc ce s'ar putea face.

— Dar aveai ceva în gând când ai venit la mine? îl întrebă celalt îngrijorat. Vrei să-l denunţ de faţă cu toţi pe cumnatu-meu şi să-l dau afară din biserică?

— Imi închipui, zise serios Samuel, că l-ar aresta, dar nu cred că ar trebui dat afară din biserică. Doar dacă nu vrea să se căiască. După părerea mea, întâi trebue vorbit cu el.

— Şi să-l ameninţ cu denunţarea?

— Iţi repet, doctore, zise cu vioiciune Samuel, m'am gândit bine la toate astea, şi, nu cred să aducă mare folos să denunţi şi să pedepseşti pe oricine ar fi. Asta nu duce decât la ură, şi d-ta ştii prea bine că nu trebue să urăm pe nimeni.

— Ah! zise doctorul uşurat.

— Ceeace trebue văzut înainte de orice e fapta îndeplinită, specularea poporului care a fost jefuit şi care trebue să se sfârşească odată. Să-ţi dau o pildă. Azi am întâlnit pe 'omul, care a venit împreună cu mine să te jefuiască şi am aflat că luase o parte din argintăria d-tale.

— Da? zise preotul.

— Mi-a cerut să nu spun nimic şi i-am făgăduit. Mă simţeam faţă de el, ca d-ta faţă de cumnatul d-tale. Nu vroiam să-l denunţ şi să-l bag la închisoare. Dar numaidecât mi-a venit alt gând: să-l fac să dea înapoi lucrurile furate! Era drept, nu-i aşa, doctore?

— Da, zise repede doctorul Vince, foarte drept.

— Foarte bine, zise băiatul. Acelaş lucru e şi pentru Hickman. A jefuit lumea, şi-a procurat o concesie care să-i îngădue, ca şi succesiunii Lockman, să stoarcă dela oameni câteva mii de dolari. El şi tovarăşii lui trebue să se lase de această concesie. Trebue să dea îndărăt până la ultimul dolar pe care l-au încasat. Asta e toată tărăşenia, şi altceva n'are nici o însemnătate. Poţi să ţii cuvântări cari să osândească stricăciunea, desfrânarea şi sfeterisirea, dar cu asta n'ai făcut încă nimic, dacă nu iei îndărăt banii jăcmăniţi. Apoi, după o tăcere.

— Nu înţelegi ce vreau să spun, doctore? întrebă el.

— Ba da, răspunse preotul, înţeleg foarte bine.

— Atunci?

— Nici nu face să te osteneşti, zise doctorul, n'o s'o facă niciodată.

— N'o s'o facă, zici?

— Nu, nimic nu i-ar sili la asta.

— Nici chiar dacă ar fi ameninţaţi cu denunţarea?

— Nici chiar atunci.

— Nici chiar dacă sunt vârîţi în închisoare?

Doctorul Vince nu răspunse. Celalt aştepta. Şi deodată zise cu glas înăbuşit:

— Doctore, trebue să dea înapoi ce-au luat. Acum văd foarte limpede, asta e datoria mea. Trebue să dea totul îndărăt!

Urmă o nouă tăcere.

— Doctore Vince, exclamă băiatul cu glas îndurerat, fără îndoială că o să mă ajuţi.

Chipul doctorului Vince se schimonosise.

— Nu, Samuel, răspunse dânsul, n'o să fac nimic!

Acest răspuns încurcă pe Samuel. Simţi că-i vine ameţeală.

— Va să zică, o să mă laşi singur? întrebă el aproape şoptind.

Doctorul Vince nu răspunse.

— Dar n'am oare dreptate? exclamă băiatul desnădăjduit. N'am spus adevărul?

— Nu ştiu, zise doctorul, e o întrebare la care nu

ştiu ce să răspund. Ştiu numai că astfel de lucruri nu mă privesc şi că nu pot să am nimic deaface cu ele.

— Dar, doctore, d-ta eşti reprezentantul bisericii.

— Da, şi trebue să mă îndeletnicesc cu chestii bisericeşti.

— Dar faptul că lumea e jefuită nu priveşte biserica? Nici un răspuns.

— Faci filantropie, zise Samuel, te faci că ajuţi pe săraci. Iţi aduc cazuri adevărate şi d-ta îţi mărturiseşti neputinţa, pentrucă sunt prea numeroase. Şi nu-mi poţi da pricina. Dar acum am să-ţi arăt de ce sunt săraci. Poporul e furat, călcat în picioare, e cumpărată conducerea care e întrebuinţată ca să-i jefuiască. Şi nu vrei să ridici glasul să protestezi.

— Nu pot să fac nimic, Samuel, mărturisi naiv preotul.

— Ba da, ba da, dar nici nu vrei să încerci. Cel puţin ai putea să dojeneşti pe aceşti criminali!

— Să-i dojenesc!

— Da d-le, d-ta îi acoperi, le îngădui să rămâe în biserică. Ii adăposteşti şi-i aperi de atacuri. Şi dacă mâine aş porni la luptă ca să deschid ochii publicului, nimeni nu m'ar asculta, pentrucă aceşti oameni sunt vrednici de respect, pentrucă sunt enoriaşii bisericii d-tale, pentrucă sunt prietenii şi rudele d-tale.

— Samuel! exclamă preotul.

— Şi ce-i mai rău, d-le, primeşti banii lor, îngădui ca biserica să atârne de ei! Mi-ai spus-o chiar d-ta, d-le. Şi împarţi darurile lor săracilor, acelora pe care ei i-au

jefuit. Aceasta orbeşte poporul, care e recunoscător şi nu înţelege. Şi astfel îi ajuţi să le arunce praf în ochi şi să urmeze a-i jefui. Nu înţelegi asta, doctore Vince? E ca şi când ai fi plătit pentru asta!

Doctorul Vince se ridicase foarte turburat.

— Intr'adevăr, Samuel! exclamă dânsul, ai depăşit marginile răbdării mele. Aşa nu mai poate să meargă. Nu vreau să mai ascult nici o vorbă măcar!

Samuel se clătină sub această lovitură.

— Aşa dar mă părăseşti! exclamă el. O să mă laşi să mă sbat singur!

Celalt fu uimit: — Ce o să faci? întrebă dânsul.

— Pentru început, zise Samuel, o să mă duc la aceşti oameni şi o să le dau putinţa să-şi măsoare greşeala.

— Băiatule, exclamă doctorul, eşti nebun!

— Poate, răspunse Samuel, dar ce pot să fac?

— Cel puţin, exclamă celalt, dacă o să faci astfel de încercări, să ai grijă să spui că nu eu te-am trimis şi că n'ai încuviinţarea mea.

Samuel stătu o clipă fără să răspundă. I se părea că doctorul nu spusese niciodată ceva atât de nevrednic. Asta însemna că doctorul Vince era un ticălos.

— Nu, d-le, zise dânsul în sfârşit, poţi fi liniştit despre asta, îmi iau toată răspunderea. Şi acum, după părerea mea, nu mai am nici o pricină să viu să te stingheresc.

După asta, se ridică şi plecă.

23.

Ieşind dela doctorul Vince, un sentiment de desnădejde îl cuprinse pe Samuel. Era din nou singur cu lumea întreagă împotriva lui.

O clipă fu ispitit să se lase de toate. La o adică, nu era decât un băeţandru. Ce nebunie să se ridice astfel împotriva celor cuminţi şi puternici! Dar îi reveni gândul care-l călăuzea, dureros ca o lovitură de cuţit: poporul suferea şi murea de foame! Mai bine ar fi murit decât să trăiască într'o lume unde era atâta sărăcie şi asuprire. Da, mai bine să moară decât să lase să se săvârşească fără împotrivire astfel de nedreptăţi. De aceea, nu putea fi vorba să părăsească lupta, nu avea încotro. Cu ce trebuia să înceapă? Se gândi la d-l Hickman. Dar era un bărbat, pe care nu era plăcut să-l înfrunţi: îl impresionase pe Samuel cum îl văzuse întâia oară. Se gândi atunci, dacă n'ar fi mai bine să înceapă cu d-l Wygant. Işi aduse aminte de d-ra Gladys, pe care şirul de întâmplări o înlăturase. Cum o să privească ea lucrurile? Ce-o să spună când o afla cât de necinstit e tatăl ei?

Ii veni un gând: de ce n'ar face mărturisiri d-rei Gladys? Cine l-ar fi putut ajuta, dacă nu ea? Stăruise pen-

tru Sofia şi-i făgăduise că o să facă şi pentru d-l Albert ceva. Nu era o datorie s'o înştiinţeze de faptele ce priveau atât de aproape familia ei? Dânsa ar ştii mai bine ca oricine ce trebue de făcut în privinţa tatălui ei; o să-i ceară părerea asupra chipului în care era mai bine să se apropie de d-l Wygant.

Se duse la locuinţa acestuia şi întrebă de Sofia.

— Spune-i d-rei Gladys, îi zise dânsul, că aş vrea s'o văd, că e vorba de ceva foarte însemnat.

Sofia îi îndeplini dorinţa şi veni să-i spună să urce la catul întâiu.

— Nu-i bine, Samuel, să vii să mă vezi după amiază, îi zise zeiţa lui.

— Fără îndoială, d-ră Gladys, răspunse dânsul, dar n'am venit pentru mine; e vorba de ceva foarte serios.

— Ce este? întrebă ea.

— E vorba de tatăl d-tale, d-ră Gladys.

— De tata?

— Da, d-ră Gladys. E o întreagă poveste. Trebue s'o iau dela început.

Şi el îi povesti cum ajunsese enoriaş al bisericii Sf. Matei, ce înflăcărare îl cuprinsese şi cum se aşternuse pe lucru ca să aducă pocăiţii la turmă, cum întâlnise un om rău care nu se lăsase convins de credinţa lui şi toate grozăviile pe care i le spusese. Când ajunse la ceeace-i spusese Charlie Swift despre d-l Wygant, Samuel fu ispitit să curme istorisirea, dar d-ra Gladys vroi să ştie totul şi păru chiar dezamăgită că n'are să-i dea mai multe amănunte.

— Hickman! exclamă ea încântată. Mi-am închipuit totdeauna că e un ticălos bătrân! Pun rămăşag că n'ai descoperit nici a suta parte din pungăşiile lui, Samuel!

In sfârşit, tânărul îi spusese ce aflase dela Callahan.

— Şi ai spus asta doctorului Vince? exclamă ea uimită.

— Da, zise dânsul.

— Şi el ce a spus?

— N'a vrut să se amestece. Numai eu trebue să-mi bat capul cu astea.

— Şi acum ce o să faci?

— Nu prea ştiu, d-ră Gladys. Un lucru e sigur, că vreau să merg să-l văd pe tatăl d-tale.

— Să vorbeşti cu tata? se miră fata.

— Da, d-ră Gladys.

— De ce?

— Ca să încerc să-i arăt că ce-a făcut e rău.

Convorbitoarea sa îl privi uimită.

— Vrei să spui zise dânsa, că o să-i impuţi purtarea lui în politică?

— Da, negreşit, d-ră Gladys, nu-mi pot alege mijloacele.

Tânăra luă batista şi se aplecă peste masă acoperindu-şi obrazul. Era cuprinsă de o emoţie, a cărei pricină nu se deslueşa limpede.

Samuel, după cum ne închipuim, se nelinişti.

— D-ră Gladys, exclamă dânsul, nu eşti supărată pe mine?

Ea-i răspunse cu glas înăbuşit: — Nu, Samuel, oh, nu!

Apoi ridică spre el obrazul roşu:

— Bine, Samuel, du-te de-l vezi, zise dânsa.

— Asta nu te supără? se interesă el îngrijorat.

— Nu, câtuşi de puţin, zise dânsa. Du-te de-i vorbeşte pe şleau, şi vezi ce poţi să faci. E un om foarte aspru, pătimaş şi, dacă izbuteşti să-i îmblânzeşti inima, o să fie cu atât mai bine pentru toată lumea.

— Şi asta n'o să schimbe nimic... din ceeace e între noi? întrebă el.

— Din ceea ce e între noi? repetă ea. Absolut nimic. Dar fireşte, bagă de seamă să nu-i spui nici un cuvânt despre asta. Să nu ştie că mă cunoşti.

— Nu, bineînţeles, d-ră Gladys.

— Spune-i că vii dela biserică. Şi nu-l cruţa, Samuel, căci sunt convinsă că a făcut tot ce mi-ai spus, şi mai rău încă.

— D-ră Gladys! se turbură băiatul.

— Şi nu uita să vii după aceea la mine, Samuel. Poate că ţi-aş putea spune ce ai de făcut.

Se priviră amândoi în tăcere. Apoi, într'un neaşteptat avânt de emoţie, d-ra Gladys exclamă: — Samuel, eşti un sfânt!

Ea izbucni atunci într'un râs ascuţit şi cu iuţeala unei păsări care zboară, se aplecă spre el şi-l sărută pe obraz. Apoi pieri ca un fulger şi Samuel rămase singur cu turburarea lui.

El se îndreptă numaidecât spre birourile d-lui Wygant, dar când ajunse la pod, automobilul fabricantului trecea tocmai în goana mare.

Făcu stânga împrejur şi porni spre casă.

De data asta se înfăţişă la intrarea principală.

— Sunt Samuel Prescott, dela biserica Sf. Matei, zise dânsul feciorului. Doresc să văd pe d-l Wygant pentru o afacere foarte însemnată.

Găsi pe d-l Wygant şezând într'un jilţ mare, lângă una din ferestrele bibliotecii. Imprejurul lui era cea mai grozavă colecţie de cărţi pe care o văzuse vreodată Samuel. In încăperea luxoasă stăpânea o mare linişte, neturburată până atunci. D-l Wygant era înalt şi impunător şi avea o înfăţişare de trufie dispreţuitoare şi de viclenie.

Samuel, cu pumnii strânşi, porni îndată la atac.

— Sunt Samuel Prescott, ajutorul de paracliser dela Sf. Matei, zise dânsul. Am să vă spun ceva foarte serios.

— Da? Şi ce anume? întrebă d-l Wygant.

Atunci Samuel povesti din nou cum fusese atras pe drumul pierzaniei şi cum îl convertise doctorul Vince. Povesti foarte amănunţit, ca celalt să-i înţeleagă înflăcărarea. Apoi vorbi de conversiunile pe care le făcuse şi în cele din urmă cum găsise pe Charlie Swift. Şi omul acesta n'a vrut să vină la biserică, încheiă dânsul, din pricina oamenilor necinstiţi cari sunt acolo.

Celalt ascultase cu uimire interesată.

— Cine sunt oamenii aceia? întrebă bogătaşul.

— Printre alţii şi d-ta, zise Samuel.

D-l Wygant tresări.

— Eu? exclamă dânsul. Dar ce am făcut?

— Mai întâi, răspunse Samuel, întrebuinţezi pe copii în fabrică şi ai făcut să fie ales un senator numai ca să împiedici să treacă legea pentru ocrotirea muncii copiilor. Pe de altă parte, ţii cuvântări în care faci pe reformatorul politic, pe când plăteşti ulcele de vin lui Slattery ca să-ţi dea concesiile.

Urmă o tăcere, în vreme ce d-l Wygant îşi revenea din uimire.

— Ştii că asta-i bună! exclamă dânsul în cele din urmă. Asta e de o neobrăzare fără seamăn!

Samuel înaintă deodată spre el cu braţele întinse.

— D-le Wygant, exclamă dânsul, văd că te înfurii pe mine, dar te rog din suflet să nu-ţi împietreşti inima: sunt chiar aici pentru binele d-tale. Am venit pentrucă nu puteam îndura să ştiu că un enoriaş al bisericii Sf. Matei făcea astfel de lucruri!

O clipă, d-l Wygant îl privi înmărmurit.

— Vreau să te întreb ceva, zise el: doctorul Vince ştie că ai venit la mine?

— I-am vorbit, răspunse Samuel, dar n'a vrut să se sinchisească de lucrurile astea. Mi-a spus că dacă vin la dv., să spun că n'am învoirea lui. Am venit din îndemnul meu, d-le.

Urmă altă tăcere.

— Nu fiţi supărat pe mine, d-le, exclamă din nou Samuel.

— Nu, zise dânsul, nu sunt supărat, pentrucă nu eşti decât un băeţandru şi habar n'ai ce faci.

— Oh! zise Samuel.

— Ai mare nevoe de puţină experienţă a vieţii, adaugă bogătaşul.

— Dar, d-le Wygant, zise băiatul, lucrurile pe care le-am spus sunt adevărate.

— Sunt adevărate... dacă vrei.

— Şi e foarte rău!

— Aşa cum ţi se pare d-tale, dar e din pricina neştiinţei d-tale.

— Conrupeţi guvernul ţării dv., d-le Wygant.

— Guvernul ţării mele, cum îl numeşti, e alcătuit dintr'un număr de politicieni escroci cari nu se gândesc decât să trăiască pe seama industriei pe care o reprezintă.

Urmă o nouă tăcere.

— Vezi, tinere, zise d-l Wygant, eu am numeroase răspunderi, numeroase interese care aşteaptă dela mine deslegarea şi e ca şi când aş fi înconjurat de o haită de lupi.

— Dar ce se întâmplă în vremea asta cu guvernul liber? exclamă Samuel.

— Nu ştiu, răspunse fabricantul. Uneori mă gândesc că dacă poporul nu se schimbă, guvernul liber a murit.

— Ce trebue să facă poporul, d-le?

— N'are decât să aleagă oameni cinstiţi, cu care să se poată face afaceri, în loc de cafegii dela ţară şi oratori dintre căpeteniile lucrătorilor, pe care-i aleg acum.

Samuel se gândi puţin.

— Oameni cu care se pot face afaceri? repetă dânsul. Dar ce fel de afaceri vreţi să faceţi?

— Ce vrei să zici? întrebă dânsul.

— V'aţi folosit de aceşti politicieni ca să căpătaţi o concesie care să vă îngădue să încasaţi lumea, timp de 96 de ani, după bunul plac. Credeţi că pentru cealaltă lume e o afacere bună?

Nu primi nici un răspuns.

— Şi care parte din aceste bunuri pe care le apăraţi a fost agonisită în chipul acesta, d-le?

Fruntea d-lui Wygant se întunecă, dar nu puteai rămâne mâniat văzând chipul chinuit al lui Samuel.

— Tinere, zise dânsul, nu-ţi pot repeta decât că nu cunoşti lumea. Dacă m'aş retrage eu, s'ar schimba ceva? Concesiunile le-ar lua alţii şi ar fi la fel. Asta e întrecerea capitalului.

— Intrecerea capitalului, repetă băiatul gânditor. Cu alte cuvinte, e un bâlciu unde se înhaţă banii, unde fiecare apucă ce poate. Şi credeţi că răspunderea dv. sfârşeşte când v'aţi luat partea dv.?

— Da, asta e părerea mea.

Din nou tăcere.

— Văd limpede, zise Samuel încet. Dar e un lucru pe care nu izbutesc să-l înţeleg.

— Ce anume?

— De ce ţineţi, d-le, să faceţi parte din biserică? Ce legătură au banii cu învăţătura lui Isus?

Samuel simţi atunci că depăşise marginile.

— Intr'adevăr, tinere, zise d-l Wygant, nu văd la ce bun să mai prelungim această convorbire.

— D-le, înjosiţi biserica!

— Destul! zise tăios d-l Wygant, m'ai scos din răbdări. Uiţi ce slujbă ai.

— Asta, mi s'a mai spus, zise Samuel cu glas schimbat, dar nu ştiu care e locul meu.

— Imi dau seama, răspunse bogătaşul. Locul d-tale e la munca d-tale, şi să-ţi respecţi superiorii, păstrându-ţi părerile pentru d-ta.

— Na, v'aţi înfuriat, zise băiatul; n'am izbutit să vă fac să înţelegeţi că vreau să descopăr adevărul. Mă silesc să fac bine, d-le Wygant.

— Dar uiţi cine eşti şi unde te afli.

— Caut doar să aflu, d-le, dar cum să-mi recunosc superiorii?

— Oamenii mai în vârstă decât d-ta şi mai cuminţi...

— Dar ce înseamnă vârsta şi cuminţenia, d-le Wygant? Am lucrat la d-l Albert, care e ceva mai în vârstă decât mine. Şi e totuşi superiorul meu!

— Intocmai, zise celalt.

— Cu toată viaţa de desfrâu, pe care o duce, d-le?

— Cum?

— Da, d-le Wygant, bea, şi petrece cu femei uşoare, şi e totuşi superiorul meu.

— Hm! zise d-l Wygant.

— Nu oare pentrucă are mulţi bani? urmă Samuel neclintit.

D-l Wygant nu răspunse.

— Şi „locul meu" nu vine dela faptul că eu n'am deloc.

Tot nici un răspuns.

— Şi totuşi văd adevărul şi trebue să-l spun! Cum să ajung la un loc, unde aş avea dreptul s'o fac?

— Astea, tinere, zise d-l Wygant cu răceală, sunt probleme pe care o să le deslegi singur.

— Se pare că aş trebui să iau parte la lupta pentru bani, dacă numai banii joacă rol.

— Tinere, îmi pare rău pentru d-ta, dar o să primeşti câteva lovituri tari, până să-ţi ajungi ţinta. O să trebue să te înveţi s'o primeşti cum o găseşti. Dar o să descoperi că viaţa e o luptă aprigă. E o luptă pentru trai, din care supravieţuesc acei cari sunt mai destoinici...

In clipa aceea Samuel îl opri cu un gest.

— Nu, mulţumesc, d-le Wygant, zise el serios, asta am mai auzit-o.

— Ce vrei să spui? întrebă dânsul.

— Nu pot să vă lămuresc, zise dânsul, nu m'aţi înţelege. Văd că şi dv. sunteţi un discipol al lui Herbert Spencer şi ăsta e dreptul dv. Dar atunci de ce faceţi parte din biserică? De ce vreţi să-l urmaţi pe Isus?...

D-l Wygant se ridică deodată.

— Asta întrece orice măsură! zise el. Te rog să ieşi!

— Dar, d-le, încercă să se împotrivească Samuel.

— Nici un cuvânt mai mult, exclamă fabricantul, te rog să ieşi.

Asta fu sfârşitul convorbirii.

24.

Samuel nu mâncase nimic de dimineaţă, dar nu simţea foamea; numai durerea şi desnădejdea îl chinuiau. Pentru el fusese o grea încercare întrevederea cu d-l Wygant, neruşinatul om de lume, rece, neîndurător şi autoritar. Ii făcuse impresie unei uriaşe cetăţi a răului. Ce putea să facă el, Samuel, decât s'o privească cu o furie neputincioasă.

Se întoarse la Stedman. Sofia veni să-i deschidă.

— Credeam că vrei să pleci devreme, Samuel, zise dânsa.

— De ce? întrebă el dus pe gânduri.

— Azi n'aveai de făcut ceva la biserică?

— E adevărat, îşi aminti dânsul, trebue să fie o adunare a consiliului fabricii şi trebue să aprind gazul. Dar m'am săturat de muncit la biserică.

— Te-ai săturat să munceşti la biserică! exclamă copila.

— Da, zise dânsul, şi povesti întâmplările zilei prietenilor săi uluiţi.

Sofia asculta plină de simpatie.

— Ai fost să vezi pe d-l Wygant, exclamă dânsa cu respect. Oh! Samuel, cât eşti de curagios!

— S'a înfuriat, zise băiatul amărât. Şi doctorul Vince m'a părăsit. Nu mai am pe nimeni, pe care să mă pot bizui.

Sofia veni la el şi-l cuprinse cu braţele.

— Dar ne ai pe noi, Samuel, zise dânsa. O să te sprijinim, nu-i aşa mamă?

— Fără îndoială, zise d-na Stedman, dar ce pot face nişte bieţi oameni săraci ca noi?

— Şi apoi ai pe d-ra Gladys, exclamă Sofia, după o clipă.

— D-ra Gladys! repetă dânsul. O să-mi ţie partea împotriva tatălui ei?

— Ţi-a spus că te iubeşte, zise copila, şi ea ştie că ai dreptate.

— O să trebue să mă duc s'o văd, zise Samuel după o clipă. I-am făgăduit să-i spun ce s'a întâmplat.

— Şi eu am s'o văd, zise micuţa. Oh, sunt sigură c'o să te ajute!

Chipul copilei era roşu de încântare şi Samuel privind-o văzu întâia oară că Sofia era într'adevăr drăguţă. Se îngrăşase şi-i veniseră culorile în obraji de când mânca odată pe zi la Wygant.

— Nu crezi că d-ra Gladys o să-i dea sprijinul, mamă? întrebă dânsa.

— Nu prea ştiu, zise d-na Stedman îndoindu-se. Ce pacoste toate astea! Nu înţeleg de ce trebue să se întâmple astfel de lucruri.

— Crezi totuşi că Samuel a făcut bine, nu-i aşa? exclamă copila.

— Da, da, cred, răspunse dânsa. E greu de spus; o să se întâmple atâtea lucruri! Şi dacă d-ra Gladys se supără şi-ţi pierzi locul?

— Oh, mamă! exclamă Sofia.

Şi cei doi tineri se priviră deodată încremeniţi. Era ceva la care nu se gândiseră niciodată.

— Nu trebue să vii, Sofia, exclamă băiatul, lasă-mă singur!

— Dar de ce trebue să faci d-ta toate jertfele? răspunse Sofia. Dacă e bine pentru d-ta, nu-i şi pentru mine?

— Sofia, se tângui d-na Stedman, dacă-ţi pierzi locul, e sărăcia lucie pentru noi toţi!

Şi din nou se priviră cu groază în ochi.

— Sofia, zise Samuel, nu vreau să te amesteci!

Dar în adâncul inimii sale ştia că ar fi făcut mai bine să nu spună nimic. Şi d-na Stedman ştia deasemeni şi se îngălbeni de teamă.

Băiatul înghiţi repede câteva îmbucături, apoi plecă la lucru la biserică. Dar nu mergea cu bucurie ca altă dată. Până atunci fusese lucrul Domnului, dar acum nu făcea decât să slujească pe oameni de soiul lui Wygant şi Hickman. Se părea că ar trebui totdeauna să fie în slujba lor, în orice situaţie sau loc s'ar afla.

— Ai întârziat, îi spuse la sosirea lui, bătrânul paraclisier Iacob.

— Da, d-le, zise Samuel.

— D-l Vince a spus că vrea să te vadă cum vii.

Inima băiatului începu să bată. Doctorul se căise oare?

— Unde-i? întrebă el.

— In sala de sfat, răspunse moşneagul.

Samuel se duse acolo.

La intrarea lui, doctorul Vince se ridică repede.

— Samuel, îi strigă el furios, asta trebue să se sfârşească!

— Ce anume, doctore Vince?

— Purtarea d-tale depăşeşte marginile, mă scoţi din sărite.

— Dar ce am făcut, d-le?

— Cumnatu-meu a plecat de aici şi a făcut un tărăboi îngrozitor. L-ai defăimat faţă de enoriaşi!

— Cum asta, doctore Vince? exclamă Samuel uimit. N'am făcut aşa ceva.

— Fără îndoială că da, dacă nu se vorbeşte decât de asta!

— Doctore, zise solemn băiatul, ţi s'au spus minciuni. După cum te-am înştiinţat, am fost să-l văd pe d-l Wygant. Afară de asta, n'am vorbit cu nimeni afară de Sofia şi d-na Stedman. Ah, ba da, adaugă el repede şi cu d-ra Gladys!

— Ah! ah! adaugă dânsul, asta e. D-ra Gladys e colegă de şcoală cu fata d-lui Hickman şi fireşte că s'a dus numaidecât s'o înştiinţeze şi trebue să ne aşteptăm să povestească asta şi altor persoane pe care le cunoaşte. Mâine dimineaţă o să vorbească toată parohia de asta!

— Sunt desnădăjduit, d-le!

— Iată ce dandanale îmi face. Trebue să-ţi spun limpede, Samuel, că asta nu mai poate să meargă. Doar dacă nu eşti gata să te lepezi de părerile d-tale caraghioase şi să-ţi vezi de slujba de ajutor de paraclisier; altfel, o să trebue să părăseşti biserica.

Samuel îl privi uimit.

— Să părăsesc biserica! exclamă el.

— Fireşte! zise celalt.

— Doctore Vince, exclamă Samuel, vrei să spui că mă dai afară din biserică?

— Aşa am să fac, d-le!

— Dar doctore, ai dreptul s'o faci?

— Dreptul? Şi de ce nu?

— Ai dreptul să-mi iei slujba. Dar să mă dai afară din biserică?

— Samuel, exclamă preotul ne mai putându-se stăpâni, nu sunt eu capul acestei biserici?

— Dar, doctore, exclamă Samuel, e doar biserica Domnului.

Urmă o lungă tăcere. Samuel reluă convorbirea.

— Când a venit d-l Hickman să te vadă, a tăgăduit că a făptuit această crimă?

— Nu l-am întrebat, răspunse celalt.

— Nu l-ai întrebat! exclamă băiatul uimit. Nici nu te-ai gândit măcar la asta!

Doctorul nu răspunse.

— Ei bine, eu am întrebat pe d-l Wygant, zise Samuel cu glas înăbuşit. Mi-a mărturisit vinovăţia lui.

— Cum aşa? exclamă celalt.

— Mi-a mărturisit. Tot ce-a spus el în convorbirea noastră n'a fost decât o lungă mărturisire. A spus că toată lumea face la fel, pentrucă aşa se pot câştiga bani şi că fiecare nu caută decât asta. El îi zise întrecere. Şi când l-am întrebat de ce merge la biserica Domnului, m'a dat afară.

Doctorul Vince ascultase cu sprâncenile încruntate.

— Şi acum ce vrei să faci? întrebă el.

— Nu ştiu, d-le. Datoria mea fără doar şi poate, e să-i denunţ.

— Samuel! exclamă preotul. In toată această purtare nebunească, nu te-ai gândit niciodată că-mi datorezi oarecare recunoştinţă?

— Oh! doctore, exclamă băiatul, împreunându-şi mâinile în desnădejdea lui. Nu-mi mai spune astfel de lucruri.

— Ba spun, stărui doctorul Vince. Te-am scăpat, te-am ajutat şi acum îmi căşunezi cele mai groaznice suferinţi.

— Doctore, protestă Samuel. Aş face orice pentru d-ta. Mi-aş da viaţa pentru d-ta. Dar îmi ceri să-mi calc datoria; cum aş putea-o face?

— Nu te-ai gândit niciodată că oameni mai în vârstă şi mai cuminţi decât d-ta ar putea fi judecători mai buni în astfel de lucruri?

— Dar faptele sunt vădite, d-le. Şi nu mi-ai răspuns niciodată, mi-ai poruncit numai să tac!

Celalt nu zise nimic.

— Când am venit la d-ta, urmă Samuel, m'ai învăţat dragostea şi frăţia, jertfa de sine însuşi şi datoria către aproapele. Şi am crezut în cuvântul d-tale, d-le. Dumnezeu mi-e martor că n'am făcut altceva decât să încerc să înfăptuesc tot ce m'ai învăţat. M'am silit să ajut pe cei săraci şi asupriţi. Cum puteam să ştiu că nu credeai în ce spui?

— Samuel, protestă celalt, n'ai dreptul să faci asta. Fac ce pot. Predic adesea asupra acestor chestiuni.

— Fără îndoială, exclamă băiatul. Dar ce predici? Spui adevărul bogătaşilor, cari vin la biserică? De ce nu le spui: „Jefuiţi pe săraci, sunteţi pricina sărăciei care domneşte în acest oraş, purtaţi răspunderea pe cugetul d-voastră. Trebue să încetaţi să furaţi şi să asupriţi. Trebue să vă lipsiţi de această avere, pe care aţi răpit-o poporului". Nu, ştii bine, nu le spui nimic din toate astea. Şi nu vezi ce înseamnă asta, doctore Vince. Asta înseamnă că biserica nu izbuteşte în menirea ei. Oricare ar fi forma şi obârşia ei, e nevoe de o nouă biserică. Căci aceste fapte există; aici se petrec şi trebue să lucrăm!

In înflăcărarea lui, tânărul făcu o săritură întinzând braţele.

— Poporul e nenorocit. Moare de foame, da, moare de foame. Chiar aici, în acest Lockmanville. Moare de foame, da, moare de foame! Înţelegi, doctore Vince? moare de foame!

Doctorul îşi frângea mâinile în turburarea lui.

— Prietene, exclamă dânsul, nu mai poate merge astfel, asta n'o pot îndura mai multă vreme!

— Atunci, ce trebue să fac, d-le?

— Să mi te supui. Iţi cer odată pentru totdeauna. Vrei să te laşi de nebuneasca d-tale purtare?

— Nu pot, doctore Vince, exclamă Samuel. Într'adevăr, nu pot!

— Atunci îţi repet că trebue să ne despărţim. O să-ţi părăseşti slujba şi biserica.

Lacrimi podidiră pe Samuel.

— Doctore, strigă el, nu mă isgoni. Te rog, în genunchi, d-le.

— Am zis, zise celalt strângând pumnii.

— Te-ai gândit bine? protestă băiatul. Iţi goneşti propriul suflet! Intorci spatele adevărului!

— Iţi spun că trebue să pleci, repetă doctorul.

— Dar gândeşte-te. Asta înseamnă sfârşitul bisericii, căci nu vezi că o să trebue să lupt împotriva d-tale, o să mă văd silit să te atac. Şi o să înving, pentrucă adevărul e de partea mea, pentrucă d-ta l-ai dat deoparte. Gândeşte-te la ce faci, respingând adevărul!

— Nu vreau să mai aud nici o vorbă! exclamă întărâtat doctorul Vince. Aiurezi. Iţi spun să pleci, îţi poruncesc, şi numaidecât.

Şi Samuel plecă, plângând în hohote ca şi când i s'ar fi sfâşiat inima.

25.

Samuel porni în beznă, dar nu izbuti să se îndepărteze; nu se putea obişnui cu gândul că era alungat pentru totdeauna dela biserica Sf. Matei. Făcu stânga împrejur şi se întoarse la biserică. Rămase acolo s'o privească, înăbuşindu-şi suspinele.

Atunci văzu oprindu-se o maşină la intrarea laturalnică, iar d-l Wygant coborî intrând în biserică. Acea privelişte fu pentru el ca o lovitură dată în plin. Il primeau la loc de cinste pe bogătaşul plin de trufie şi obrăznicie; rămânea nepedepsit, pe când pe el, Samuel, îl izgoniau.

Şi el se revoltă. Nu, nu, n'o să-l alunge! O să lupte, o să lupte până la capăt. Biserica nu era biserica lor, era a lui Dumnezeu! Şi avea dreptul să vină să audă adevărul.

Astfel, când consiliul deschise şedinţa pentru cercetarea planurilor arhitectului pentru noul azil, se auzi o lovitură puternică la uşă şi Samuel intră gâfâind cu ochii rătăciţi.

— D-lor, exclamă dânsul, vă cer să mă ascultaţi!

Doctorul Vince se ridică dintr'o săritură, înebunit.

— Samuel Prescott, exclamă el.

— Sunt izgonit din biserică! zise Samuel, dar n'am să mă supun. Am spus adevărul şi n'am să îngădui nelegiuiţilor dela Sf. Matei să mă facă să tac!

D-l Hickman se ridicase deodată.

— Băete, porunci dânsul, ieşi!

— N'am să ies, urlă Samuel. Cer consiliului fabricii acestei biserici să mă asculte. Am dreptul să fiu ascultat. Am spus adevărul, nimic altceva decât adevărul!

— Despre ce vrea să vorbească băiatul ăsta? întrebă alt membru din consiliu, d-l Hamerton, un tânăr avocat, al cărui chip simpatic îl observase adesea Samuel. Şi Samuel văzând curiozitate şi interes în privirea lui, se întoarse către el.

— Nu îngăduiţi să mă alunge, fără să mă ascultaţi, se rugă dânsul.

— Băiatule! repetă d-l Hickman, îţi poruncesc să pleci.

— Conrupeţi consiliul comunal, îi strigă Samuel, l-aţi cumpărat, l-aţi cumpărat ca să nu voteze noul regulament al apelor. Acesta e adevărul, ştiţi bine, şi n'o să îndrăzniţi să tăgăduiţi.

Chipul d-lui Hickman se făcuse stacojiu de furie.

— E o minciună neruşinată! se înfuriă dânsul.

— Am vorbit unuia din oamenii cari au împărţit bani! strigă Samuel. Zece din consilierii comunali au primit două mii de dolari.

— Cine-i acest om? întrebă Hickman în culmea furiei.

— N'o să-i spun numele, zise Samuel, mi-a spus-o în chip confidenţial.

— Ah! Ah! rânji celalt, ştiam eu bine. E o bârfeală groaznică!

— Acesta e adevărul! protestă Samuel. Doctore Vince, d-ta ştii că spun adevărul. La ce aş născoci asta?

— Ţi-am mai spus, Samuel, exclamă doctorul Vince, că nu vroiam să fiu amestecat în toate astea.

— O să-l pun pe acest om să repete în faţa oricui dintre dvs.! zise băiatul. Cel dintâi venit poate cerceta faptele, dacă vrea. Chiar d-l Wygant mi-a spus că l-a plătit pe Slattery ca să capete concesiile!

D-l Wygant se amestecă atunci.

— Cum? se înfuriă el.

— Da, desigur că mi-ai spus! exclamă Samuel uluit. Nu mi-ai mărturisit chiar azi după amiază?

— Nu ţi-am spus aşa ceva! zise celalt.

— Mi-ai spus că toată lumea face la fel şi că nu-i nici un mijloc de a împiedica aşa ceva. Ai numit asta întrecerea capitalului!

— Asta e neruşinare! exclamă d-l Hickman. Ieşi de aici, tinere!

— Săracii din acest oraş suferă şi mor de foame şi boli! strigă Samuel. Şi sunt jefuiţi şi asupriţi. Trebue ca aceste lucruri să urmeze astfel?

— Samuel, aci nu-i locul de discutat aceste chestiuni! întrerupse doctorul Vince.

— De ce nu, d-le? Vinovaţii sunt oameni de frunte în consiliul acestei biserici. Fac biserica de ocară. Şi ne aflăm în biserica lui Iisus, d-le!

— Dar nu acesta e mijlocul care trebue întrebuinţat,

băete! exclamă d-l Hamerton, care se neliniştea pentrucă Samuel nu-l părăsea din ochi.

— De ce nu? exclamă Samuel. Christos n'a alungat cu biciul pe zarafi din templu?

Era o frază stingheritoare. Urmă o tăcere, ca şi când fiecare ar fi vrut să lase pe vecinul lui să vorbească el mai întâi.

— Şi nu suntem învăţaţi să urmăm pilda lui Christos, doctore Vince? întrebă băiatul.

— Nu tocmai în acest înţeles, Samuel. Christos a fost Dumnezeu, şi nu ni se poate cere...

— Ah! ăsta e şiretlicul! i-o tăiă Samuel furios. Pentrucă spuneţi că Christos era Dumnezeu, ăsta e un cuvânt ca să nu înfăptuiţi să faceţi ce vă învaţă! Dar nu cred ca sfinţenia lui să fie ceeace înţelegeţi dv. El era om ca d-ta şi ca mine. Era un om sărac, care a suferit şi a îndurat sărăcia. Şi bogaţii din vremea lui l-au dispreţuit, l-au scuipat şi l-au răstignit!

In clipa aceea alt membru al consiliului intră în vorbă. Era venerabilul domn Curtis, care sămăna cu o statue a lui Jupiter olimpic.

— Băete, zise dânsul serios, te împotriveşti să te dea afară din biserică şi mărturiseşti totuşi că eşti un necredincios.

— Poate că sunt necredincios, reluă cu vioiciune Samuel, dar n'am plătit niciodată 200 de dolari lui Slattery, ca poliţia să mă lase să împiedec drumul pe trotuarele oraşului.

D-l Curtis tăcu şi nu se mai amestecă în convorbire.

— Biserica s'a lepădat odinioară de Iisus, urmă Samuel. Asta a fost fapta bogaţilor şi a celor puternici. Şi întrebuinţa un grai şi mai aspru decât acel pe care-l întrebuinţez eu. „Vai vouă, cărturari şi fariseilor făţarnici, zicea el, vai şi vouă doctori ai Legii, vipere veninoase. Cum o să scăpaţi de ispăşirea iadului?" Dacă ar fi aici astă seară, ar fi aici alături de mine şi bogaţii răufăcători cari stau la acest sfat s'ar lepăda iar de el. L-aţi şi isgonit: v'aţi astupat urechile la ţipetele celor asupriţi, faceţi din dreptate şi adevăr o maimuţăreală! In fiecare zi îl răstigniţi din nou!

— Ce grozăvie! exclamă d-l Hickman. Ce blestemăţie!

— Trebue să se sfârşească numaidecât, interveni d-l Wygant.

Şi Samuel ştia că atunci când d-l Wygant vorbea, înţelegea să fie ascultat.

— Atunci, nu-i nimeni aici care să-mi asculte chemarea? exclamă Samuel. D-le Hamerton, nu vii în ajutorul meu?

— Ce vrei să facem? întrebă cel întrebat.

— Cer consiliului fabricii să facă cercetări asupra acestor învinuiri. Iţi cer să cercetezi, dacă e adevărat că enoriaşii dela Sf. Matei au conrupt municipalitatea din Lockmanville. Şi dacă e adevărat, îţi cer să alungi pe aceşti oameni din biserică! Nu-şi au locul aici, d-le! Oameni, cari declară făţiş cum a făcut d-l Wygant în faţa mea, că e nevoe să plăteşti pe conducători ca să câştige bani, înjosesc biserica şi-i schimbă menirea. Chiar împotriva duşmanilor trebue să lupte biserica...

— Oare suntem aici ca să ascultăm predica acestui băiat? se înfurie d-l Hickman.

— Samuel, ieşi afară! porunci doctorul Vince.

— Deci nu-i nimeni aici, care să vrea să mă ajute?

— Ţi-am spus că n'o s'o scoţi la capăt cu astfel de sisteme. Te rog să ieşi.

— Foarte bine atunci, exclamă sălbatec băiatul. O să plec. Dar vă înştiinţez că nu mă dau învins fără luptă, că o să vă dau pe faţă nelegiuirile, că o să vă denunţ. Poporul trebue să ştie cine sunteţi: mişei şi făţarnici, trădători, jefuitori ai poporului, conrupători ai statului!

— Afară, scârbosule! strigă Hickman, care înaintă ameninţător.

Tânărul, în culmea furiei, îndreptă degetul spre chipul acestuia din urmă: — D-ta, Henry Hickman, strigă dânsul, eşti cel mai ticălos dintre toţi! D-ta, avocatul vestit, faimosul om de Stat! Am trăit în gloată, am cunoscut ţiitori şi criminali, femei desfrânate şi hoţi, dar n'am întâlnit niciodată un om atât de crud şi necruţător ca d-ta! D-ta eşti creştin? Ai putea să fii soldatul roman, care a scuipat pe Iisus!

Şi după această ultimă izbucnire, Samuel făcu stânga împrejur şi plecă trântind uşa.

Umblă două ceasuri pe străzile oraşului, ca să-şi potolească supărarea şi furia. Apoi se duse la Stedman şi, spre marea lui uimire, văzu că Sofia îl aşteptase, nevrând să se culce.

Ea ascultă tremurând cele întâmplate. Apoi zise: — Şi eu am încercat să fac ceva.

— Ce ai făcut? întrebă el.

— M'am dus s'o văd pe micuţa Ethel.

— Ethel Vince?

— Da, pe ea. Fiindcă e prietena d-tale, nu-i aşa, m'am dus să-i cer să-l roage pe tatăl ei să te ţie la biserică.

— Şi ce s'a întâmplat?

— A plâns, zise Sofia. Era foarte necăjită. A spus că ştie că eşti băiat cinstit şi că n'o să aibă linişte până ce tatăl ei n'o să te reprimească.

— Adevărat? exclamă Samuel uimit.

— Da, Samuel, apoi a venit mama ei.

— Oh! şi atunci?

— Ea era foarte supărată pe mine şi a spus că n'am dreptul să-i împuiez capul copilului cu minciuni despre unchiul ei. N'a voit să-mi asculte lămuririle şi în cele din urmă m'a dat afară.

Rămaseră amândoi o clipă tăcuţi.

— Mă tem că n'am făcut nimic bun, zise Sofia încet. De acum încolo o să trebue să ne bizuim numai pe noi.

Toată noaptea Samuel nu închise o clipă ochii. In nesomnul lui începu prin a se vedea încăerându-se cu consiliul fabricii, dar gândul lui zbură la Gladys şi la ce avea să-i spună. Aceasta îi înfierbântă sângele şi când se iviră zorile se sculă şi începu să umble pe străzi.

Dragostea înflăcărată pentru ea nu încetase în timpul acestor întâmplări.

Samuel nu prea ştia cum să se poarte faţă de dânsa. Nu sărutase niciodată o femee, dar dorinţa lui era trezită acum şi dinlăuntrul fiinţei sale se năşteau emoţiile cele mai neaşteptate ce-l frământau. Ii era în acelaş timp teamă şi sete de ea. Il cuprindea o încântare necunoscută, apoi deodată cădea în melancolie. Era nerăbdător s'o revadă şi i se înfăţişau piedici în minte şi se întreba care e pricina acestei suferinţi.

Era destul că era îndrăgostit. Dar ca o făptură atât de neasemuită şi de care nu te puteai apropia cum era d-ra Gladys să-l iubească, iată ce era greu de crezut.

După ce merse ceasuri întregi pe stradă, se duse s'o vadă. Ea veni spre dânsul cu obrazul plin de curiozitate nerăbdătoare, spunându-i: — Povesteşte-mi tot ce s'a întâmplat!

Ea-l ascultă buimăcită.

— Şi ai spus asta tatei! nu înceta dânsa să întrebe. Şi d-lui Hickman! şi bătrânului domn Curtis! Samuel! Samuel!

— Era adevărul curat, d-ră Gladys, stărui dânsul.

— Da, zise ea, dar... să le-o spui! aşa dela obraz!

— M'au alungat din biserică, urmă el. Aveau oare dreptul s'o facă?

— Nu ştiu, răspunse dânsa. Oh! Dumnezeule, ce o să se mai întâmple! Şi ce o să faci acum? întrebă ea după o clipă.

— Nu ştiu, vroiam să-ţi vorbesc.

— Dar ce părere ai?

— Am să-i denunţ lumii întregi.

Gladys îi aruncă o privire repede.

— Oh, nu, Samuel! zise ea, asta nu trebue s'o faci!

— De ce nu, d-ră Gladys?

— Pentrucă nu se poate.

— Cum aşa, d-ră Gladys?

— Asta nu se face Samuel, apoi e mult mai folositor să vorbeşti oamenilor între patru ochi, cum ai făcut până acum.

— Dar cui să mai vorbesc?

— Drept să-ţi spun, nu ştiu nici eu. Trebue să ne grăbim.

— Am deaface cu tatăl d-tale şi d-l Hickman, d-ră Gladys. Şi ei n'or să vrea să mă mai asculte!

— Nu, fără îndoială, dar uite ce-ai făcut până acum!

— Ce vrei să spui?

— Gândeşte-te cât i-ai făcut să se ruşineze!

— Dar la ce foloseşte asta, d-ră Gladys? Nu vezi că ei păstrează banii, pe care i-au jăcmănit?

Urmă o tăcere.

— Vreau să-ţi vorbesc deschis, zise serios Samuel. Imi revine această povară şi trebue s'o îndur. Trebue să duc lucrurile până la capăt şi mă tem că asta n'o să-ţi fie plăcut. De aceea te întreb, dacă mai crezi că e cu putinţă să te măriţi cu mine?

La aceste cuvinte, d-ra Gladys tresări puternic. Ea-l privi uimită.

— Să mă mărit cu d-ta? bălbâi dânsa.

— Da, da, începu dânsul. Apoi văzând buimăceala pe chipul ei, nu merse mai departe.

— Să mă mărit cu d-ta! zise dânsa din nou.

Urmă o tăcere pe când se priveau unul pe altul.

— Dar, Samuel! exclamă dânsa.

— D-ră Gladys, zise el cu glas slab, mi-ai spus că mă iubeşti.

— Da, răspunse dânsa, dar de aici până la... Ea îşi muşcă buzele, apoi strigă: — Asta înseamnă să mergi prea departe!

— D-ră Gladys! zise el.

— Samuel, zise ea, am fost doi copii urâcioşi, nu poate să mai meargă aşa.

Băiatul avu o mişcare de uimire.

— Nu-mi închipuiam că mă iei atât în serios, urmă ea. N'ar fi trebuit.

— Atunci... atunci, va să zică, nu mă iubeşti, găfâi el.

— Dar... poate, răspunse dânsa. Ştiu eu? Dar nu te măriţi cu cineva fiindcă îl iubeşti, Samuel.

El o privi nefiind în stare să vorbească.

— Imi închipuiam că e o joacă; credeam că înţelegi. N'a fost poate prea cuminte...

— Ne jucam amândoi! şopti băiatul cu glas stins.

— Iei toate atât de serios, protestă dânsa. De fapt, nu-mi închipui că vei fi fost vreodată în drept să...

— D-ră Gladys! exclamă el neliniştit.

Ea se opri şi-l privi înspăimântată.

— Ştii ce mi-ai făcut? rosti el.

— Samuel, zise dânsa cu glas tremurând, sunt foarte uimită şi turburată; n'aveam nici cea mai mică bănuială despre asta şi trebue să te opreşti înainte de a fi prea târziu.

— Dar te iubesc! exclamă el nemai putându-se stăpâni.

— Intr'adevăr, zise ea foarte turburată, sunt nespus de mişcată. Dar sunt lucruri pe care nu trebue să le uiţi...

— D-ta... d-ta m'ai lăsat să te îmbrăţişez, d-ră Gladys! Ai pus stăpânire pe gândul meu. Atunci n'am mai ştiut ce-i cu mine. Ce încheere trebuia să trag? Nu iubisem niciodată. Şi d-ta... d-ta m'ai adus la...

— Samuel nu trebue să vorbeşti aşa, i-o tăiă ea. Nu pot să te ascult. A fost o neînţelegere şi trebue să uiţi totul. Trebue să pleci şi nu trebue să nu ne mai vedem.

— D-ră Gladys! gemu dânsul.

— Da, exclamă ea, trebue să pleci...

— Mă goneşti, gâfâi tânărul. Oh! cum poţi spune aşa ceva? Dar gândeşte-te ce ai făcut din mine?

— Samuel, protestă tânăra furioasă, purtarea d-tale e neobrăzată! N'ai dreptul să urmezi astfel. N'ai avut niciodată dreptul să... să te gândeşti la astfel de lucruri. Cum poţi să-ţi uiţi astfel locul d-tale?

Tresări ca şi când primise o lovitură de biciu.

— Locul meu! gâfâi dânsul.

— Da, zise ea.

— Inţeleg, înţeleg! izbucni el. Iar „locul meu". Faptul că n'am bani.

— Samuel! exclamă ea, ce tot îndrugi! Nu-i asta...

— Asta e şi nimic altceva. N'a fost niciodată decât asta! Pentrucă sunt un biet sărac! Ai spus că mă iubeşti şi te-am crezut! Erai atât de frumoasă că-mi închipuiam că eşti şi bună. De fapt, iubeam şi pământul pe care călcai, aş fi făcut orice, m'aş fi jertfit pentru d-ta! Mi-era gândul numai la d-ta. Făceam în vis din d-ta simbolul a tot ce-i bun şi perfect. Şi acum, acum îmi spui că nu făceai decât să te joci cu mine, că te slujeai de mine pentru plăcerea d-tale egoistă, aşa cum faci cu ceilalţi săraci!

— Samuel! se rugă ea din suflet.

— Ca şi tatăl d-tale, care stoarce vlaga copiilor în fabrica lui! Ca şi vărul d-tale, care batjocoreşte fetele sărace! Aşa cum faceţi cu tot ce atingeţi în viaţă!

Tânăra se roşise de furie.

— Cum îndrăzneşti să-mi vorbeşti aşa? exclamă dânsa.

— Indrăznesc să spun adevărul oricui! Şi acesta e adevărul în ceea ce te priveşte. Eşti ca toţi ceilalţi din clasa d-tale, paraziţi, jupuitori de oameni, nimiciţi viaţa

aproapelui! Eşti cu atât mai de osândit, cu cât eşti femeie! Eşti frumoasă şi trebuia să fii aşa cum te făuriam eu în închipuirea mea! Dar frumuseţea d-tale îţi slujeşte de capcană, de care te foloseşti ca să nimiceşti viaţa oamenilor...

— Destul, Samuel!

— N'am să mă opresc! Ai să mă asculţi. M'ai atras într'adins, vroiai să-ţi baţi joc de mine, să vezi ce o să fac, şi nu te-ai gândit niciodată o clipă la mine sau la drepturile mele sau la răul pe care puteai să mi-l faci! Şi acum eşti obosită şi-mi poruncesti să mă opresc. Imi aminteşti de „locul meu". De ce sunt pe lumea asta decât ca să te fac să petreci, sunt copii decât ca să ţese stofe pe care să le poţi purta d-ta. Iar d-ta, d-ta, ce faci pentru ei, ca să le plăteşti viaţa lor prăpădită toată truda şi sărăcia lor?

— Samuel Prescott, exclamă tânăra jignită, nu vreau să mai aud nici o vorbă.

— Tot aşa mi-a spus tatăl şi vărul d-tale ca şi preotul d-tale! Nu trebue decât să suni feciorul ca să mă dea afară, dar faptul ăsta n'o să mă împiedice să-ţi spun că asta n'o să se oprească aici. O să găsim un mijloc să te pedepsim! Poporul n'o să-ţi fie totdeauna rob, n'o să-şi dea totdeauna viaţa ca d-ta să trăeşti în trândăvie şi eleganţă!

Şi în mijlocul tiradei lui furioase, Samuel se opri deodată dându-şi seama cu groază că d-rei Gladys îi vorbea aşa! Şi deodată îl podidiră lacrimile. Işi acoperi faţa cu mâinile şi izbucnind în hohote, făcu stânga împrejur şi se năpusti afară din odaie. Coborî strada şi ca un animal hăituit, nu-şi mai putea stăpâni durerea şi căuta un loc unde să şi-o ascundă. Şi fugind, scoase fotografiile îngălbenite, pe care le ţinea la piept, le rupse în bucăţele şi le aruncă la cele patru vânturi.

Se opri o clipă, clătinându-se puţin ca un om beat. Picioarele parcă nu mai voiau să se mişte. Işi simţea capul îngrozitor de gol şi totdeodată înfierbântat, încât i-ar fi prins bine să se cufunde într'o apă îngheţată.

Era cu totul buimăcit, ca şi când totul s'ar fi năruit deodată în jurul lui.

După atâtea lovituri îndurate, primise acum pe cea mai grozavă. D-ra Gladys Wygant îl alungase, spunându-i neted: „Cum poţi să uiţi într'atâta cine eşti şi unde te afli?"

Cuvintele acestea i le spusese şi Bertie Lockman şi doctorul Vince, şi d-l Wygant şi Henry Lockman, iar acum i le azvârlise în obraz şi d-ra Gladys Wygant, Gladys care pentru el însemna totul, care întruchipa pentru el idealul de frumuseţe, de bunătate, de iubire.

Ii pierise astfel şi ultima nădejde, căci Gladys făcuse să-i cadă cu totul vălul ce-l mai avea pe ochi. Nu era şi ea plămădită din acelaş aluat cu toţi ceilalţi, şi pentru dânsa el nu fusese decât ajutorul de paraclisier, loc de care trebue să ţină seama, biată jucărie în mâinile ei gingaşe! Mii de gânduri i se învălmăşeau în minte dar cel mai puternic stăruia ca nişte piroane de foc înfipte

în cap. „Nu trebue să-ţi uiţi locul tău, nu trebue să-ţi uiţi locul tău..."

Peste măsură de turburat, se strădui să se reculeagă. Avea şi mare nevoe. Sufletul său părea un bazar înaintea unei licitaţii. Se gândi mult la d-ra Gladys Wygant, la cele spuse de ea, şi de toţi ceilalţi de teapa ei. Nu era de loc mânios împotriva ei, nici împotriva celorlalţi.

Doar că, în timp ce, în prada unei turburătoare năluciri, i se părea că vede pe Gladys plutind neîncetat înaintea lui, un singur gând îl chinuia mereu: „Ce să fac de aci încolo... Ce am să fac... N'ar fi fost mai bine să-mi fi curmat zilele după convorbirea cu profesorul Stewart? Astfel aş fi scăpat de toate neajunsurile astea, de toate dezamăgirile pe care le-a cunoscut în oraşul ăsta...".

Dar ce-l chinuia mai mult era întrebarea: „Să mai rămână în Lockmanville, în oraşul ăsta plin de minciuni, de fărădelegi, de oameni de nimic, trufaşi, cari îl cârmuiau după pofta inimii, pentrucă erau bogaţi... Să ducă mai departe lupta? Dar va izbuti oare? Şi chiar dacă ar izbuti aici, sunt atâtea alte mii de oraşe ca Lockmanville, unde, ca şi aici, câte-o şleahtă conduce totul şi nu înţelege să scape prada din mână. Atunci la ce ar folosi toată lupta lui, tot zbuciumul lui, dacă lucrul acesta n'ar fi să folosească decât unui mic grup de oameni?". Fel de fel de gânduri i se învălmăşeau în cap şi bietul Samuel nu ştia pe care să-l aleagă, la care să se oprească. Unde o fi adevărul? Cum să dai de el?

Hoinări aşa toată ziua, fără să îmbuce ceva. In prada

celor mai chinuitoare gânduri, Samuel trecuse de mult de casa Stedmanilor. Dându-şi seama, făcu calea întoarsă. Sofia îl aştepta în pragul casei şi ghicindu-i desnădejdea, fără să i-o cunoască însă, îl luă de mână şi se aşezară, în tăcere, pe pragul uşii. Samuel izbuti în cele din urmă să-şi stăpânească durerea şi cu glas tremurând îi povesti cele întâmplate. El nu se aştepta la furtuna de emoţii ce se deslănţui în copilă când află noutatea. Gladys fusese ultima iluzie a lui Samuel, dar era singura pe care o avusese vreodată Sofia. Toată viaţa micuţei fusese alcătuită din bucuria de a munci pentru ea şi acum, aflând felul în care se purtase cu Samuel, nu-şi mai putea stăpâni durerea.

Tăria durerii ei înspăimântă pe Samuel.

— Ascultă, micuţa mea Sofia, zise dânsul, nu trebue să ne uităm datoria de oameni.

— N'o să mă pot întoarce niciodată acolo, hohoti desnădăjduită copila; aş muri, dacă ar trebui s'o mai văd.

— Nu asta vreau să spun, zise repede Samuel încercând să-i abată gândul. Dar trebue să-ţi aminteşti ce am de făcut şi să mă ajuţi.

— Dar ce vrei să faci? întrebă cam speriată Sofia? Să-i denunţi?

— Nu, nu trebue să ne lăsăm stăpâniţi de ură, zise dânsul. Ar fi foarte rău, dacă ne-am lăsa pradă mâniei.

— Dar cum ne putem împiedica? exclamă dânsa.

— E greu, ştiu, zise Samuel, dar am luptat cu mine însumi. Nu trebue să urăm pe aceşti oameni. Ne-au

făcut rău, dar nu-şi dau seama; sunt biete făpturi omeneşti, ca şi noi.

— Dar sunt egoişti şi răi! exclamă copila.

— M'am gândit bine, zise el; am colindat toată ziulica uliţele tot gândindu-mă. Şi nu vreau să simt altceva pentru ei decât milă. Au fost nedrepţi faţă de mine, dar asta nu-i nimic pe lângă răul care şi l-au făcut chiar lor.

— Oh! Samuel, cât eşti de bun! exclamă Sofia. El tresări, căci aceasta îi amintea ce-i spusese odată d-ra Gladys. — Şi acum ce ai de gând să faci? întrebă Sofia.

— Nu ştiu încă, zise dânsul. Am încercat să văd lămurit în mine însumi, dar n'am reuşit încă. Oricum ar fi, orice ar fi să fac împotriva lor, trebue să fiu sigur că n'o să mă las târît de gândul răzbunării.

Tăcură din nou. Sofia se frământa să găsească ceva.

— Samuel, rupse ea după o clipă tăcerea, ai vrea să mă asculţi şi pe mine puţin?

— Bine înţeles.

— Ştii ce cred eu că ai trebui să faci?

— Ce? întrebă Samuel.

— Să aduci faptele la cunoştiinţa enoriaşilor. Dacă nu vor voi să facă nimic, să te adresezi poporenilor.

— Dar cum, Sofio?

— Să ţii o întrunire publică.

Samuel nu răspunse. Părea să cumpănească bine ce-i spusese Sofia.

— Da, Sofia, răspunse el după o tăcere îndelungată, şi eu m'am gândit la ce-mi spui tu acum. Ştii bine că n'aş sta în cumpănă să jertfesc timpul, banii, toată vlaga mea, să-mi primejduesc chiar viaţa pentru libertatea oamenilor.

La început, am crezut, adause el plin de amărăciune, că şi singur aş putea să răzbesc în lupta asta. Am crezut că am să pot să înfrunt pe toţi aceşti duşmani necruţători ai poporului... Dar azi, după ce i-am văzut pe toţi, mi-am putut da mai bine seama de tot adevărul... Am aflat azi mai bine ca oricând de toată puterea politică şi financiară a Hickmanilor şi Wyganţilor. Ar fi zadarnic să mai înfrunt primejdia. Nu că mi-e teamă, — tu o ştii doar foarte bine, — nici de şeful poliţiei Mac Cullagh cu agenţii şi bastoanele lor de cauciuc, nici de presa subvenţionată a celor suspuşi, cu minciunile ei, nu, nu mă tem, căci acum ştiu doar foarte bine, acum când mi s'au deschis bine ochii asupra adevărurilor lumii, că fiecare popas în propăşirea omenirii nu s'a făcut decât pentrucă s'au găsit bărbaţi inimoşi cari să se jertfească. Dar îmi dau seama acum mai bine ca oricând, că lupta mea n'ar duce la nimic bun...

— Cum asta? întrebă Sofia.

— Da, chiar dacă ar fi să biruesc aici, câţi alţii, în alte oraşe depe întinsul acestei ţări, n'ar urma să îndure aceleaşi împilări, aceleaşi furtişaguri... Pe ei cine să-i dezrobească? Nu, nu, lupta mea n'ar aduce nici un folos. Apoi, sunt prea slab pentru ea: ar însemna lupta lui David cu Goliat...

— Dar David a biruit doar pe Goliath! sări Sofia.

— Da, însă pe David îl întăria de credinţă, pe când eu, acum...

Samuel nu-şi sfârşi fraza, lăsând să-i cadă braţele într'un gest de desnădejde.

Tăcură din nou. Noaptea era plăcută şi atmosfera călduţă şi umedă. Deodată, dintr'o casă învecinată răsunară sunetele unui cântec, pe care Samuel îl auzise deseori la el acasă. Atunci îi se arătă limpede înaintea ochilor, ca în lumina fulgerătoare a magneziului, satul lui, cu ţarinile gălbui în timpul verii şi pădurile, în care păsările sboară greoiu, cu munţii acoperiţi iarna de zăpadă, cu aerul lor proaspăt, aerul acela rece, pe care îl tragi din fundul pieptului, simţindu-i umezeala, pâcla pădurii chiar.

Cum îl revăzu, cu ochii minţii, Samuel se înmlădia, se simţi copleşit.

„Ce caut eu aici, la oraş, îşi zise Samuel, ce pretind eu acestor oameni, atât de străini de mine, de sufletul meu? Ca şi când n'aş şti că sunt un băiat de fermier şi că aş trebui să păşesc şi eu acolo unde alţii au mai păşit şi vor mai păşi.

Am trăit printre orăşeni. Le cunosc nebuniile, desfrâul, crimele şi toate fărădelegile. Ei m'au făcut să nu mai cred în toate acele cuvinte frumoase, ce mi s'au îndrugat când eram mic: aproapele, iubire creştinească, ajutor, propăşire? Atunci, unde să aflu adevărul? Poate că adevărul nu-i aici, cum nici eu nu sunt făcut pentru viaţa de aici.

Acesta-i adevărul: să mă întorc acasă, să-mi reiau ogorul meu, să-l lucrez, iar seara, când noaptea se întinde peste ţarini, când munca s'a mântuit, să mă înapoiez şi eu, cu toţi ceilalţi fermieri, cu paşi leneşi, ca şi când li s'ar lipi lutul de tălpi. Acum e noaptea aici, cum e şi acolo.

Da, acolo-i rostul lui, căci, oricât de goală ar fi ţarina, puteri tainice cer să dea rod şi din ea va naşte strălucirea verii, strălucirea vieţii".

— Sofio, spuse el plin de însufleţire, acum m'am hotărît deabinelea. Acum ştiu ce-mi rămâne de făcut...

— Ce? întrebă Sofia mirată şi crezând că se lăsase convins, în sfârşit, de planul ei.

— Să mă întorc acasă. Tata îmi spunea: „Caută şi o să găseşti"... Am căutat, Sofia, şi am aflat: acolo o să pot afla adevăratele rosturi ale vieţii.

— Dar cum, băigui Sofia, cum ţi-a dat asta în gând?

— Muzica asta mi-a trezit amintirile nu prea îndepărtate ale fermei noastre, ale satului meu. Şi mi-am dat seama de un mare adevăr: totdeauna voim să căutăm fericirea în altă parte; totdeauna ne îndreptăm gândurile şi dorinţele spre altceva decât spre ceeace ar trebui să fie unica noastră bucurie, singura noastră fericire... Nu trebuia să uit că sunt fiu de fermier, că m'am născut cu mugetul viţeilor în urechi şi în gură cu gustul pământului...

Intrară în casă şi Samuel se despărţi de Sofia, urându-i noapte bună. Se desbrăcă şi încercă să adoarmă; dar mereu îi revenea acum în minte chipul d-rei Gladys şi-l năpădeau toate nădejdile ce le legase de ea. Ce prost fusese! Cât de nespus de ciudate i se păreau acum

toate acele închipuiri deşarte. Petrecu astfel o noapte albă şi numai în zorii zilei căzu într'un somn adânc.

Dimineaţa, înviorat cu totul, îşi strânse boarfele şi, însoţit de Sofia, luă drumul gării.

Se despărţea fără nici o părere de rău de oraşul acela; nu-i părea rău decât de Sofia, unica fiinţă adevărată pe care o cunoscuse acolo. Dar îşi făgăduiră să se revadă, mai târziu, aşa că Samuel se sui în tren cu inima împăcată.

— SFÂRŞIT —